

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1860.

ΤΟΜΟΣ ΙΑ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 250.

Η ΝΗΣΟΣ ΑΝΔΡΟΣ

καὶ οἱ ἐν αὐτῇ Δυνασταί (1207—1566).

(Τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 245, 246, 247, 248 καὶ 249.)

—ooo—

Χ. Νικολῶς δὲ Σομμαρίπας δυνάστης Ἄνδρου,
περὶ τὰ 1500—1506.

Ἐκ τῆς καταλήψεως τῆς Ἄνδρου παρὰ τοῦ Νικολῶ, νόθου υἱοῦ Χρυσίνου τοῦ Β΄, συμπεραίνομεν ὅτι ὁ ἀδελφός του Γάσπαρος, ὁ κατὰ τὰ φαινόμενα καὶ πρεσβύτερος, εἶχε προαποθάνει· εἶχε δὲ ἀφήσει ἐκτὸς τῆς τὸν Ζεντάνην ὑπανδρευθείσης θυγατρὸς, καὶ ἑτέραν, καθὼς καὶ υἱὸν ὀνόματι Δομίνικον. Ἄλλὰ καὶ Ἰάκωβος, ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ κατὰ τὸ 1466 ἀποθανόντος δυνάστου τῆς Ἄνδρου Δομνίκου, καὶ ἀδελφὸς Ἰωάννου καὶ Χρυσίνου τοῦ Β΄, δὲν ὑπῆρχε πλέον μεταξὺ τῶν ζώντων· εἶχε δὲ ἓνα υἱὸν, τὸν Πολύμειον (Polymeno), καὶ μίαν θυγατέρα, ὑπανδρευθείσαν τὸ 1521 τὸν Μαρκαντάνιον Βενιέρ, υἱὸν τοῦ προηγουμένως μνησθέντος Ἰωάννου Φραγκίσκου Βενιέρ. Φαίνεται δὲ σχεδὸν ὅτι καὶ ὁ Βέρτος ἦτο νεώτερος νόθος υἱὸς Χρυσίνου τοῦ Β΄, καὶ ὅτι οὗτος ἀπέθανεν ἄνευ νομίμων ἀπογόνων, καθ' ὅσον ὁ Βέρτος δὲν διεμαρτυρήθη κατὰ τοῦ Νικολῶ καταλαβόντος τὴν ἀρχήν· τοιαύτη διαμαρ-

τύρησις ἐκoinοποιήθη μόνον παρὰ Φραγκίσκου Σομμαρίπας ἀδελφοῦ Χρυσίνου τοῦ Β΄, τρίτου υἱοῦ τοῦ Δομνίκου τῆς Ἄνδρου καὶ θεῖου τοῦ νέου δυνάστου, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος· ὁ δὲ Νικολῶς, ἂν καὶ ἐν ὅσῳ ἐζῆ ἦτο εἰς διαρκῆ πρὸς τὸν Φραγκίσκον διαμάχην, διετήρει ὁμως τὴν νῆσον, μέχρι τοῦ κατὰ τὸ 1506 συμβάντος θανάτου του.

Ὀλίγον πρὸ αὐτοῦ εἶχεν ἀποθάνει πλήρης ἡμερῶν καὶ Νικολῶς ὁ Α΄ Σομμαρίπας, δυνάστης τῆς Πάρου, ὅστις πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀπολέσει τὴν σύζυγόν του, θυγατέρα τοῦ Σεγόνδου Μαφφαίου Δὲ Πέσαρω, τὴν ὁποίαν εἶχε νυμφευθῆ τὸ 1453, κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος, ὅτε ἡ ἀδελφή τῆς Ἐλισάβετ ὑπανδρευθῆ τὸν Λουκά Γυλιέλμον τὸν Β΄. Εἶχεν ἀποκτήσει δὲ ἐξ αὐτῆς, ἐκτὸς τῆς τὸν Ἰωάννην Φραγκίσκον Βενιέρ τὸ 1479 ὑπανδρευθείσης Φιωρέντζας, καὶ ἄλλας δύο θυγατέρας, καὶ ἓνα υἱὸν ὀνόματι Χρυσίνον. Τὸ ἔτος 1502 συνέλαβεν ὁ ὑπὲρῆγρος Νικολῶς ὁ Α΄ ἔρωτα πρὸς τὴν θυγατέρα τοῦ Δομνίκου Ζεντάνη (ἀδελφοῦ τοῦ πάππου τοῦ ἄλλου Δομνίκου, υἱοῦ τοῦ Μάρκου Νικολῶ Ζεντάνη, καὶ γαμβροῦ τοῦ Γασπάρου Σομμαρίπας), τὴν ὁποίαν ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν εἰς σύζυγόν του. Τὸ ἀκόλουθον δὲ ἔτος ἐδέχθη καὶ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἀνδρέα Γρίττη, μεταβαίνοντος τότε ὡς ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου τῆς δημοκρατίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅστις τὴν 8 Ἰουνίου ἀπαπλεύσας ἐκ Κερκύρας προσηρμίσθη τὴν 21 τοῦ ἰδίου μηνὸς εἰς Πάρον καὶ διέτριψεν ἐκεῖ ὀλίγας ἡμέρας παρὰ Νικολῶ τῷ Α΄.

Αλλ' εὐθὺς μετὰ ταῦτα φαίνεται ὅτι ἀπέθανεν ὁ Νικολῶς οὗτος, διότι τὸ 1507 ἡ χήρα αὐτοῦ συν- ἤλθεν εἰς νέον γάμον μετὰ τοῦ Νικολῶ Βενιέρ, πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου Φραγκίσκου Βε- νιέρ, καὶ τοῦ ἀποθανόντος ἀνδρός τῆς ἐγγόνου (*), ὅστις εἶχεν εἰσαχθῆ τὴν 2 Δεκεμβρίου 1497 εἰς τὴν μεγάλην Βουλὴν τῆς Βενετίας. Ὁ υἱὸς Νικολῶ τοῦ Α' Χρυσίνος, διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὴν δυνα- στείαν τῆς Πάρου, δεύτερος καὶ τελευταῖος τοῦ κλάδου αὐτοῦ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἄλλου Νικολῶ, δυνάστου τῆς Ἄνδρου, τελευταύσαντος ἀτέκνου, κατέλαβεν ὁ θεῖός του Φραγκίσκος τὴν νῆσον.

XI. Φραγκίσκος Δὲ Σομμαρίπα δυνάστης Ἄνδρου. 1506—1507.

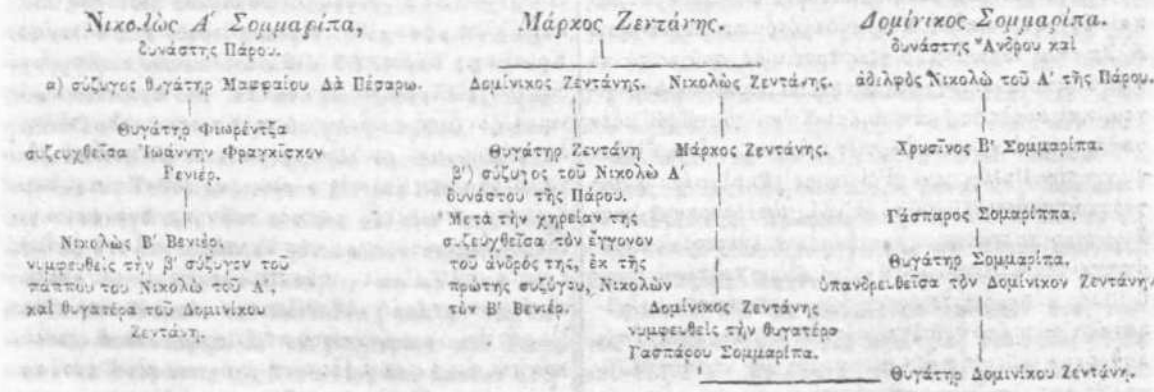
Διὰ συστάσεως τῶν ἀρμοστικῶν τῆς Βενετίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀπετάθη πάραυτα πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐξαίτουμένος τὴν ἐπίσημον τῆς ἐξουσίας του ἀνα- γνώρισιν, ὅπως ἐγένετο τὴν 28 Σεπτεμβρίου 1506. Ἐντὸς ὀλίγου ὅμως ἀνεφάνη ἐν Βενετίᾳ ὁ Μάρκος Ζένος, ἀξιώσεις ἔχων ἐπὶ τῆς Ἄνδρου, περὶ τῆς ὑ- πάρξεως τοῦ ὁποῦ οἱ μέχρι τοῦδε δυνάσται οὐ- δεμίαν εἶχον ἰδέαν. Ἦδη Χρυσίνος ὁ Β' εἶχε πύσῃ τοῦ νὰ πληρῶνῃ τὴν ἐτησίαν σύνταξιν τῶν 450 δουκάτων εἰς τὸν Φραγκίσκον Ζένον, τοῦ Μάρκου τὸν πρωτότοκον καὶ ἐγγονον τοῦ δουκὸς Πέτρου, ὅπως εἶχεν ὀρίσθῃ εἰς τὸ συμφωνητικὸν τῆς 4 Ια- νουαρίου 1440. Ἐν ὅσῳ λοιπὸν ἔζη ὁ Φραγκίσκος Ζένος, ὅστις ἀπὸ τῆς 19 Ἀπριλίου 1442 συνεδρία- ζεν ἐν τῇ μεγάλῃ Βουλῇ, παρουσίαζεν ἀδιακόπως ἀγωγὰς κατὰ τοῦ Χρυσίνου, καὶ ἀρ' οὐ αὐταὶ ἔμει- νον χωρὶς ἀποτέλεσμά, ἀνέλαβεν ἐκ νέου τὸν τί- τλον δυνάστου τῆς Ἄνδρου. Νυμφευθεὶς δὲ πρῶ- τον μὲν κατὰ τὸ ἔτος 1449 τὴν θυγατέρα Ἰωάν- νου, υἱοῦ Ἰωάννου Δά Μολίν, δεύτερον δὲ Φιωρδε- λίζαν θυγατέρα τοῦ Ἀνδρέα Βαττόρε Μαρκέλλου, καὶ τρίτον κατὰ τὸ 1463 τὴν Ἐλισάβετ θυγατέρα

τοῦ Δομινίκου Πέτρου Κονταρίνη, κατέλειπεν ἐκτὸς πολλῶν θυγατέρων καὶ υἱούς, τὸν Πέτρον Ζένον, νυμφευθέντα τὸ 1488 τὴν θυγατέρα τοῦ Φραγκί- σκου Λουίγη Κορνάρου, καὶ τὸν Μάρκον Ζένον, ὅστις ἐλάβεν εἰς γυναῖκα κατὰ τὸ 1502 θυγατέρα τινὰ τοῦ Βενεδίκτου Βερνάρδου Βάλβη. Οὗτος ὁ Μάρκος λοιπὸν, ὅστις εἶχε παρουσιάσει ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Νικολῶ Σομμαρίπα διὰ τὴν κατ' ἔτος πληρωμὴν τῶν 450 δουκάτων, ἐνήγαγεν ἐκ νέου τὸν Φραγκίσκον, καὶ κατώρθεσε τῷ ἔντι νὰ δοθῇ διαταγὴ εἰς τὸν προβλεπτήν τοῦ στόλου Γιρόλα- μον Κονταρίνην νὰ ἐπεμβῇ διὰ τῶν ὄπλων. Κατὰ τὸ ἔτος 1507 παρουσιάσθη ὁ προβλεπτής πρὸ τῆς Ἄνδρου, καὶ λαβὼν ἀμαχητὶ ἐν ὀνόματι τῆς δημο- κρατίας κατοχὴν τῆς νήσου, διώρισεν κυβερνήτην τὸν Ἀντώνιον Δά Πέσαρω.

XII. Ἀντώνιος Δά Πέσαρω κυβερνήτης τῆς Ἄνδρου. 1507—1512.

Ὁ ἐκθρονισθεὶς δυνάστης μετέβη πάραυτα εἰς Βε- νετίαν διὰ ν' ἀκούσῃ τὰ αἴτια τῆς βίαιας ἀποβολῆς του, ἀκολουθούμενος παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου. Ἐνταῦθα ἐκαινοποιήθη αὐτῷ ἡ κατ' αὐτοῦ ἀπόφασις, ἀλλὰ δὲν ἐκρίθη φρόνιμον νὰ τὸν ἀφήσωσιν ἐλεύθερον νὰ ἐπιστρέψῃ, ἀν καὶ ἡ ἐπὶ μα- κρὸν ἐκεῖ χρόνον τῆς ἐκινδύνους νὰ καταστρέ- ψῃ τὴν περιουσίαν καὶ τοὺς χρηματικὸς πόρους του. Τὴν 11 Μαρτίου 1508 παρέσχεν αὐτῷ τὸ συμβούλιον τῶν ΔΕΚΑ γραμματίων ἀσφαλείας, ἰ- σχύον διὰ μόνην τὴν πόλιν τῆς Βενετίας, καὶ προ- φυλάττον αὐτὸν ἀπὸ πάσης καταδιώξεως τῶν πι- στωτῶν του ἐπὶ ἔν ἔτος ἐντὸς δὲ ταύτης τῆς προ- θεσμίας ἡδύνατο μὲν νὰ ἐκδικάσῃ τὰς ὑποθέσεις του, ἀλλὰ δὲν ἐπετρέπετο αὐτῷ ν' ἀφήσῃ τὴν πόλιν ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει. Ὁ καιρὸς παρήλθε ταχέως, χωρὶς νὰ ἀπορρασιθῇ τι ὀριστικῶς, δι' ὃ τὴν 23 Φεβρουαρίου 1509 ἐγένετο παράτασις τῆς ἐν τῷ ἀσφαλιστικῷ γραμματικῷ προθεσμίας ἐπὶ ἔν ἔτ

(*) Ὁ Κ. Πορφ' ἐσφαλμένως ἀναφέρει ὡς δευτέραν σύζυγον Νικολῶ τοῦ Α' τὴν θυγατέρα τοῦ ἄλλου Δομινίκου Ζεντάνη, υἱοῦ τοῦ Μάρκου Νικολῶ Ζεντάνη, τὴν γεννηθεῖσαν αὐτῷ ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Γασπάρου Δὲ Σομμαρίπα, ὡς νὰ ἦτο ποτὲ δυνατὸν ὁ γέρον Νικολῶς ὁ Α' Σομμαρίπα νὰ νυμφεῖθῃ τοῦ ἀδελφοῦ του Δομινίκου τὴν τριεγγόνην! Τὸ λάθος προῆλθεν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας τῶν δύο Ζεντανῶν, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἀκολουθοῦ γενεαλογίας:

ἔτος, καὶ ἐδόθη συγχρόνως διαταγὴ εἰς τὸν κυβερ- νήτην τῆς νήσου νὰ χορηγῇ εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὰ εἰ- σοδήματα τῆς Ἄνδρου 100 δουκάτα κατ' ἔτος πρὸς διατροφὴν του, ἀρχίζων ἀπὸ τοῦ 1507 καὶ καθεξῆς. Τὴν 7 Μαρτίου 1510 ἐγένετο νέα παράτασις τοῦ διαμονητηρίου του δι' ἔξ μῆνας, καὶ τὴν 17 Σεπτεμ- βρίου δι' ἑτέρους ἔξ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἐπὶ ἐνιαυσίῳ χορηγήσει τῶν 100 δουκάτων ψήφισμα δὲν ἐξετελέ- σθη, οὗτος δὲ περιήλθε εἰς ἐσχάτην ἐνδειαν, ἀπετάθη αὐτῶν βοήθειαν εἰς τὴν Γερουσίαν. Ἡ δὲ Γερουσία ἐγράψε τὴν 21 Ἰουνίου 1510 πρὸς τὸν Ἀντώνιον Δά Πέσαρω νὰ ἀποστείλῃ πάραυτα εἰς Βενετίαν 300 δουκάτα, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχε δικαίωμα ὁ Φραγ- κίσκος πρὸς διατροφὴν του κατὰ τὴν διάκρισιν τριῶν ἔτων, ἀπὸ τοῦ 1507 μέχρι 1510, ἔπειτα νὰ ὑποβάλλῃ ἀπολογισμὸν τῆς διοικήσεώς του, καὶ νὰ κρατήσῃ καὶ 250 δουκάτα κατ' ἔτος μισθόν. Ὁ Φραγκίσκος διέμενε λοιπὸν πάντοτε εἰς Βενετίαν, ὅπου τὸ συμβούλιον τῶν ΔΕΚΑ τὴν 26 Φεβρουα- ρίου 1511 παρέτεινε καὶ πάλιν τὸ διαμονητήριόν του ἐπὶ ἔν ἔτος, ἀλλὰ τὰ χρήματα δὲν ἐπληρώθη- σαν. Πρὸς τοῦτοις ὁ Πέσαρω ἦτον ἤδη ἐκεῖ ἀπὸ τεσσάρων ἐτῶν κυβερνήτης, καὶ ἐθεωρήθη ἀπαραί- τητον νὰ ληφθῇ φροντίς περὶ ἀλλαγῆς προσώπου, καὶ μάλιστα ἀρ' οὐ ὁ υἱὸς τοῦ Φραγκίσκου Ἰωάννης εἶχε καταστήσει νὰ δανεισθῇ διὰ τὸν πατέρα του παρὰ τινος εὐγενοῦς ἐκ τοῦ οἴκου Διέδω 30 δουκάτα πρὸς ἐξοικονομήσιν του, καὶ διέτρεχε κίνδυνον καὶ νὰ φυλακισθῇ διὰ χρέη. Ὄθεν ἐγένετο τὴν 19 Ιου- λίου 1511 ψήφισμα, ἵνα ἐκλεχθῇ νέος τῆς Ἄνδρου κυβερνήτης ἐπὶ 32 μῆνας, εἰς δὲ τὸν Φραγκίσκον νὰ πληρωθῶσιν, ἐκτὸς τῶν 30 δανεισθέντων δου- κάτων καὶ ἕτερα 430 δουκάτα κατ' ἔτος ἐκ τῶν εισοδημάτων τῆς νήσου. Τὴν 14 Αὐγούστου ἐγένετο ἐν τῇ μεγάλῃ Βουλῇ ἡ ἐκλογή τοῦ νέου κυβερνήτου, ἐκλεχθέντος τοῦ Λουίγη Πέτρου Κονταρίνη, ὅστις ἔμα ψηφισθέντων παρὰ τῆς Γερουσίας τὴν 14 Φε- βρουαρίου τῶν περὶ τῆς μισθοδοσίας του, ἀπέλευ- σε εἰς Ἄνδρον πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἀντωνίου Δά Πέσαρω.

XIII. Λουίγη Κονταρίνης κυβερνήτης Ἄνδρου. 1512—1514.

Ὁ νέος κυβερνήτης διέμεινε δύο ἔτη εἰς τὸ ἀξίω- μά του ἐν τοῦτοις ὁ Φραγκίσκος Δὲ Σομμαρίπα ἐν Βενετίᾳ παρητήθη τῶν δικαιωμάτων του, καὶ ἀντ' αὐτοῦ παρουσιάσθησαν ἐκεῖ τρεῖς ἐκ τῶν συγ- γενῶν ἀπαιτοῦντες τὴν Ἄνδρον ἦσαν δὲ οὗτοι Βέρ- τος ὁ υἱὸς Χρυσίνου τοῦ Β', Ἰωάννης ὁ τοῦ ἰδίου Φραγκίσκου υἱός, καὶ Πολύμνιος (Polymeno) ὁ διὰ τοῦ πατρὸς του Ἰακώβου ἐγγονος ὑπάρχων τοῦ ποτὲ δυνάστου Δομινίκου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Γερουσία παρε- δέχετο ὅτι ὁ Νικολῶς ἦτο νόμιμος Χρυσίνου τοῦ Β' υἱός, ὁ Βέρτος δὲ ὡς ἐπιζῶν τοῦ Νικολῶ ἀδελ- φός ἐδήλω, ὅτι ἦτο ἐτοιμὸς ἐπὶ τῇ ἀνακτῆσει τῆς Ἄνδρου νὰ ἀναλάβῃ τὴν πληρωμὴν τῆς εἰς τὸν Μάρ- κον Ζένον ἀποζημιώσεως, συνωμολογήθη μεταξὺ

αὐτῶν συμφωνητικὸν τὴν 20 Ἰουλίου 1514, διὰ τοῦ ὁποῦ ὑπεχρεοῦτο ὁ Βέρτος νὰ πληρῶνῃ εἰς τὸν Ζένον 450 δουκάτα κατ' ἔτος, καὶ τότε ἀνή- ρεσεν ἡ Βενετία τὴν ἐπὶ τῆς Ἄνδρου ἐπιβληθεῖσαν κατάσχεσιν, καὶ διέταξε τὸν κυβερνήτην Λουίγην Κονταρίνην νὰ παραδώσῃ τὴν νῆσον εἰς τὸν Βέρ- τον Δὲ Σομμαρίπα.

XIV. Βέρτος Δὲ Σομμαρίπα, δυνάστης Ἄνδρου. 1514—1523.

Μετὰ τῆς 127' ἑκατονταετηρίδος ἀρχίζουσι μι- κρὸν κατὰ μικρὸν νὰ περιστέλλωνται αἱ μεταξὺ τῶν δυναστῶν τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς δημοκρατίας τῆς Βενετίας σχέσεις εἰς τὰς μετὰ τῆς ὀθωμανικῆς Πύ- λης συνθήκας τῆς πολιτείας δὲν συμπεριελαμβάνον- το πλέον καὶ οἱ δυνάσται, ἀλλ' ἐγκατελείποντο εἰς τὴν τύχην των, καὶ μόνον εἰς τινὰς περὶ διαδοχῆς ἐριδας ἐγένετο ἐνίοτε χρῆσις διπλωματικῆς ἐπεμ- βάσεως διὰ τοῦτο καὶ τὰ περὶ τῶν τελευταίων δυναστῶν τῆς Ἄνδρου καὶ Πάρου ἐγγράφα ὑπάρ- χουσι σπανιότερα, ἀρκετὰ ὅμως πάντοτε ἵνα πα- ρέξωσιν ἡμῖν περὶ τῶν κατὰ μέρος δυναστῶν ἀ- κριβεστεράς ἢ ὅσας μέχρι τοῦδε ἐγνωρίζομεν πλη- ροφορίας.

Ὅτε ὁ Βέρτος περιήλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἄν- δρου, ἐξουσίαζεν ἐτι τὴν Πάρου Χρυσίνος ὁ τοῦ Νι- κολῶ· ἀν καὶ εἶχεν ἀρραβωνισθῆ Κανδιάναν, τοῦ Ἰωάννου Λουίγη Κόκκου τὴν θυγατέρα, παρέδῃ ὅμως τὰς ὑποσχέσεις του καὶ ἐνυμφεῖθῃ τὴν Μα- ρίαν Βενιέρ. Ἡ δὲ ἀπατηθεῖσα μνηστὴ ἀπετάθη δι' ἀγωγῆς πρὸς τὸν Λουίγην Ἐμμον δοῦκα τῆς Κρήτης (1514—1516), ὅστις ἐξέδωκεν ἀπόφασιν ὑπὲρ αὐτῆς τὸ 1515. Ὁ Χρυσίνος ὅμως ἐκομην ἐ- ρεσιν τῆς ἀποφάσεως ἐνώπιον τῆς Γερουσίας, ἥτις τὴν 5 Αὐγούστου 1516 παρέπευξε τὴν ὑπόθεσιν πρὸς ἐξέτασιν εἰς τρεῖς ἐκ τῶν εὐγενῶν· ἀλλὰ πρὸ τοῦ τέλους τῆς δίκης ἀπέθανεν ὁ Χρυσίνος τῆς Πά- ρου τὸ 1518, χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἀρρένας διαδόχους. Ὁ γαμβρὸς τοῦ Ἰωάννης Φραγκίσκου Βενιέρ ἀπέθανε τὸ αὐτὸ ἔτος ἐκ τινος ὀλίγον πρὶν ἐν Εὐρώπῃ γνω- στῆς γενομένης ἀσθενείας, τῆς σφυλιθῆς, ἧς εἶχε γενεὶ θῦμα καὶ ὁ τελευταῖος αὐτοῦ ἀδελφὸς Γιρό- λαμος. Ἀντώνιος Λωρεδάνος τῆς Κρήτης ὁ δοῦξ (1517—1519), προβλέπων ἐριδας περὶ τῆς δια- δοχῆς, ἐπεμψεν εὐθὺς τὸν σύμβουλον τοῦ Φίλιππον Λεώνην εἰς Πάρου, ἵνα ἀναλάβῃ προσωρινῶς τῆς νή- σου τὴν κυβερνήσιν ἐν ὀνόματι τῆς Βενετίας, καὶ ἐπειδὴ ὁ δοῦξ Ἰωάννης ὁ Δ' Κρίσπος τῆς Νάξου, καὶ Πολύμνιος Δὲ Σομμαρίπα μετ' ἄλλων πολλῶν εἶχον ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς νήσου, καὶ δὲν ἄρνησαν τὸν Λεώνην νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν πύργον, ἐγράψε περὶ τοῦτου πάραυτα πρὸς τὴν Γερουσίαν. Αὕτη δὲ διέ- ταξε τὴν 29 Ἰουνίου τὸν προβλεπτήν τοῦ στόλου, νὰ ἐγκαταστήσῃ τὸν Φίλιππον Λεώνην εἰς τὸ ἀ- ξίωμά του ὡς κυβερνήτου τῆς Πάρου, καὶ πρὸς τοῦ- τοις εἰν τις ἐκ τῶν ἀξιώσεις ἐχόντων εἶχε προαπο- καταστήσει δοικητὴν, ν' ἀπομακρύνῃ τοῦτον ἀνεῦ

ἀναβολῆς διὰ τῆς βίας· παρήγγειλε δὲ τῷ προβλεπτῇ νὰ προσκαλέσῃ τοὺς Παρίους, ἐπὶ ἀπειλῇ δυσμενείας παρὰ τῆς Βενετίας, νὰ μείνωσιν ἡσυχοί, καὶ νὰ κηρύξῃ συγχρόνως εἰς Κρήτην, Νάξον, Ἄνδρον καὶ Πάρον, ὅτι ὅστις δῆποτε νομίζει ἑαυτὸν ἔχοντα δικαιώματα ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης νήσου, νὰ παρουσιασθῇ μέχρι Μαρτίου τοῦ ἀκολουθοῦ ἔτους ἐνώπιον τῆς Γερουσίας τῆς Βενετίας. Μόλις ἐκιοινοποιήθη ἡ πρόσκλησις αὕτη, καὶ ὁ δούξ Ἰωάννης ὁ Δ', καὶ ἡ Φιωρέντζα, χήρα τοῦ Ἰωάννου Φραγκίσκου Βενιέρ καὶ ἀδελφὴ τοῦ ἀποθανόντος Χρυσίνου, ἀνεφέρθησαν ἐγγράφως εἰς Βενετιανὴν ἀπαιτοῦντες τὴν νῆσον ἕκαστος δι' ἑαυτὸν. Ἡ Γερουσία ἐκοινοποίησε τὴν 15 Ἰουλίου 1519 νέαν πρόσκλησιν πρὸς τοὺς ἔχοντας ἀξιώσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἀνεφέρθησαν πέντε τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὴν 28 Ἰουλίου 1520 διέταξε τὴν ἀνάγκωσιν τῆς ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως γνωμοδοτήσεως τῶν ἐπτά νομομαθῶν, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀνατεθῆ ἡ ἐξέτασις τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀναφερομένων. Οἱ πέντε ἔχοντες ἀξιώσεις ἦσαν ὁ γηραιὸς Φραγκίσκος Σομμαρίπα, πρῶτον δυνάστης Ἄνδρου, Βέρτος ὁ νῦν κυριαρχὸς τῆς ἰδίης νήσου, Πολύμνιος Σομμαρίπα, υἱὸς τοῦ Ἰακώβου, ὅστις εἶχε παρουσιασθῆ καὶ πρότερον ὡς δικαιώματα ἔχων ἐπὶ τῆς Ἄνδρου, ἡ Φιωρέντζα Βενιέρ, καὶ ὁ δούξ Ἰωάννης ὁ Δ' Κρίσπος τῆς Νάξου. Πρῶτος ὁ νομομαθὴς Γεράλαμος Παρούτας ἐπρότεινεν ἵνα δοθῇ ἡ νῆσος τῷ Φραγκίσκῳ, καθ' ὅσον δηλαδὴ ἡ Πάρος τὸ 1389 κατὰ πρῶτον ἐδόθη ὡς τιμᾶριον παρὰ τῶν Κρίσπων τῇ Μαρίᾳ Σανούδῃ, ἔπειτα τὸ 1414 τῷ υἱῷ αὐτῆς Χρυσίνῳ τῷ Α', ὁ δὲ Χρυσίνος, ἀποκλειομένων τῶν νεωτέρων τοῦ ἀδελφῶν Νικολῶ καὶ Γαλεάτζου, ἐξουσίασε τὴν νῆσον, ἔπειτα δὲ κατὰ παράδοσιν τῶν νόμων τοῦ τιμαριωτικοῦ δικαίου τῆς Ῥωμανίας, τὴν παρεχώρησεν εἰς τὸν δευτέρον τοῦ υἱὸν Νικολῶν, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἠδικήθη Δομίνιος ὁ πρωτότοκος τοῦ υἱὸς, ἡ νῆσος ἔπρεπε νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ τελευταίου· ἐπειδὴ ὅμως Χρυσίνος ὁ Β', τοῦ Βέρτου ὁ πατὴρ, εἶχεν ἤδη προαποθάνει, χωρὶς ποτὲ νὰ λάβῃ κατοχὴν τῆς Πάρου, ἡ νῆσος ἀνήκεν εἰς τὸν Φραγκίσκον, τὸν ἐπιζῶντα τοῦ Δομινίου υἱὸν, ὡς πλησιέστερον ἄρρενα συγγενῆ ἐξ ἄρρενογονίας (agnatus).

Ἐξ ἐναντίας ἀπεφάνθη ὁ Ἰωάννης Ἀντώνιος Κονταρίνης, ὅτι ἡ νῆσος, τιμᾶριον οὖσα τῶν Κρίσπων, ὡς ἐκ τῶν πράξεων τοῦ ἔτους 1389 καὶ 1414 σαφῶς ἀποδεικνύεται, ἀφ' οὗ ἐξεκλήρισεν ὁ ἐξ ἄρρενογονίας οἶκος τῶν τιμαριούχων, πρέπει νὰ ἀποδοθῇ Ἰωάννῃ τῷ Δ' Κρίσπῳ, ὡς τιμαριωτικῶ ἐπικυριαρχῇ. Τοῦτο ἀνῆρσεν ὁ Πέτρος Ζένος ἀποδείξας κατὰ πρῶτον, ὅτι ἡ νῆσος δὲν εἶνε τιμᾶριον, ἔπειτα, ὅτι δὲν ἰσχύει ἐν γένει κανὲν τιμαριωτικὸν δίκαιον ἐν τῷ Αἰγαίῳ Πέλαγῳ, ἀφ' οὗ αὐτὸ ἐκυριεύθη ὑπὸ Μάρκου τοῦ Σανούδου βοήθεια τῆς Βενετίας· προσεπέφερε δὲ εἰς μαρτυρίαν καὶ ἄλλας τοιαύτας ἀποφάσεις τῆς Γερουσίας ἐπὶ ὁμοίων ὑποθέσεων, καὶ τελευταῖον εἰδείκνυε τὴν διαθήκην τοῦ

Χρυσίνου, ἐν τῇ ὁποία καθίστα τὸν ἐξαδελφὸν τοῦ Πολύμνιον γενικὸν κληρονόμον, ὁ δὲ Χρυσίνος εἶχε πληρῆ τὰ προσόντα ἵνα διαθέτῃ ἀκωλύτως τὰ τῆς Πάρου, ἧτις ἐπομένως ἀνήκεν εἰς τὸν Πολύμνιον. Ἐξ ἐναντίας ὁ Πανδύλφος Μωροζίνης καὶ ὁ Ματθαῖος Πριούλης ἀπεφάνθησαν ὑπὲρ τῆς Φιωρέντζας Βενιέρ, ἧτις ὡς ἀδελφὴ τοῦ διαθέτου εἶχεν εὐθὺς μετὰ τούτου τὸ ἐπὶ τῆς νήσου δικαίωμα· ἐν ᾧ ὁ Λωρέντζος Βραγαδίνος καὶ ὁ Λουίγης Βουόνος ἦσαν τῆς γνώμης, ὅτι ἡ νῆσος ἔπρεπε καὶ πάλιν νὰ ἐνοθῇ μετὰ τῆς Ἄνδρου, ἐπομένως ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποδοθῇ τῷ Βέρτῳ. Ἡ Γερουσία ἐξέδωκεν ἀποφασιν ὑπὲρ τῆς Φιωρέντζας, τὴν ἐκήρυξε νόμιμον κληρονόμον τῆς Πάρου, καὶ διέταξε τὴν 31 Ἰουλίου τὸν κυβερνήτην Φίλιππον Λεώνην νὰ παραδώσῃ τὴν νῆσον εἰς αὐτήν, ἧτις μετὰ ταῦτα μετεβίβασε τὰ δικαιώματά της εἰς τὸν ἐκ τοῦ συζύγου της Ἰωάννου Φραγκίσκου Βενιέρ πρεσβύτερον υἱὸν της, ὅστις τὴν διεδέχθη ὡς Νικολῶς Β' Βενιέρ ἐπὶ τῆς Πάρου, κατέχων τὴν νῆσον ἐνδὲκα ὅλα ἔτη (1520—1531) μέχρι τοῦ θανάτου του. Τὴν 14 Ἰουνίου 1521 ἐπεκύρωσεν ὡσαύτως ἡ Γερουσία ἐν τέλει τὸ κατὰ τὸ 1514 μεταξὺ Βέρτου Σομμαρίπα, καὶ Μάρκου Ζένου συνομολογηθὲν συμφωνητικόν.

Μικρὸν μετὰ ταῦτα ἀπέθανε καὶ ὁ Βέρτος τῆς Ἄνδρου τὸ 1523, καταλιπὼν, ἐκτὸς μιᾶς τὸν Λουίγην Βέμβον ὑπανδρευθείσης θυγατρὸς Ἀδριάνας, ἕνα μόνον υἱὸν, ὅστις καὶ τὸν διεδέχθη ὡς Χρυσίνος Γ' εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Ἄνδρου κυριαρχίαν, σύγχρονος καὶ μάρτυς τῶν θρηνωδεστέρων ἀναστατώσεων, αἰτινες μετέβαλον τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος καὶ τὰς ποτὲ περικαλλεστάτας νήσους εἰς ἀγρίαν, κενὴν ἀνθρώπων ἐρημίαν.

XV. Χρυσίνος Γ' Δὲ Σομμαρίπα, δυνάστης Ἄνδρου.

1523 μέχρι μετὰ τὸ 1539.

Ὁ Βέρτος κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς κυριαρχίας του ἔτη ἤρνετο νὰ πληρῶνῃ τῷ Μάρκῳ Ζένῳ τὴν συμφωνηθεῖσαν ἐτησίαν σύνταξιν, μέχρις οὗ ψήφισμα τῆς Γερουσίας, ἀπὸ 15 Ἰουλίου 1522 τὸν ἠνάγκασεν εἰς ὑποταγὴν· ἀλλὰ καὶ ὁ διάδοχος τοῦ Χρυσίνου ὁ Γ' ἐφρόνει ὅτι πολλῶ ὀλιγώτερον ἦτο ὑπόχρεως νὰ ἐξυλοθῇ τὴν πληρωμὴν· ἐχρεώσεται δὲ ἀπὸ τῶν τεσσάρων πρώτων τῆς ἡγεμονίας του ἔτων τὸ ποσὸν 600 δουκάτων. Γράμματα προσκαλοῦντα αὐτὸν εἰς πληρωμὴν δὲν ἐτελεσφόρησαν· καὶ μόνον ὅτε ἐδόθη ἡ διαταγὴ εἰς τὸν προβλεπτῆν τοῦ στόλου νὰ ἐκβιάσῃ τὴν εἰσπραξίν τῶν χρημάτων ὑπέκουσε. Μάλιστα οὐ πολὺ μετὰ ταῦτα ἐπαυσε διὰ παντός αἱ μεταξὺ τῶν οἴκων Ζένου καὶ Σομμαρίπα ἐριδες, ὅτε Χρυσίνος ὁ Γ', τὸ 1530 ἔλαβεν εἰς συζυγὸν τὴν πλουσίαν θυγατέρα καὶ κληρονόμον τοῦ Μάρκου Ζένου Κανδιάναν.

Χρυσίνος ὁ Γ' Δὲ Σομμαρίπα φαίνεται πρὸς τοῦτους καὶ εἰς ἔγγραφα τῆς πολιτείας τοῦ ἔτους 1534 καὶ 1535 ὡς δυνάστης τῆς Ἄνδρου. Πλοῖον τοῦ Γεράλαμου Δὲ Βέγια, ὅστις εἶχε λάβει ἐντολὴν παρὰ

τῆς Βενετίας νὰ ἀγοράσῃ σιτηρὰ εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀνατολῆς ἐναυάγησε πλησίον τῆς Μήλου, καὶ τὰ ἐμπορεύματά του εὐρέθησαν ἐν μέρει παρὰ τοῦ δουκὸς Ἰωάννου τοῦ Δ', τῆς Νάξου, καὶ ἐν μέρει παρὰ Χρυσίνου τοῦ Γ', τῆς Ἄνδρου· ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Φράγκων κατοχομένη Ἑλλάδι οὐδεὶς λόγος ἐγένετο, ὡς εἶκος, περὶ ναυαγίων, ὁ μὲν Χρυσίνος αὐτοπροαιρέτως παρέδωκε τὰς ὑπ' αὐτοῦ εὐρεθείσας πραγματείας τῷ ναυαγίσαντι· ἀλλὰ διὰ νὰ παρακινηθῇ καὶ ὁ δούξ Ἰωάννης ὁ Δ' εἰς μίμησιν τοῦ παραδείγματός του, ἐχρειάσθησαν πολλαὶ προτροπαὶ περὶ τῆς βενετικῆς Γερουσίας. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1534 ἐγράψαν εἰς αὐτὸν περὶ τοῦ πράγματος, ἀλλ' εἰς μάτην· ἐφαίνετο ὅτι δὲν εἶχεν ὀρεξιν νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα τοῦ Χρυσίνου· ὅθεν ἐγένετο χρεῖα καὶ πάλιν δραστηρίῳ ἐκ μέρους τῆς πολιτείας παρακελεύσεως, ἐπὶ ἀπειλῇ ἐπεμβάσεως διὰ τῶν ὄπλων διὰ νὰ τὸν ἀναγκάσωσιν εἰς ἰκανοποίησιν· περιφοβὸς δὲ γενόμενος ἐνεκα τῆς ἀφανίσεως τοῦ στόλου τῆς Βενετίας ἐνέδωκε τέλος πάντων.

Τὸ 1531 ἐγένετο καὶ δεύτερος γάμος ἐν τῷ Αἰγαίῳ· ἐνυμφεῖθη δηλαδὴ ὁ βενετὸς εὐπατριδὸς Βερνάρδος, υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Φραγκίσκου Βενιέρ καὶ τῆς Φιωρέντζας Σομμαρίπα, τὴν ἀδελφὴν Νικολῶ τοῦ Β' Βενιέρ, δυνάστου τῆς Πάρου. Οὗτος ἀπέθανε τὸ 1531, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἄφησεν ἀπογόνους, ἀνεφύη δίκη περὶ τῆς διαδοχῆς, μόλις μετὰ τινα ἔτη περατωθεῖσα. Ἡ Βενετία ἐπέβαλεν εὐθὺς ἐπὶ τῆς νήσου κατὰσχῆσιν, καὶ ὥρισεν τὴν 20 Ἀπριλίου 1532 ἵνα ἐκλεγθῶσι πέντε δικασταὶ πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως· ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ δὲν ἐγένετο, καὶ οὔτε τὸ ἀπὸ 18 Αὐγούστου νέον ψήφισμα τῆς Γερουσίας, τὸ ὀρίζον τὴν ταχεῖαν ἀποπεράτωσιν τῆς περὶ Πάρου ὑποθέσεως, ἐξετελέσθη. Τὴν 9 Δεκεμβρίου 1534 ἀνεκώθη τὸ ψήφισμα τῆς 20 Ἀπριλίου 1532, ἀλλὰ μόλις τὸ 1535 ἐτελείωσεν ἡ συζήτησις. Τὴν 30 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου ἀπεφάνθη τὸ συμβούλιον τῶν ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑ (Quaranzia), ὅτι ἡ νῆσος Πάρος, στερουμένη κυρίου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ εὐγενοῦς Νικολῶ Βενιέρ, τελευταίου δυνάστου καὶ κυρίου αὐτῆς, ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς τὴν εὐγενῆ κυρίαν Καικιλίαν Σαγρέδου, συζυγὸν τοῦ κυρίου Βερνάρδου Σαγρέδου, καὶ ἀδελφὴν τοῦ εἰρημένου Νικολῶ Βενιέρ. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐπεκυρώθη παρὰ τῆς Γερουσίας τὴν 18 Φεβρουαρίου 1536, καὶ ὁ βενετὸς κυβερνήτης προσεκληθῆν πάραυτα νὰ παραδώσῃ τὴν νῆσον τῷ Βερνάρδῳ Σαγρέδῳ. Ὁ Βερνάρδος ἠτοιμάσθη κατὰ συνέπειαν νέου ψηφίσματος τῆς 21 Ἀπριλίου νὰ ἐπισκεθῇ τὴν νεωστὶ ἀνακτιθεῖσαν νῆσον, καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἀρμόδια μέτρα πρὸς ἀμυναν αὐτῆς κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν· πληρεξούσιον δὲ ἄφηκεν ἐν Βενετίᾳ τὸν συγγενῆ του Νικολῶ Σαγρέδου, ἵνα συμβιβασθῇ μετὰ τῆς Μαρίας Βενιέρ, χήρας τοῦ Χρυσίνου Σομμαρίπα, τοῦ ποτὲ δυνάστου τῆς Πάρου, ἧτις ἐν τῷ μεταξύ εἶχεν ὑπανδρευθῆ αὐτὸν· καὶ ὅμως εἶχεν εἰσεῖ ἀξιώσεις ἐπὶ χρεῖα συντάξεως ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς Πάρου· εἶχε

διορίσει δὲ τὸν γαμβρὸν της Λουίγην Βενιέρ ὡς ἀντιπρόσωπον, ὅστις συνομολόγησε τὸ 1537 μετὰ τοῦ Νικολῶ Σαγρέδου συμφωνίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Βερνάρδος Σαγρέδος ὑπεχρεώτο νὰ πληρῶνῃ 140 δουκάτα τῇ Μαρίᾳ κατ' ἔτος ἐν ὄσῳ ἐξῆ, καὶ μάλιστα καθ' ἑξαμηνίαν, ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν οὗτος ἔλαβε κατοχὴν τῆς νήσου, τούτῃσιν ἀπὸ τῆς 18 Ἰουλίου 1536, καὶ ἐὰν αὕτη ἤθελε ζῆ μετὰ τὸν θάνατον τῆς Καικιλίας Σαγρέδου, νὰ ἀποδοθῇ εἰς αὐτὴν τὸ ἕμισυ τῶν εἰσοδημάτων τῆς Πάρου κατὰ τοὺς νόμους τῶν Συνόδων τῆς Ῥωμανίας. Τὴν 5 Μαΐου 1537 ἐπεκύρωσε τὸ συμφωνητικόν τοῦτο ἡ Γερουσία τῆς Βενετίας· ἦτο δὲ τοῦτο τὸ τελευταῖον περὶ κτήσεως Πάρου συμβόλαιον τὸ ὁποῖον συνομολογήθη ἐν Βενετίᾳ· διότι τὸ αὐτὸ ἔτος 1537 συνέβησαν ἐν τῷ Αἰγαίῳ δεινότητες καταστροφαί.

Χαϊρεδδὶν Βαρβαρόσσας, ὁ φοβερός ναύαρχος τοῦ Μεγάλου Κυρίου (Gran Signore), ἐξῆλθε μετὰ 100 πλοίων εἰς ἐπιδρομὴν κατὰ τοῦ Αἰγαίου· ἀναστατώσεις αἱματηραὶ ἐμαρτύρουν τὰ ἴχνη του πανταχοῦ. Τὴν Σκύρον ἐν πρώτοις καὶ Πάτμον λεηλάτησας, καὶ ἀνευ κόπου ἀρπάσας τὴν Αἰγίαν ἀπὸ τῶν Βενετῶν, τὴν Ἴον ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Πιζάνη (+ 1550) καὶ τὴν Ἀστυπάλαιαν ἀπὸ τοῦ Νικολῶ (+ 1616) Φραγκίσκου (+ 1554) καὶ Αὐγουστίνου (+ 1537) Κυρίνην, ἐτράπη κατὰ τῆς Πάρου. Ὁ Βερνάρδος Σαγρέδος δὲν ἠθέλησε νὰ παραδώσῃ τόσον ταχέως καὶ ἀμαχητὶ εἰς τὸν θηριώδη ἐχθρὸν τὴν ἀκριβῶς ἐξαγορασθεῖσαν νῆσον, καὶ τὴν ὑπερασπίσθη ἡρωϊκῶς. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἤρχισαν νὰ ἐλαττώνται τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἀναγκαῖα· οἱ κάτοικοι, ἵνα μὴ κατασφαγῶσιν ἐρημοὶ μένοντες ὄπλων, παρεδόθησαν, ἀφ' οὗ ὁ Χαϊρεδδὶν ὑπεσχέθη αὐτοῖς ἀπράλειαν ζωῆς· καὶ τὴν μὲν ὑπόσχασιν τοῦ ἀκριβῶς ἐτήρησεν ὁ ἐχθρὸς, ἀλλὰ τὴν νῆσον ἠρήμωσε δεινῶς, καὶ πλῆθος τῶν κατοίκων ἤγαγεν εἰς αἰχμαλωσίαν, τοὺς παῖδας μεταξὺ τῶν Γενιτσάρων συγκαταλέξας. Περιεργοτάτας σημειώσεις περὶ τῆς κατακτήσεως τῆς Πάρου ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν γορηγεῖ ἡ ὑπὸ Ἀνδρέα Ἰωάννου Κορνάρου ἱστορία τῆς Κρήτης· κατ' αὐτὴν ἔκαμιν ἀπόβασιν ὁ Χαϊρεδδὶν τὸν Δεκέμβριον 1537 ἐπὶ τῆς Πάρου· ἐκ τῶν δύο φρουρίων τῆς νήσου ἡ Νάουσα (Agusa) ἐγκατελείφθη παρὰ τοῦ δυνάστου Βερνάρδου Σαγρέδου, καλῶς γνωσκόντος ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπερασπίσθῃ καὶ τὰς δύο θέσεις συγχρόνως, καὶ ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἤθελε διασκορπίσει μᾶλλον τὰς καὶ ἄλλως μικρὰς τοῦ δυνάμεις· ὅθεν ἡ θέσις αὕτη ἔπεσον σμαχητὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες κατέσκαψαν τὰ ὀχυρώματά της. Ὁ Σαγρέδος ἐβρίβθη τότε ἐντὸς τοῦ φρουρίου τοῦ Κεφάλου (Chieffalo), ὅπου ὑπερασπίσθη ἑαυτὸν ἀνδρείως, καὶ ὅπθεν ἐτόλμησε νὰ κάμῃ εὐτυχῆς τινας κατὰ τῶν ἀνωτέρων τουρκικῶν δυνάμεων ἐξόδους· πλησίον του ἐμάχητο καὶ Σιγισμὸνδος τις, ἐξόριστος ἔμπορος ἐκ Φλωρεντίας, σχεδὸν ὑπερέχων καὶ αὐτὸν τὸν Σαγρέδον κατὰ τὴν ἀνδρείαν· ἀλλ' ἡ ἑλλειψὶς πολεμοφοδίων, καθὼς ἀναφέρουσι καὶ ἄλλαι πηγαι,

ήνάγκασαν αυτούς να παραδοθῶσιν. Εἰς τὴν σύζυγον τοῦ Σαγρέδου Καικιλίαν Βενιέρ ἐδόθη ἄδεια ἐλευθέρως ἀποχωρήσεως εἰς Βενετιάν, ὅπου μετὰ ταῦτα ἐφθάσε καὶ ὁ ἴδιος, ἂν καὶ εὐρίσκειτο μετὰ τῶν αἰχμαλώτων, ἀφ' οὗ βοηθεῖα ἀρνησιθεῖσκει τινός ἐκ Δυρραχίου ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ὁ ἀποστάτης οὗτος εἶχε διατελέσει ποτὲ πολλὸν καιρὸν κωπηλάτης ἐπὶ βενετικοῦ κατέργου, τοῦ ὁποίου τριήραρχος (Sopracomito) ἦτο ὁ Βερνάρδος Σαγρέδος, καὶ διὰ τῆς μεσιτείας ὑπὲρ τοῦ παλαιοῦ του κυρίου ἠθέλησε νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἦτο ἀχάριστος. Τοιοῦτοτρόπως λυτρωθεὶς ἐπέστρεψεν ὁ Σαγρέδος εἰς Βενετιάν, ὅπου αἱ προσπάθειαι του πρὸς ἀνάκτησιν τῆς νήσου του ἀπέβησαν μάταιαι. Καὶ αὐτὴ ἡ πολιτεία τῆς Βενετίας προσπάθησε νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ εἰς τὴν εἰρήνην τὴν γενομένην τὴν 2 Ὀκτωβρίου 1540 μετὰ τῆς Πύλης, παρεχώρησεν ἡ δημοκρατία εἰς τὴν τελευταίαν, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου, τὴν Πάρον καθὼς καὶ τὴν Ἄνδρον μετὰ δὴ τῆς φρουρίας. Ἀλλὰ καὶ ὕστερον ἀκόμη, τὴν 28 Νοεμβρίου 1540 ἔκαμεν ὁ Σαγρέδος προσπάσεις διὰ τῆς Γερουσίας εἰς τὴν ὀθωμανικὴν Πύλην περὶ ἀποδόσεως τῆς νήσου του ἐπὶ πληρωμῇ ἐτήσιου φόρου· ἀλλ' αἱ προσπάσεις ἀπεξήρθησαν, καθὼς καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ οἴκου Κυβερνήτη ἐπὶ τῆς Ἀστυπάλαιας, τῶν Κορνάρων ἐπὶ τῆς Καρπάθου καὶ τοῦ οἴκου Πιζάνη ἐπὶ τῆς Ἀνάφης. Οὕτως ἡ νήσος Πάρος ἠνώθη μετὰ τῶν λοιπῶν κτήσεων τῶν Ὀθωμανῶν. Τὸ 1561 τυχοδιώκτης τις Ἰακώβος Πρακλείδης Βασιλικὸς ἐκ Φαρνακίας (Κερασούντος) ἐπὶ τοῦ Πόντου, εἰς τὴν βόρειον παραλίαν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἐγράφετο ἄ Δεσπότης Σάμου, Κόμης Παλατινὸς καὶ Μαρκίων τῆς Πάρου. Ἦν δὲ οὗτος εἰς τῶν πολλῶν ἐκείνων Ἑλλήνων προύχοντων, οἵτινες ἀκτῆμονες ὄντες, ἐκόμπαζον φέροντες τίτλους ὑπερηφάνους, ὡς Δεσπότης, Ἡγεμόνες, Κόμητες, καὶ τὰ παραπλήσια· ἔλεγε δὲ ὅτι εἶχε τὸ γένος ἐκ τῶν παλαιῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαυίας, καὶ κατόρθωσε μάλιστα τὸ 1561 νὰ ἐγκατασταθῇ παρὰ τοῦ Πολωνοῦ Ἀλέξανδρου Δὲ Λάξου εἰς τὸν θρόνον τῆς ῥηθείσης ἡγεμονίας, παραλαβὼν τὸ ὄνομα Ἰβάν ἦτοι Ἰωάννης, ὅπου καὶ ἀπέθανε φανερωθεὶς τὸ 1563 (α).

(α) Περιεργωτάτας σημειώσεις περὶ τοῦ τυχοδιώκτη Ἡρακλείδου περιέχει τὸ περιοδικὸν νομισματολογικὸν σύγγραμμα τοῦ Kohne, ὅπου ἐδημοσιεύθησαν διάφορα νομίσματα τοῦ ἴδιου, καὶ ἡ σπανία μονογραφία Ant. Marie Gratiani, de Joanne Heracleide Despota, Vallachorum principe, libri III etc. Varsaviae. 1759. Κατὰ τινος ὁ Ἰωάννης Βασιλικὸς, καλῶν ἑαυτὸν Δεσπότην Σάμου, καὶ συγγενῆ Ῥωζένδρα, θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας Πέτρου Ῥάρες ἐκ τοῦ γένους τῶν Βογδανιδῶν, καὶ συζύγου τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Λεπουσανάνου, βοηθεῖ 2,000 στρατιωτῶν σταλέντων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Ἰωάννου Σιγισμάνδου, καὶ δι' ἐισηγήσεων τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γερμανῶν Φερδινάνδου, ἔρπασεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου τὸν θρόνον τῆς Μολδαυίας, τὸν ὅποιον κατέσχε διὰ τινὰ καιρὸν μέχρι τῆς τελευταίας του, ἐπικυρωθεὶς

ὁ νόμιμος τῆς Πάρου δυνάστης Βερνάρδος Σαγρέδος, ὅστις μετ' ὀλίγον ἀπέλυσε τὴν σύζυγον του Καικιλίαν, καὶ συνῆλθεν εἰς δεύτερον γάμον τὸ 1544 μετὰ τῆς Καμίλλας θυγατρὸς τοῦ Θωμᾶ Φαγκίσκου Μιχιέλη, περιεβλήθη μετέπειτα πολλὰ καὶ ἐντιμὰ ἀξιώματα ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανε σχεδὸν ἑκατοντοῦτης τὴν 18 Φεβρουαρίου 1603.

Ἡ ἐπισκοπὴ τῆς Πάρου εἶχεν ἐνωθῆ πρό πολλοῦ μετὰ τῆς Νάξου εἰς ἀρχιεπισκοπὴν Παροναξίας· μετὰ τῶν ἄλλων φαίνεται Παντολέων τις ἀρχιεπίσκοπος Νάξου καὶ Πάρου ἢ εἰς πράξιν τῆς 29 Νοεμβρίου 1440, ὡς μάρτυς εἰς τὴν διαθήκην τοῦ Νικολῶ Γοτζαδίνη τῆς Κύθου, καὶ α Φραγκίσκος ἀρχιεπίσκοπος Νάξου καὶ Πάρου, ἢ ὅστις τὴν 20 Σεπτεμβρίου 1456 ὑπέγραψε τὸ γαμικὸν συμβόλαιον μετὰ τῆς Μαριέττας τῆς θυγατρὸς τοῦ θανόντος Ἰαννούλη τοῦ Γ' Δὲ Κορώνια δυνάστου τῆς Σίφου, καὶ Νικολῶ Γοτζαδίνη υἱοῦ τοῦ Ἀγγέλου δυνάστου τῆς Κύθου, καὶ α Νικολῶ Παροναξίας ἀρχιεπίσκοπος, ὁ κατὰ τὴν 7 Ἰουνίου 1490 προσκαλέσας τὴν Βενετιάν ἵνα λάβῃ κατοχὴν τῆς Νάξου καὶ Πάρου.

Ἀπὸ τῆς Πάρου ἐτράπη ὁ τροπαιοῦχος στόλος τῶν Ὀθωμανῶν κατὰ τῆς Νάξου· ἀλλ' ὁ δούξ Ἰωάννης ὁ Δ' ὑποσχεθεὶς ἐτήσιον φόρον διεφύλαξε τὰς νήσους του ἀπὸ τῶν ἐρημώσεων τοῦ Χαϊρεδδίν· τὸν αὐτὸν τρόπον μετεχειρίσθη καὶ Χρυσίνος ὁ Γ' τῆς Ἄνδρου. Ἀντὶ ἐτήσιος πληρωμῆς 160 δουκάτων ἐγένετο ὑποτελής τῆς Πύλης, καὶ ἐκράτησε τὴν νήσον του, ἥτις μετὰ τῆς Νάξου, Μήλου, καὶ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων τοῦ οἴκου τῶν Κρίσπων, ἔμεινε καὶ κατὰ τὸ 1538 ἀβλαβῆς, ὅτε ὁ Χαϊρεδδίν ἐπανελάθε τὰς ληστρικὰς του ἐπιδρομὰς, καὶ ἀπέσπασε τὴν Σκύρον, Σκιάθον καὶ Σκόπελον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν βενετῶν ἀρμοστῶν.

Ὁ Sauger ἀναφέρει (p. 349—351), ὅτι Χρυσίνος ὁ Γ' ἀπεβλήθη τῆς κυριαρχίας ὑπὸ τοῦ Χαϊρεδδίν, ἀλλ' ὅτι ὁ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Γαλλίας (Antoine Rincon 1538—1540, Ἰσπανὸς εἰς γαλλικὴν ὑπηρεσίαν) ἐμεσίτευσεν ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τῆ Πύλη, καὶ ὁ Σουλτάν Σολεϊμάν ὁ Δ' τὸν κατέστησε πάλιν ἐπὶ τῆς νήσου, ἐκδώσας ὑπὲρ αὐτοῦ φερμάνιον ὡς ἀκολουθῶς . . . α Σουλτάν Σολεϊμάν, υἱὸς τοῦ Σουλτάν Σελλίμ, ὁ αἰεὶ ποτε νικητὴς Χάν. Ἡ πανέκλαμπρος σφραγὶς

ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Σολεϊμάν, ἐπὶ τῇ ὑποσχεθεί ἐτήσιου ὑποτελείας φόρου 40,000 δουκάτων. Ὁ Ἰωάννης οὗτος Βασιλικὸς, κάτοχος μεγάλης παιδείας καὶ πολὺγλωττος, ἐγένετο ἱερωτῆς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Κοτάρ, καὶ προσκαλέσας τοὺς περιφημότερους τοῦ καιροῦ του καθηγητὰς καὶ διδασκάλους ἐκ Γερμανίας, προσεπάθει ματαίως νὰ ἐξαπλώσῃ τὰ φῶτα τῆς παιδείας μετὰ τῶν Μολδαυῶν· ἀλλὰ συνωμοσία τῶν εὐγενῶν ἔρριψε τὸν ἄρπαγα ἀπὸ τοῦ θρόνου. Ἰωάννης ὁ Βασιλικὸς, ἀποκλεισθεὶς ἐντὸς τοῦ παλατίου του, διέταξε νὰ ἀνοίξωσι τὰς πύλας, μετὰ μεγάλην καρτερίαν ὑπέφερε τὰς πληγὰς τῶν συνωμοστῶν, καὶ ἔπασε φέρων τὰ σύμβολα τῆς κυριαρχίας του, τρωθεὶς ὑπὸ ἑκατοστῆς ξιφῶν.

τοῦ μεγάλου, δυνατοῦ καὶ δικαίου Κυρίου καλεῖται τὰ δε' πρό τινος καιροῦ ὁ δούλος μου Χαϊρεδδίν θέης, Βεηλέρης τῶν νήσων, ἀκολουθῶν τὰς διαταγὰς μου, ἐκυρίευσεν διὰ τοῦ φροβεροῦ μου στολοῦ τὴν νήσον Ἄνδρον. Ὁ Χρυσίνος Δὲ Σομμαρίπα, δυνάστης τῆς ῥηθείσης νήσου, παρουσιάσθη ἐνώπιον τῆς ἐνδοξοτάτης μου Πύλης, καὶ ἐδεήθη ἵνα τὸν καταστήσω καὶ πάλιν ἐν τῇ νήσῳ αὐτοῦ ἵνα κέκτηται αὐτὴν καὶ τοῦ λοιποῦ ὡς καὶ πρότερον, ἐπὶ τῇ πληρωμῇ ἐτήσιου ὑποτελείας φόρου 35,000 ἀσπρων. Κατανεύσας εἰς τοῦτο, ἐκδίδω τὴν παροῦσάν μου ὑψηλὴν διαταγὴν, ἵνα αὐτὸς τε καὶ οἱ κληρονόμοι του ἀρχωσιν ἐπὶ τῆς νήσου ὡς καὶ πρότερον. Κατ' ἔτος θέλει πληρώνεσθαι ἡ ῥηθεῖσα ποσότης κατὰ τὴν πρώτην Μαΐου εἰς τὸν Σανδσάκ βέην τῆς Εὐρώπου ἐνώπιον τοῦ Καδῆ. Κηρύττω τοὺς κατοίκους τῆς νήσου ἐλευθέρους πάσης ἄλλης χρηματικῆς ζημίας, βλάβης καὶ λοιπῆς ἀγχαρείας· εἰ δὲ τινες τῶν στρατιωτῶν ἢ Γενιστάρων τολμήσωσι νὰ ἐξυβρίσωσιν αὐτοὺς ἐν τῷ ἴδιῳ των τόπῳ, ἔξεστι τοῖς νησιώταις ἵνα ἀμύνωνται ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἀνθιστάμενοι τοῖς θρασυνομένοις· διότι δὲν στέργω ἵνα προσγένηται αὐτοῖς ἀδικία τις οὐδεμία. Γνωστὸν γεννηθήτω τοῖς πᾶσιν, ὅτι ταῦτα βούλομαι καὶ διατάσσω, καὶ ὅτι καθεὶς ὑποχρεοῦται νὰ σεβασθῇ τὴν πανέκλαμπρόν μου σφραγίδα. Ἐγένετο ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Μοχαρέμ, ἐν ἔτει 946 τῆς Ἑγείρας (περὶ τὰ τέλη Μαΐου καὶ ἀρχὰς Ἰουνίου 1539) — — — (*).

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι Χρυσίνος ὁ Γ' ἐξουσίαζε τὴν νήσον πολλὰ ἔτη ἀκόμη ὡς ὑποτελής τῆς Τουρκίας, καὶ ἀπέθανεν ὅτε Ἰωάννης ὁ Δ' ἡγεμόνευεν ἐπὶ τῆς Νάξου καταλιπὼν πολλὰ τέκνα. Ὁ Sauger ἀποδίδει αὐτῷ πέντε υἱοὺς, καὶ τέσσαρας θυγατέρας· ἐκ τούτων ὅμως εἶναι γνωστὰ μόνον ἡ Χρυσίνα (Crusina, κατ' ἄλλους Cantiana καὶ κατὰ τὸν Sauger Cecilia), ὑπανδρευθεῖσα Ἰακώβου τὸν Γ' Κρίσπον (1564—1566), καὶ γενομένη ἡ τελευταία δούκισσα τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἡ Κιάρρα, ὑπανδρευθεῖσα τὸ 1560 τὸν βενετὸν εὐπατριδὴν Φραγκίσκον Ἀγγέλου Μιχιέλην (γεννηθέντα τὸ 1531 καὶ ἀποθανόντα τὴν 27 Νοεμβρίου 1599), καὶ εὐρούσα τύχην ἡ συχωτέρα τῆς ἐπὶ ἡγεμονικῷ θρόνου ἀναβάσεως ἀδελφῆς τῆς. Ἐν τῇ αὐθεντικῇ τοῦ οἴκου γενεαλογίᾳ φαίνεται εἰς μόνος υἱὸς καὶ κληρονόμος Χρυσίνου τοῦ Γ', ὁ Ἰωάννης Φραγκίσκος, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του ἐγένετο ὁ τελευταῖος δυνάστης τῆς Ἄνδρου, ἐν ᾧ οἱ ἀπόγονοι τοῦ κατὰ τὸ

(*) Ὁ Κ. Porf ἀναφέρει τὸ φερμάνιον τοῦτο ὡς περιεργον μὲν ἀλλ' ὡς μᾶλλον ὑποβολιμαῖον, λέγων ὅτι ἐκτὸς τοῦ μὴ ἀξιόπιστου τοῦ πρώτου δημοσιεύσαντος αὐτὸ Sauger, ἀντίκειται καὶ αὐτὸ τῷ ὕψος εἰς τὴν αὐθεντικότητά αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἡ ἐμπεριλαμβανομένη ἄδεια τῆς ἀντιστάσεως κατὰ τῶν Γενιστάρων. Σημειωτέον ὅμως ὅτι αἱ ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς αυτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων ἐν αὐτῷ σφραγίσαι, καὶ εἰδόμενα ἔτη πρότερον χρονολογούμενα ἔσω ἐπιστολαὶ τοῦ αὐτοῦ Σουλτάν Σολεϊμάν πρὸς Φραγκίσκον τὸν Δ' τῆς Γαλλίας, φέρουσι τὸ αὐτὸ σῆμα καὶ ὕψος.

1520 ἀναφερομένου Πολυμνίος Δὲ Σομμαρίπα ἐπὶ τῆς Ἄνδρου, ἐξηκολούθουν νὰ πληθύνωνται διὰ τῶν πολλῶν τέκνων ἀμφοτέρων τῶν υἱῶν Νικολῶ καὶ Ἰακώβου.

XVI. Ἰωάννης Φραγκίσκος Δὲ Σομμαρίπα

δυνάστης Ἄνδρου,

μετὰ τὸ 1539 μέχρι τοῦ 1566.

Ὀλίγα καὶ σχεδὸν οὐδὲν γνωρίζομεν κατὰ παράδοσιν περὶ τῆς ἡγεμονίας Ἰωάννου Φραγκίσκου τῆς Ἄνδρου. Τὸ μόνον γνωστὸν εἶνε ὅτι ἐνωμφεῖθη τὴν Θεοδάλαν Κρίσπην θυγατέρα τοῦ δούκῃ Ἰωάννου τοῦ Δ', καὶ μετ' αὐτῆς ἐξουσίαζε τὴν Ἄνδρον μέχρι τοῦ 1562, ἐν ᾧ ὁ πενθερός του, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ γαμβρός του Ἰακώβος ὁ Δ', διετηροῦντο ἐπὶ τῆς Νάξου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν δεκαπέντε μικροτέρων νήσων· ἀλλ' εἶνε ὅπως ἐσφαλμένον τὸ ὑπὸ τοῦ Sauger ἀναφερόμενον ὅτι Ἰωάννης ὁ Δ' ἔδωκεν εἰς προίκα τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ τὰς νήσους Κέω καὶ Μύκονον· διότι αὐτὴ μὲν ἐκυβερνᾶτο τότε παρὰ τοῦ ἐν Τήνῳ ἐδρεύοντος βενετοῦ ἀρμοστοῦ, ἐκείνη δὲ ἐξουσιαζέτο ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Γοτζαδίνη ὑπὸ τουρκικὴν ἐπικυριαρχίαν. Ὀλίγον ἐτι χρόνον ἐπέπρωτο νὰ διαρκέσῃ ἡ ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἰταλικὴ δυναστεία. Τὸ 1566 ἐδόθη ταχύτατον τέλος εἰς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ δούκῃ Ἰακώβου τοῦ Δ' καὶ Ἰωάννου Φραγκίσκου Δὲ Σομμαρίπα, διὰ τῆς κατοχῆς Νάξου, Μήλου, Ἄνδρου καὶ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων παρὰ τοῦ Πιαλῆ Πασσᾶ, τοῦ διώξαντος τοὺς Ἰουστινιάνους ἀπὸ τῆς Χίου. Ἰακώβος ὁ Δ' κατέφυγεν ἀκολουθούμενος παρὰ τῆς ἀδελφῆς του, τῆς δυνάστιδος Ἄνδρου, εἰς Πελοπόννησον, καὶ ἐκείθεν ἦλθεν εἰς Ρώμην. Προσπαθῶν νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν νησιωτικὴν του ἡγεμονίαν ἦλθεν εἰς Περσίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ τὸ 1576 ἄπρακτος· ἡ ἀδελφὴ του εἶχε μείνει εἰς Ῥαγούσαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε. — Τὰς νήσους Ἄνδρον, Νάξον, Μήλον καὶ λοιπὰς ἔδωκεν ὁ Σουλτάν Σελλίμ εἰς τιμᾶριον τῷ πιαστῷ αὐτοῦ αὐλικῷ, τῷ ἐκ Πορτογαλλίας Ἰουδαίῳ Ἰαῶφ Μικουέζ, ὅστις κατέστη οὕτω διάδοχος τῶν οἰκογενειῶν Κρίσπη καὶ Σομμαρίπα ὑπὸ τὸ ὄνομα α δούξ Ἰωσήφ τῆς Νάξου, καὶ διετηρήθη ἐπὶ τῆς κτήσεως τοῦ Αἰγαίου μέχρι τοῦ τὴν 2 Αὐγούστου 1579 συμβάντος θανάτου του (*). Μετὰ ταῦτα αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου προσεληθήσαν ὀλοτελῶς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὴν ἐκτεταμένην των αυτοκρατορίαν, καὶ ἔμεινον ὑποκείμεναι τῷ κατὰ καιρὸν ἀντιναύαρχῳ ἦτοι Καπουδᾶν Πασσᾶ, μέχρις οὗτοι ἐπὶ τῶν τελευταίων χρόνων ἀνανήψαντα τὰ πνεύματα τῶν Ἑλλήνων ἀπέσεισαν τὸν μισθτὸν ζυγόν. Ὡς μέλη ἀναπόσπαστα τοῦ νεοσυστάτου τῆς Ἑλλάδος βασιλείου ἤρχισαν αἱ Κυκλάδες νὰ ἀναλαμβάνωσιν ἀπὸ τὰς

(*) Περὶ τοῦ Ἰουδαίου δούκῃ Μικουέζ τῆς Νάξου, ὅρα Charriere, Negotiations de la France dans le Levant, καὶ τὴν μονογραφίαν Don Joseph Nasi Herzog von Naxos, von M. A. Levy.

προτέρας των πληγών, και τὰ πρὸ πολλοῦ ἠρημωμένα χωρία ἐκίθησαν ὑπὸ νέων κατοίκων· ἀλλὰ δὲν ἔφθασαν εἰσὶ τὴν ἀκμὴν ἐκείνην τῆς προτέρας εὐμερείας, εἰς ἣν εἶχον φθάσει κατὰ τὸν μεσαιῶνα ὑπὸ βενετικὴν κυριαρχίαν.

Ἰωάννης Φραγκίσκος, ὁ τελευταῖος τῆς Ἄνδρου δυνάστης, μετοικίσας τουρκικῆ ἀδείᾳ ἐπὶ τῆς Νάξου, ἀφῆκεν ἐκεῖ πολυπληθεῖς ἀπογόνους, ἀκμαζόντας καὶ σήμερον. Ἀτελεῖς τινὰς πληροφορίας περὶ αὐτῶν διεφύλαξεν ὁ Sauger, ὅστις ἀπὸ τοῦ νῦν εἶνε ἄξιος μεγαλειτέρας πίστεως, λαμβάνων τὰς πηγὰς του διὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν κατὰ τὰ φαινόμενα ἀπὸ γενεαλογίας τῶν Σομμαρίπα τῆς Νάξου. Κατ' αὐτὸν ὁ Ἰωάννης Φραγκίσκος ἀφῆκε τρεῖς υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρεσβύτερος Χρυσίνος ἔφερεν ἀκόμη τὸν ψιλὸν τίτλον δυνάστου τῆς Ἄνδρου, χωρὶς νὰ ἐξασκῆ ἐκεῖ οὐδὲ σκιάν κυριαρχίας. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του (1584) συμπέπτει ἡ πληροφορία τὴν ὁποίαν δίδει τῷ Μαρτίνῳ Κρουσίῳ κάποιος Λούκας Δέλι Ἀργέντι, ὁ ἄλλοτε Κύριος τοῦ πύργου Ἁγίου Νικολάου ἐπὶ τῆς Θήρας, ὅτι ἐπὶ τῆς Ἄνδρου ὑπῆρχεν ὁμώνυμος πόλις καὶ κάστρον καὶ τινα χωρία, ἐν ᾧ ἐπὶ τῆς Πάρου ἐκτὸς δύο πύργων ἀναφέρει καὶ τὴν ἐπισκοπὴν· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς Ἄνδρου ἐξηκολούθει νὰ διατηρηθῆ ὁ λατινικὸς ἐπισκοπικὸς θρόνος, παρ' ᾧ ἰδρύθη ἐκ νέου καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπισκοπὴ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Λατίνος ἐπίσκοπος διετίθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ ΙΕ', τὴν 17 Μαΐου 1621, ὁ Παῦλος Πουκκιαρέλλος, Δομινικανὸς ἐκ τοῦ μοναστηρίου τῆς Κουέρκης παρὰ τῷ Οὐιτέρβω, ὅστις ἔζη τὸ 1633. Δεκαπέντε ἔτη μετέπειτα ἀναφέρεται ὁ Δομινικὸς Δέλλια Γραμματικά ὡς λατίνος ἐπίσκοπος Ἄνδρου, ἀπόγονος τοῦ Γεωργίου ἐκείνου, τὸν ὁποῖον εὗρομεν τὸ 1421 εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Πέτρου Ζένου τῆς Ἄνδρου. Ἡ οἰκογένειά του, ἐκ τῆς ὁποίας εἰς, ὀνόματι Ἰούλιος, ἐνυμφεῦθη τὸ 1570 τὴν Θαδδαίαν Γοττᾶδιν, θυγατέρα τοῦ Νικολῶ δυνάστου τῆς Σίφνου, ἀπέκτισεν εἰς Χίον. Ἡ οἰκογένεια Δέλλια Γραμματικά φαίνεται ὅτι ἐσυγγένευσε καὶ μετὰ τῆς οἰκογενείας Σομμαρίπα τὴν Ιε' ἑκατονταετηρίδα· ὁ ἀδελφὸς τῆς ἐνταῦθα μνησθείσης Θαδδαίας Γοττᾶδιν, Ἄγγελος Νικολῶ Γοττᾶδιν, ὅστις τὸ 1617 ἐδιώχθη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἀπὸ τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει πολυπληθεῖς κτήσεις του, ἦτοι ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ τῆς Σίφνου, Κύνου, Κιμῶλου, Φολεγάνδρου, Γυάρου, Σικίνου κλ., ἐνυμφεῦθη τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰακώβου Δέλλια Γραμματικά, ἥτις εἰς τὴν σωζομένην γενεαλογίαν τῶν Γοττᾶδιν ἀναφέρεται ὡς ἀπρώτη συγγενὴς τῶν Σομμαρίπα. Διὰ τοῦ γάμου τούτου φαίνεται ὅτι καὶ τὸ ὄνομα Χρυσίνος ἔγινε σύνθετος εἰς τὰ μέλη τοῦ οἴκου Γοττᾶδιν· Χρυσίνος τις Γοττᾶδινος συνυπέγραψεν ἐπὶ τῆς Νάξου ἔγγραφον τι, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ συγγενοῦ του Ἀγγέλου ἀρχιεπισκόπου Παροναξίας τὴν 10 Ἀπριλίου 1647. Ὡσαύτως ἐβαπτίσθη τὴν 14 Ἰουνίου 1632 ἐπὶ τῆς Νάξου καὶ εἰς υἱὸς τοῦ Νικολῶ Γοττᾶδιν καὶ τῆς Φωρέντζας Βιάννη, λαβὼν τὸ ὄνομα Χρυσάνθος,

συνώνυμον τοῦ Χρυσίνος. Τὸ τελευταῖον ὄνομα φαίνεται ὅμως συνεχῶς καὶ εἰς ἄλλας οἰκογενείας τοῦ Αἰγαίου, μετὰ τῶν Κορωνέλλων, Κάστρων καὶ ἄλλων, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος, καὶ δηλοῖ δι' ἐπιγαμιῶν συγγένειαν μετὰ τῶν ἄλλοτε δυναστῶν Σομμαρίπα τῆς Ἄνδρου.

Ἄν ὁ Χρυσίνος Δὲ Σομμαρίπα δυνάστης ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι τῆς Ἄνδρου μετέσχε τῆς τὸ 1583 ἐν Αἰγαίῳ ἐκραγείσης, καὶ ὑπὸ τοῦ Μεχμέτ πασσᾶ διὰ τῶν ὄπλων καταπονηθείσης ἐπαναστάσεως, δὲν γνωρίζομεν, ἀλλὰ μόνον, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ὁ ἀδελφὸς του Μάρκος ἀπέθανον ἄλλοι, ἐν ᾧ ὁ τρίτος υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Φραγκίσκου, ὀνόματι Νικολῶς, κατέλιπεν ἕνα υἱὸν τὸν Φραγκίσκον, νυμφευθέντα τὴν Μαργαρίταν Λωρεδάνου, τοῦ ὁποῖου μνημονεύονται πάλιν δύο υἱοί, Φίλιππος καὶ Χρυσίνος. Οὗτοι φαίνονται εἰς τὴν γενομένην τὸ 1670 Μαΐου 11 καταγραφὴν τῆς νήσου Νάξου, ὅπου ἀναφέρονται μετὰ τῶν κτημάτων αὐτῶν καὶ εἰσοδημάτων. Εἰς τὸ ἴδιον ἔγγραφον γίνεται ὡσαύτως μνεία καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῶν Ἀντωνίου, Γεωργίου, Νικολάου, Ματθαίου, Γερμανοῦ καὶ Μάρκου, καταγομένων καθ' ὅλην τὴν πιθανότητα ἐκ τῶν πολυπληθῶν ἀπογόνων τῶν υἱῶν τοῦ Πολυμνίου Δὲ Σομμαρίπα. Ὁ Χρυσίνος πάλιν, υἱὸς τοῦ Φραγκίσκου Δὲ Σομμαρίπα, ἐνυμφεῦθη Ἀδριάναν τὴν θυγατέρα τοῦ προξένου Χρυσίνου Κορωνέλλου, καὶ ἔζη ἀκόμη, κατὰ τὰς πληροφορίας τὰς ἐκ τῶν ἐγγράφων τοῦ παλαιοῦ καγκελαρίου Κωνσταντίνου Κόκκου τῆς Νάξου, μέχρι τοῦ 1687, κατὰ τὸ ὁποῖον ἔτος ἀναφέρεται μετὰ τοῦ πρωτοτόκου τοῦ υἱοῦ Φραγκίσκου, καὶ μιᾶς, τὸν Ἰακώβον Κονοῦλαν ὑπανδρευθείσης θυγατρὸς. Ὁ νεώτερός του υἱὸς Ἀντώνιος, γεννηθεὶς τὸ 1671, ἀπέπευσε τὸ 1688 εἰς Γαλλίαν, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του Χρυσίνου ἐπέστρεψεν εἰς Νάξον, καὶ ἔζη ἐκεῖ περὶ τὸ 1699. Μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο δὲν δύναται τις νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν γενεαλογίαν τῶν Σομμαρίπα, ἀλλ' οὔτε ἀξίζει τὸν κόπον τοιαύτη ἐρευνα, διότι πρὸ πολλοῦ ἔδυσεν ἡ δύναμις τοῦ οἴκου τούτων καὶ ἡ λαμπρότης. Ἐτι ὀλιγώτερον ἀκριβεῖς πληροφορίας ἔχομεν περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Γερολάμου ἐκείνου, ὅστις κατὰ τὸ 1580 σταλεῖς ὡς πρέσβυς τῶν νησιωτῶν μετὰ τινῶν ἄλλων πρὸς τὸν Σουλτάν Μουράτ τὸν Γ', ἀνεπέσχε τὴν συνθήκην τοῦ 1563 περὶ τῶν ὄρων τῆς ὑποταγῆς.

Τῆς Ἄνδρου ἀπολεσθείσης, ἐξέπεσαν καὶ οἱ δυνάστης αὐτῆς Σομμαρίπα, καὶ συνωμοτήθησαν τοῖς λοιποῖς ἐκ τῶν Λατίνων εὐγενῶν τῶν ἑλληνικῶν νήσων, χωρὶς νὰ καρπώνται ἰδιαίτερά τινα προνόμια. Ὁ Pasch de Krienen ὀμιλεῖ περὶ τῶν ἀπογόνων των, οἵτινες ἔζων τὸ 1771 ἐπὶ τῆς Νάξου (*), ἐν ᾧ ὁ κλάδος τῆς Βερώνης εἶχεν ἀφανι-

(*) Ἡ οἰκογένεια τῶν Σομμαρίπων σώζεται ἔτι καὶ νῦν ἐν Νάξῳ, τηρούσα τὰ αὐτὰ ὀνόματα τῶν πατέρων αὐτῆς· εἰς τῶν εἰς αὐτὴν ἀνηκόντων, ὁ Χρυσάνθος Σομμαρίπας, ὑπέφη καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς Νάξου εἰς τὴν ἐν Ἀθῆναις Βουλῆν.

σθῆ πρὸ πολλοῦ. Ἄλλους Σομμαρίπας εὐρίσκομεν ἐπικρισμένους εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ Languedoc τῆς Γαλλίας, εἰς ἐκ τῶν ὁποίων εἶχεν ἀκολουθήσει Ναπολέοντα τὸν Α' εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐκ τοῦ γένους τοῦ ὁποῖου κατήγετο ἡ σύζυγος τοῦ τὴν 2 Νοεμβρίου 1844 ἀποθανόντος Michel Gaudin, δούκῃ τῆς Γαέτας. Ἐν Ἰταλίᾳ ἀνεθυμίζει ἡ λαμπρὰ Villa Sommarina, ἐπὶ τῆς λίανης τοῦ Κώμου, τὸν ἀφανισθέντα ἐκεῖνον κλάδον τοῦ ἰδίου γένους, τὸ ὁποῖον ἀκμαζει καὶ σήμερον εἰς Λαδίον τῆς Ἰταλίας, καὶ ἔχει ἀπογόνους καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ. (Ὁρα τὸν ἐν τῷ προσεχῇ φυλλαδίῳ πίνακα).

Ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει ὄγιστο πλέον τοῦ παρελθόντος ἡ ἱστορία, καὶ παρεδόθησαν εἰς τὴν λήθην οἱ υπερέφανοι δυνάστης· ἐρείπια μόνον φοβερὰ μαρτυροῦσι περὶ τῆς ἄλλοτε μεγαλοπρεπείας καὶ δόξης, καὶ μετὰ τῶν ἐρείπιων ὅπου ποτε ὑψούντο τὰ παλάτια τῶν δούκων, βόσκει ὁ ἄλθανὸς ποιμὴν τὰ πρόβατά του· οἱ κληρονόμοι τῶν παλαιῶν τιμαριωτῶν τήκονται ἐν πενίᾳ υπερέφανῳ· οὐδεμία ἐπιγραφή ἀναφέρει τι πλέον περὶ τῶν Ἰταλῶν κυρίων τῶν νήσων, τῶν ὁποίων καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἠρῶνίσθησαν· καὶ μόνον ἐνίοτε ἀνοίγεται μαρμαρινὸς τις τάφος, ὅστις ἐκάλυπτεν ἴσως τὴν κόριν τῶν ἡγεμόνων, ὁ δὲ τὰ τοιαῦτα ἐξετάζων, σπεύδων νὰ ἀναγνώσῃ τῆς πλακῶς τὴν ἐπιγραφὴν, εὐρίσκει τὰ πάντα, γραφὴν καὶ οἰκίστημα, ἀπασβεσμένα, μέχρι τῶν μὴδὲν μὲν λεγουσῶν ἀλλ' ἐν τούτοις πολλὰ σημαίνουσῶν λέξεων ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΝΤΑΙ

ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ.

ΑΠΟ ΝΕΟΒΟΡΑΚΟΥ ΕΙΣ ΝΕΑΝ ΑΥΡΗΛΙΑΝ.

—οοο—

Τὴν 2 Νοεμβρίου τοῦ 1859 ἔτους ἀνεχώρησα ἐκ Νεοβοράκου εἰς Νεάν Αὐρηλίαν, συνοδοιπόρους ἔχων δύο ὁμοεθνεῖς. Ὁ καιρὸς ἦτο ὥρατος, καὶ ὁ οὐρανὸς ἀνεφέλος, ὅτε διεβήμεν ἐπὶ μικροῦ ἀτμοπλοίου τὸν διαβρέγοντα τὴν πόλιν ποταμὸν Χόδσων, ὅπως μεταβῶμεν εἰς τὴν ἀντικρὺ τοῦ Νεοβοράκου πόλιν New Jersey, ὅθεν ἀναχωρεῖ ἡ διὰ Φιλαδέλφειαν ἀτμάμαξα.

Ὁ κώδων τῆς ἀναχωρήσεως ἐσήμανε τὴν 6 ὥραν Μ. Μ. καὶ ἡ ἀτμάμαξα ἀπῆλθε μὲ ταχύτητα ἀστραπῆς. ἤρχιζεν ἤδη ἡ μακρὰ ὁδοπορία μου χιλίων ἑξακοσίων περίπου μιλίων, ἦτοι ἀπὸ Ἀθηνῶν μέχρι τῶν Ηρακλείων στηλῶν· καὶ ὅμως ὑπελόγιζον ὅτι δὲν ἤθελε διχοκῆσει πλέον τῶν ἑξ ἡμερῶν. Τὸ δίσστημα, τοῦτο, εἰ καὶ βραχὺ, εἶναι λίαν ἐπίπονον εἰς τὸν ὁδοιποροῦντα διὰ τῶν ἀμερικανικῶν συνοδοιπόρων. Ἐκάστη ἀμαξία ἔχει ὀγδοήκοντα θέ-

σεις, τεσσαράκοντα ἐξ ἐκάστης πλευρᾶς. Ἐκαστὸν δὲ θρανίον εἶναι διὰ δύο ἐπιβάτας, οἵτινες οὐδαμῶς δύνανται νὰ κλίνωσι τὴν κεφαλὴν, ὅπως εὕρωσιν ὀλίγην ἀνάπαυσιν. Οὕτω ὀλοκλήρους νύκτας διανύεις ἐπὶ τοῦ θρανίου σου, χωρὶς νὰ στρεψῆς ποῦ τὴν ὑπὸ τοῦ ὕπνου βεβαρμένην κεφαλὴν σου. Ὅτε δὲ μετὰ πολλοὺς ἄγῶνας, καταπονημένος ὑπὸ τῆς κακοπαθείας κατορθώσης νὰ κλείσῃς τοὺς ὀφθαλμούς, ἰδοὺ ὁ ὀδηγὸς τῆς ἀτμάμαξας, κρατῶν εἰς χεῖρας περιλαμπῆ φανὸν, ὃν φέρει πλησιέστατα τῶν ὀφθαλμῶν σου, ἀναφωνεῖ ὑπ' αὐτὴν σου τὴν μῦτιν·

— Τὸ εἰσιτήριόν σας, Κύριε.

Κατὰ τοὺς κανονισμοὺς τῶν ἀμερικανικῶν συνοδοιπόρων, ὁ ὀδηγὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζητῆ τὸ εἰσιτήριον ὅσαςκις θέλῃ· ὅθεν πολλοί, ὅπως ἀποφύγωσι τὴν ἐνόχλησιν ταύτην, τὸ κολλῶσιν ἀνοικτὸν εἰς τὸν πλόν των.

Μόλις λοιπὸν μετὰ τέσσαρας ὥρας ἤρχιζε νὰ με κυριεύῃ ὁ ὕπνος, καὶ ῥοθάνθη φῶς ὡς ἀστραπὴν διεβλήν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Ἦτο ὁ ἑπάρτατος φανὸς τοῦ ὀδηγοῦ, ζητούντος τὸ εἰσιτήριον. Ἠτοιμαζόμεν δὲ νὰ κλείσω ἐκ νέου τοὺς ὀφθαλμούς, ὅτι ἠκούσθη ἡ φωνή·

— Φιλαδέλφεια.

Εἶχομεν φθάσει εἰς τὴν πόλιν τῶν Κουακέρων (Quaker City), ὡς τὴν ὀνομαζοῦν οἱ Ἀμερικανοί, ἃν καὶ δὲν περιέχει πλέον τῶν 30,000 ἐκ τῶν τῆς βιομηχανίου καὶ φιλητύχου ταύτης φυλῆς.

Ἡ Φιλαδέλφεια, κειμένη εἰς ὀγδοήκοντα ἑπτὰ μιλίων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Νεοβοράκου, εἶναι ἡ δευτέρα πόλις τῆς Ὁμοσπονδίας ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν, περιέχουσα 500,000 κατοίκων. Ἔτι καὶ σήμερον παρὰ τὸν ποταμὸν Delaware ἐπὶ ὀμαλωτάτου ἐδάφους, μὴ διακοπτομένου ὑπὸ τοῦ ἐλαχίστου ὑψώματος. Αἱ ὁδοὶ εἶναι εὐθύταται καὶ καθαρά, ἀλλὰ μονότονοι, καθότι αἱ οἰκίαι εἶναι ὁμοιομόρφως κτισμέναι ἐξ ἐρυθρῶν πλίνθων, ὡν τὴν μονοτονίαν μετρίζουσι μόνον αἱ πράσινοι αὐτῶν θυρίδες. Θεμελιωτῆς τῆς πόλεως ταύτης ἦν ὁ Οὐίλλιαμ Πέν. Ἡ Φιλαδέλφεια δὲν δύναται νὰ δεῖξῃ εἰς τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὴν ξένους περιφανῆ δημοσὶα κτίρια, ἐκτὸς δύο μόνον, ἃ τινὰ εἶναι, καὶ δικαίως, τὸ καύχημά της. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἶναι ἡ αἰθουσα τῆς ἀνεξαρτησίας (Independance Hall), ἐνθα τὴν 4 Ἰουλίου 1776 ὑπεγράφη ἡ προκήρυξις τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἀποικίων ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἀνεγνώσθη ἐκ τῶν βαθμίδων τοῦ κτιρίου τούτου εἰς ἐπὶ χίλιον χιλιάδων λαοῦ. Ἡ ἱστορικὴ αὕτη αἰθουσα διατηρεῖται μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας· εἰς τὴν αὐτὴν ἀπαρράλλατος κατὰστασις εἰς ἣν ἦτο ἐπὶ τὸν μέγαλον ἐκείνου γεγονότος, καὶ μετὰ τῶν ἀπλῶν ἐπίπλων τῆς, δεκνύουσι εἰς τὸν ξένον τὴν ῥάβδον τοῦ Γεωργίου Οὐάσιγκτωνος, καὶ τὸ γράφειον τοῦ Βενιαμίν Φραγκλίνου. Τῆς εἰσερχόμενης εἰς τὴν αἰθουσαν ταύτην, ὅπου ἐκπρῶθη καὶ ὑπεγράφη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς μεγάλης ταύτης χώρας, δὲν αἰσθάνεται καλμούς·

Τὸ ἔτερον κτίριον εἶναι τὸ Γεράρδειον Ἐκπαίδευ-

τήριον (Girard College), θεωρούμενον ως τὸ λαμπρότερον δημόσιον κατάστημα τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Εἶναι κτισμένον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου εἰς σχῆμα ἑλληνικοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ. ἔχει μῆκος 218 ποδῶν, πλάτος 160 καὶ ὕψος 97' διὰ δὲ τὴν οἰκοδομὴν καὶ τὸ οἰκόπεδον ἐδαπανήθησαν δώδεκα ἑκατομμύρια δραχμῶν. Θεμελιωτὴς τοῦ οἰκοδομηματος τούτου εἶναι Γάλλος τις S. Girard ὀνομαζόμενος, ὅστις μεταναστεύσας εἰς Ἀμερικὴν εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν, ἀπέκτησε βαθμηδὸν ἐμπορευόμενος κολοσιαίων περιουσίαν 36,000,000 δραχμῶν, μὲγα μέρος τῆς ὁποίας ἀριέρωσεν εἰς οἰκοδομὴν καὶ διατήρησιν τοῦ καταστήματος τούτου, ἐν ᾧ, κατὰ ῥῆτὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ θεμελιωτοῦ, δὲν διδάσκεται οὐδὲν θρησκευτικὸν μάθημα οἰουδήποτε εἶδους. Ὁ θεμελιωτὴς του ἀπεστρέφετο μὲγάλως τοὺς ἱερεῖς, καὶ διὰ τοῦτο, κατὰ τὴν παραγγελίαν του, εἰς τὸν ἐπισκεπτόμενον τὸ ἐκπαιδευτήριον γίνεται ἀμέσως ἡ ἐρώτησις ἂν εἶναι ἱερεὺς; καὶ ἐάν τις ἀπαντήσῃ καταφατικῶς ἀποπέμπεται. Εἶναι ὅμως συγχωρημένον ἢ ἀναγκινώσκονται ἐν αὐτῷ ἡ Παλαιὰ καὶ Νέα Διαθήκη ἀνευ ἐπεξηγήσεων ἢ σχολίων.

Διαμείναντες μόνον ἡμέρας ὡραν εἰς Φιλαδέλφειαν ἠλλάξαμεν ἀμάξας καὶ διευθύνθημεν εἰς Βαλτιμόραν. Ἡ ὁδοπορία μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων, καὶ τοι μὴ διαρκούσα πλέον τῶν πέντε ὡρῶν, εἶναι λίαν ἐπίπονος, διότι πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τις τὰς ἀμάξας, ὅπως διαβῇ τὸν μεγαλοπρεπῆ ποταμὸν Σοσκεχάναν ἐπὶ ποταμίου ἀτμοπλοίου κολοσιαίων διαστάσεων, δυναμένου νὰ φέρῃ ἀθρόους τοὺς κατοίκους ὀλοκλήρου κομποπόλεως.

Περὶ τὴν 4 ὡραν τῆς πρωΐας ἐφθάσαμεν εἰς Βαλτιμόραν, μίαν τῶν σημαντικῶν πόλεων τῆς Ὀμοσπονδίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Maryland. Ἡ Βαλτιμόρα ἐθεμελιώθη τὸ 1729 ὑπὸ τοῦ λόρδου Βαλτιμόρ, εἰς ἐν παρεχωρήθη ὀλόκληρος ἡ ἐπαρχία αὕτη ὑπὸ τοῦ τότε βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Καρόλου τοῦ Α' περιέχει δὲ 200,000 κατοίκων καὶ ὀνομαζέται πόλις τῶν Μνημείων (Monumental City), ἂν καὶ τὸ μόνον ἐν αὐτῇ μνημεῖον εἶναι τὸ τοῦ Οὐάσιγκτωνος (Washington Monument). Εἶναι δὲ δωρικὴ στήλη 166 ποδῶν ὕψους μετὰ τοῦ στηλοβάτου, κτισμένη ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς ἵσταται κολοσιαῖος ἀνδριάς τοῦ pater patriae (the father of his country), ὡς ὀνομαζέσονται οἱ Ἀμερικανοὶ τὸν Οὐάσιγκτωνά.

Δύω ὡρας μετὰ τὴν ἀπὸ Βαλτιμόραν ἀναχώρησίν μας ἐφθάσαμεν εἰς Οὐάσιγκτωνίαν, πρωτεύουσαν τῶν Ἠνωμένων Ἐπαρχιῶν, κειμένην ἐπὶ τῆς αἰσιτερᾶς ὄχθης τοῦ Ποτόμακ ποταμοῦ, εἰς 250 μιλίων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, 226 ἀπὸ Νεο-Ἐσκότου, 136 ἀπὸ Φιλαδέλφειας, 40 ἀπὸ Βαλτιμόρης, καὶ περιεχούσης 60,000 ψυχῶν, ὧν 8,000 ἐλεύθεροι μαῦροι καὶ 2,000 μαῦροι δούλοι.

Ἡ Οὐάσιγκτωνία εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν πόλις τῆς ἐκτάσεως, διότι καλύπτει ἐπιφάνειαν πόλεως ἰκανῆς νὰ περιλάβῃ ἐν ἑκατομμύριον κατοίκων, ἐνῶ ἔχει μόνον ἐξήκοντα χιλιάδας. Αἱ ὁδοὶ τῆς εἶνε πλατύ-

ταται, καὶ ἂν καὶ τὰ δημόσια αὐτῆς κτίρια ἠδύναντο νὰ περιποιήσονται τιμὴν εἰς οἰκονομικῶς ἑυρωπαϊκῆν πρωτεύουσαν, αἱ ἰδιωτικαὶ ὅμως οἰκοδομαὶ κατ' οὐδὲν δύνανται νὰ συγκριθῶσι μὲ τὰς τοῦ Νεοβορῆκου, ἢ ἄλλων μεγάλων τῆς Ὀμοσπονδίας πόλεων. Ἡ ὀνοματωσιὰ τῶν ὁδῶν τῆς εἶναι περίεργος, διότι ἀντὶ ὀνομάτων ἀνδρῶν ἢ θέσεων ἱστορικῶν ὡς ἀλλογοῦ, μεταχειρίζονται τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφάβητου, λέγοντες α ὁδὸς A. B. G. κλπ. » Ἀφοῦ δὲ ἐξήντησαν τὰ στοιχεῖα ταῦτα, κατέφυγον εἰς τοὺς ἀραβικοὺς χαρακτήρας, α ὁδὸς 1. 2. 3. 4 κτλ. »

Ἡ κυριώτερά τῶν ὁδῶν τῆς Οὐάσιγκτωνίας εἶναι ἡ λεωφόρος τῆς Πενσυλβανίας (Pennsylvania avenue), ἔχουσα ἐνός μόνον μιλίου μῆκος, ἀλλὰ θεωρούμενη ὡς ἡ ἐπισπιωτέρα, διότι εἰς τὸ ἐν ἄκρον αὐτῆς κεῖται ὁ Λευκὸς Οἶκος (White Home), ἧτοι ἡ κατοικία τοῦ κατὰ κειρὸν Προέδρου τῆς Ὀμοσπονδίας: εἰς δὲ τὸ ἕτερον ἐγείρεται ἐπὶ ὑψώματος τὸ περικαλλές καὶ κολοσιαῖον οἰκοδόμημα τοῦ Καπιτωλίου, ἐν ᾧ συνεδριάζουσι τὰ νομοθετικὰ σώματα.

Ὁ Λευκὸς Οἶκος εἶναι μὲν κομψὸς καὶ μέγας, ἀλλὰ κατ' οὐδὲν δύνανται νὰ συγκριθῇ μὲ τὸ ἐλάχιστον εὐρωπαϊκὸν ἀνάκτορον. Ἐκεῖ ὁ Πρόεδρος, ἔχων ἀνωτέραν ἐξουσίαν καὶ τῶν ἡγεμόνων εὐρωπαϊκοῦ Κράτους, ἐξαίρουμένων τῶν τῆς Γαλλίας, Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας, διεξάγει τὰς ὑποθέσεις τῆς γιγαντιαίας ταύτης δημοκρατίας ἀνευ οὐδεμιᾶς περιττῆς διατυπώσεως. Ἐκεῖ δέχεται καὶ τοὺς πρέσβεις τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυναμείων, καὶ τὸν ἐλάχιστον πολίτην, σφίγγων τὴν χεῖρα καὶ τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου μετ' ἀκριβῆ προσηθείας. Ὁφείλω νὰ μὴ παραλείψω ἐνταῦθα ὅτι καὶ αἱ κυρίαι δύνανται νὰ ἐπισκερθῶσι τὸν Πρόεδρον κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ὑποδοχῆς, καὶ νὰ σφίγγωσι τὴν δεξιάν του, μὲ τὴν αὐτὴν ἀδιαφορίαν ὡς ἂν ἦτο ὁ ἀπλούστερος ἰδιώτης.

Εἰς τόπον ὅπου ἕκαστος ὅποιοςδήποτε ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ βλέπῃ εὐκόλως τὸν Πρόεδρον καὶ νὰ τῷ ὀμιλῇ ἀπ' εὐθείας, ἔπεται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτόν εἶναι σημαντικώτατος: διὸ οἱ ἀντιθάλαμοι τοῦ Λευκοῦ Οἴκου εἶναι συνήθως πλήρεις λαοῦ. Κατὰ τὰς ὠρισμένας ἡμέρας τῆς ὑποδοχῆς καὶ τῆς ἀκράτειας ὁ Πρόεδρος δέχεται ἑκατοντάδας ἀνθρώπων, καὶ εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἀποτείνει τὸν λόγον μετ' εὐμενείας.

Τὴν θέσιν τῆς πόλεως ἐξελέξατο αὐτὸς ὁ Γεώργιος Οὐάσιγκτωνά, ὅστις καὶ ἔθεσε τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ Καπιτωλίου τὴν 18 Σεπτεμβρίου, 1793. Ἡ πόλις κεῖται ἐπὶ τοῦ λεγομένου District of Columbia, κατέχοντος ἐξήκοντα τετραγωνικῶν μιλίων ἐπιφάνειαν, καὶ θεωρουμένου ὡς ἐδάφους οὐδετέρου, μὴ ἀνήκοντος εἰς μηδεμίαν τῶν ἀποτελουσῶν σήμερον τὴν Ὀμοσπονδίαν τριάκοντα τριῶν Πολιτειῶν. ἔχει δὲ δεκατεσσάρων μιλίων περιφέρειαν: αἱ ὁδοὶ τῆς ὁμοῦ ἔχουσι μῆκος 199 μιλίων, καὶ πλάτος ἀπὸ ἑβδομήκοντα μέχρις ἑκατὸν δέκα ἀγγλικῶν ποδῶν. Ἐκτὸς τοῦ Καπιτωλίου, περὶ ὃ ἐγένετο μνηστὴ ἀνωτέρω, καὶ ὅπερ θεωρεῖται ὡς τὸ λαμπρότερον δημόσιον κτίριον, ἡ πόλις περιέχει τὸ κατάστημα τοῦ

Θησαυροφυλακείου, τὸ Ταχυδρομεῖον καὶ τὸ Patent Office, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐπίσης ἀξιόθεατα. Αἱ Βουλαι εἶχον διακόψει τὰς ἐργασίας των κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διαβάσεώς μου, ὥστε δὲν εὐτύχησα ν' ἀκούσω τοὺς Ἀμερικανούς ῥήτορας, ὧν δὲν ἀμυρεῖ ἡ Ὀμοσπονδία: ὅθεν ἐπιβάντες εἰς μικρὸν ἀτμοπλοῖον ἐπὶ τοῦ Ποτόμακ, διευθύνθημεν πρὸς μεσημβρίαν.

Ἦτο πρωΐα. Ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν ἀνεφέλος, προσηνίζων ὠρασιώτατην φθινοπωρινὴν ἡμέραν, καὶ τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πανόραμα ἦτο μεγαλοπρεπέτατον. Αἱ καταφύτοι ὄχθαι τοῦ Ποτόμακ παριστάσι ζωγραφικὴν θέαν, ἧς ἡ καλλονὴ καὶ τὸ μεγαλεῖον ἠύξανε, καθάσον ἐπροχωροῦμεν πρὸς τὴν Βιργινίαν. Μετὰ μίαν ὡραν εὐρισκόμεθα ἀπέναντι τοῦ Mount Vernon, ὅπου κεῖται ἡ κατοικία καὶ ὁ τάφος τοῦ περικλεοῦς Οὐάσιγκτωνος. Ἐκεῖ, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων, ἀναπύονται τὰ λείψανα τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός, τὸν ὁποῖον ἀποθεοῦσι σχεδὸν, καὶ δικαίως, οἱ Ἀμερικανοί. Τὸ Mount Vernon εἶναι ἡ Μέκκα τῶν Ἀμερικανῶν, ἀλλ' ἀνήκει δικαιοῦματι κληρονομίας εἰς τὸν ἐπιζῶντα συγγενῆ τοῦ ἥρωος John A. Washington. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἠθέλησαν νὰ καταστήσασιν τὴν τελευταίαν κατοικίαν τοῦ ἡμέτερου των δημόσιον κτήμα, ἀγοράζοντες αὐτὴν ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτην: ἀλλ' οὐτος κερδοσκοπιῶν, ὡς πολλοὶ ἀξιοῦσι, προσδιώρισε τὴν τιμὴν τοῦ κτήματος εἰς διακοσίας χιλιάδας διςτῆλων. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἐντὸς ὀλίγου συμπληροῦται ἐκ συνεισφορῶν, γινομένων ἀπανταχοῦ τῆς Ὀμοσπονδίας διὰ τῆς φροντίδος τῶν Ἀμερικανίδων, αἰτινες σχηματίσασιν Κεντρικὴν ἐπιτροπὴν μὲ πρόεδρον, γραμματέα καὶ ταμίαν, καὶ ἀντεπιστέλλοντα μέλη ἔχουσαι εἰς ἕκαστὴν τῆς Ὀμοσπονδίας τὰς ἐπαρχίας, ἐπιδιώκουσαι διὰ τοῦ διακρίνοντος αὐτὰς ζήλου καὶ τῆς ἐπιμονῆς τὸν εὐγενῆ καὶ πατριωτικὸν τούτον σκοπόν. Τίς δύνανται νὰ ἀρνήθῃ τὸν ὄβολόν του εἰς τριμελῆ ἐπιτροπὴν συνισταμένην ἀπὸ τὰ χαριέστερα πλάσματα τῆς ὑψηλότητος; Ἡ ἀρχικὴ ἰδέα τῆς ἀγορᾶς τοῦ τάφου τοῦ Οὐάσιγκτωνος διὰ φροντίδος τοῦ ὠραίου φίλου, ἀνήκει εἰς τὴν Miss Pamela Cunningham ἐκ Βιργινίας, ἧτις πρώτη διὰ τῶν γλαφυρῶν ἔθρων τῆς εἰς τὰς ἐφημερίδας, διήγειρε τὰ πνεύματα ὑπὲρ τοῦ εὐτεβοῦς τούτου σκοποῦ. Τὸ ποσὸν, ὡς εἶπον, ἐντὸς ὀλίγου συμπληροῦται: ἀλλ' εἰς τούτῳ δὲν συνετέλεσεν ὀλίγον καὶ ὁ εὐγλωττος καὶ φιλλέλην Edward Everett, ὅστις συνεισέφερε καὶ σημαντικὸν ποσόν, περιφερόμενος εἰς τὰς κυριώτερας πόλεις τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ἀπαγγέλλων εὐγλώττους λόγους περὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ Οὐάσιγκτωνος, καὶ ἀναδελχθεὶς νὰ γράψῃ ἐπὶ ἔτος τοῦλάχιστον ἀνὰ ἓν ἄρθρον καθ' ἑβδομάδα εἰς ἐφημερίδα τινὰ τοῦ Νεοβορῆκου, τῆς ὁποίας ὁ ἐκδότης ἐπλήρωσεν εἰς τὸ ταμίειον τῆς ἐπιτροπῆς τῶν κυριῶν πρὸς ἀγορὰν τοῦ Mount Vernon, δέκα χιλιάδας διςτῆλων, ἀντὶ τῶν πενήκοντα δύο ἄρθρων τοῦ Everett.

Μετὰ τετράωρον ἀλλὰ τερπνὸν πλοῦν ἐπὶ τοῦ Ποτόμακ ἀπεβιβάσθημεν εἰς μέρος ὀνομαζόμενον aquia Creek, καὶ εἰσαλθόντες ἐκ νέου εἰς ἀτμάμαξαν ἐφθάσαμεν μετὰ ἕξ ὡρῶν ἐν Richmond, πρω-

τεύουσαν τῆς Βιργινίας. Ὁ λαὸς ἦτο ἐξημμένος ἐκασταστικῶν κινήματος γενομένου ὑπὸ τῶν μαύρων δούλων πρὸς ἀπελευθερωτῶν των. Τὸ κίνημα τοῦτο ἐγένετο διὰ συνωμοσίας, ὑποκινηθείσης ὑπὸ τινος John Brown ἐκ Μασσαχουσέτ, ὅστις ὀπαδὸς ὢν τῆς ὑπὲρ ὀλοτελοῦς κατὰργήσεως τῆς δουλείας μερίδος, ἔθηκε τινὰς τῶν δυστυχῶν ἐκείνων εἰς ἐπανάστασιν. Ἡ στάσις ἐξεβράχη εἰς τὸ πολέμιον Harper's Ferry, καὶ οἱ ἀντάρται ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ John Brown καὶ τῶν δύο υἱῶν του, ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου τὸ παρεκείμενον ὀπλοστάσιον τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἐφοδιασθέντες μὲ ὄπλα ἐπράπησαν κατὰ τῶν στρατιωτῶν: ἀλλ' ἡ μάχη δὲν διήρκεσε πολὺ. Ἡ πύλη τοῦ ὀπλοστασίου κατεκεραματίθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες εἰσχωρήσαντες ἀθρόοι, ἐφόνευσαν τινὰς τῶν ἀνταρτῶν, ἐν οἷς καὶ ἓνα τῶν υἱῶν τοῦ John Brown, καὶ συλλαβόντες τούτον ζῶντα, τὸν ἔκλεισαν εἰς φυλακὴν ὑπὸ αὐστηροτάτην ἐπιτήρησιν. Μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας ἐδικάστη ὑπὸ τῶν ὀρκωτῶν κατηγορηθεὶς ἐπὶ φόνῳ, ἐσχάτη προδοσίᾳ καὶ ἀποπειρᾳ ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων, καὶ κηρυχθεὶς ἐνοχος, κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀγχιάνης θάνατον, ὃν ὑπέστη περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου.

Ἡ ἀπόπειρα ἀπελευθερώσεως τῶν μαύρων δούλων τιμωρεῖται αὐστηρότατα ἐν ταῖς νοτιαῖς ἐπαρχίαις τῆς Ὀμοσπονδίας, ἐν αἷς ἡ δουλεία ὑπάρχει διὰ νόμου καθιερωμένη. Ὁ δούλος εἶναι ἀναρῆστον κτήμα τοῦ κυρίου του, ὅστις δύνανται νὰ διαθέτῃ αὐτὸν κατὰ βολήσιν, δηλαδή νὰ τὸν πωλῇ, νὰ τὸν ὑποχρεώσῃ νὰ ἐργάζεται, νὰ τὸν μαστιγώσῃ, ἐνὶ λόγῳ νὰ ἀποφασίσῃ περὶ αὐτοῦ κατὰ τὸ δοκοῦν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαύρων δούλων ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Ἐπαρχίαις ἀναβαίνει εἰς τρία περίπου ἑκατομμύρια, καὶ ἐκτὸς χιλιάδων τινῶν οἰκινεῖς εἰσὶν ἐλεύθεροι εἰς τὰς ἀρκτέας ἐπαρχίας, ὅλοι οἱ ἐπίλοιποι εἰσι δισπαρμένοντες εἰς τὰς δεκαπέντε νοτιοῦς ἐπαρχίας, ἐνασχολούμενοι κυρίως εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ βαμβακίου, τοῦ σακχαρώους, τοῦ ὀρυζίου καὶ ἄλλων μικροτέρων εἰδῶν.

Ἡ συνήθης ἀξία ἐνός μαύρου δούλου εἶναι 800 ἕως 1200 διςτῆλα: ἀλλ' ὑπάρχουσι τινὲς τιμώμενοι μέχρι 1500 καὶ 2,000 διςτῆλων, ὡς γνωρίζοντες διαφόρους τέχναις, ἧτοι μαγειρικῆν, ξυλουργικῆν, μηχανικῆν, κλπ.

Ὁ δούλος χρεωστὴς νὰ ἐργάζεται διὰ τὸν κύριόν του: οὗτος δὲ ὑποχρεοῦται ὑπὸ τε τοῦ ἰδίου συμφέροντος καὶ τοῦ νόμου νὰ τρέφῃ καὶ ἐνδύῃ αὐτόν, νὰ τὸν θεραπεύῃ ἀσθενούντα, καὶ νὰ λαμβάνῃ πᾶσαν περὶ αὐτοῦ φροντίδα. Ὁ δούλος οὐδέποτε σκέπτεται τί τρέφεται ἢ ἐπιούσα: διότι ὁ κύριός του ἔχει τὴν μέριμναν πάντων.

Κύριός τις ἔχει παραδείγματος χάριν δέκα μαύρους, γνωρίζοντας τὸ ἐπάγγελμα ὑπέρτου ἐπὶ ἀτμοπλοίων. Εὐρίσκει τὸν ἰδιοκτήτην ἐνὸς ἀτμοπλοίου, καὶ τὸν ἐρωτᾷ ἐάν ἔχῃ ἀνάγκην ὑπέρτου.

— Μάλιστα.

— Ἢμπορῶ νὰ πᾶς δώτω δέκα. Πόταν μισθὸν πληρώνετε;

— Είκοσι δόλλαρ τὸν μῆνα.
 Ὁ δουλοκράτοχος στέλλει ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου τοὺς δέκα μαύρους του. Οὗτοι ἐργάζονται μετὰ ζήλου, καὶ εἰς τὸ τέλος ἐκάστου μηνὸς ὁ κύριός των μεταβαίνει εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ἀτμοπλοίου, καὶ εἰσπράττει τοὺς μισθοὺς των, χωρὶς οἱ δούλοι νὰ λαμβάνωσιν οὐδ' ὄβολόν.

— Πῶς τοῦτο; ἠρώτησα τὸν διηγούμενόν μοι τὰ ἀνωτέρω Ἀμερικανόν; Οἱ ταλαιπώροι δούλοι δὲν λαμβάνουν τίποτε;

— Ἐνίοτε τοὺς δίδουν ἕν ἢ δύο δόλλαρ τὸν μῆνα διὰ τὰ μικρὰ των ἐξοδα, καὶ μένουσιν κατασκευασμένοι. Ἄντι νὰ ἐνδύσῃ τις τὰ χρήματά του εἰς οἰκίαν ἢ γαίαν, ἀγοράζει μαύρους καὶ λαμβάνει τὸ εἰσόδημά των. Ἀπλούστατον πρᾶγμα.

— Καὶ τοὺς ἀφίνει νὰ τρέχουν μετὰ ἀτμόπλοια (ἐννοῶ τῶν ποταμῶν); δὲν φοβεῖται μὴ δραπετεύσουν;

— Διατί θὰ δραπετεύσουν; τοὺς τρέφωμεν καλά, τοὺς ἐνδύομεν, τοὺς περιποιούμεθα ὅσον δυνάμεθα, τοὺς ἀπαλλάττομεν τοῦ κόπου τοῦ νὰ σκέπτονται περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τοῦ μέλλοντός των, καὶ ἀντὶ πάντων τὸ μόνον τὸ ὅποιον ἀπαιτοῦμεν παρ' αὐτῶν εἶναι νὰ ἐργάζωνται ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι· καὶ ἴσως μάλιστα ἀπαιτοῦμεν ὀλιγοτέραν ἐργασίαν παρ' ἑστην κάμνουν οἱ Ἰρλανδοὶ εἰς Νεοβόρακον.

— Ὑποθέσθε ὅμως ὅτι οἱ δούλοι τοὺς ὁποίους ἐμισθώσατε ἀρνούνηται νὰ ἐργασθῶν ἢμπορεῖτε νὰ τοὺς ὑποχρεώσετε;

— Βεβαίως ἢμποροῦμεν· ὅταν τις δούλος ἀρνηθῆ νὰ ἐργασθῆ, τὸν πηγαίνομεν εἰς ἐπὶ τούτῳ ὀριζόμενον μέρος, καὶ διατάττομεν νὰ τῷ δοθῶσι τριᾶκοντα ἐννέα μαστιγώσεις, ἧτοι παρὰ μίαν τεσσαράκοντα.

— Καὶ διατί ὄχι σωσταὶ τεσσαράκοντα;

— Διότι, ἂν λαβῶν τεσσαράκοντα σωστάς ἀποθάνῃ, ὁ νόμος τὸ θεωρεῖ κακούργημα καὶ τὸ τιμωρεῖ αὐστηρῶς· ἐνῶ ἂν ἀποθάνῃ λαβῶν τριάκοντα ἐννέα μόνον, δὲν ὑπάρχει ποινὴ, ἀλλὰ θεωρεῖται ὡς ἀπλοῦν συμβεβηκός.

Κατὰ τὰ ἄλλα οἱ κύριοι μεταχειρίζονται τοὺς δούλους των ἡπίως· δὲν τοὺς ὑποχρεοῦσι νὰ ἐργάζωνται ὑπὲρ τὰς δυνάμεις των· ἔχουσιν ὀρισμένην ὥραν ἀναπαύσεως καὶ ἐκπληρώσεως τῶν θρησκευτικῶν χρεῶν· καὶ τὸ οὐσιωδέστερον, ὡσάκεις ἀναγκάζονται νὰ τοὺς πωλήσωσι, δὲν χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, ἐκτὸς σπανιστάτων ἐξαιρέσεων.

Ὅπως δὴποτε ὅμως ἢ ὑπαρξὶς τῆς δουλείας ἐν ταῖς μεσημβριναῖς ἐπαρχίαις τῆς Ὁμοσπονδίας, εἶναι τὸ κάρρο; τῶν ὀφθαλμῶν τῶν βορείων ἐπαρχιῶν, αἵτινες κινοῦσι πάντα λίθον πρὸς κατάργησιν αὐτῆς, ὑποδοκῶσιν τὴν δραπετεύσιν τῶν μαύρων, καὶ μισοτρόπως ἐνοχλοῦσιν τοὺς δουλοκράτοχους. Τούτου ἐνεκα μεγίστη ἔχθρα καὶ ἀντιπάθεια ὑπαρχει μεταξὺ τῶν δύο τούτων πατριῶν. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας ὀνομάζονται abolitionists, οἱ δὲ δουλοκράτοχοι ἔχουσι τὴν ἐπωνυμίαν Fire eaters, ὄντες φυσικῶ τῷ λόγῳ θανάσιμοι ἐχθροί.

Ὀλίγα μόνον λεπτὰ ἐμείναμεν εἰς Richmond ὅπως παραλάβωμεν ἐπιβάτας· ἄλλο τι δὲν ἔχουσα περὶ τοῦ στασιαστικοῦ κινήματος τῶν μαύρων.

— Τί φρονεῖτε περὶ τοῦ Brown; ἠρώτησέ τις.

— Φρονῶ, ἀπάντησεν ὁ ἕτερος, ὅτι δὲν εἶναι μόνος ὁ Brown ἕνοχος· κατὰ δυστυχίαν ὅμως δὲν ἢμποροῦμεν νὰ κρεμάσωμεν παρὰ μόνον αὐτόν.

— Ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ κρεμάσωμεν ὅλους τοὺς abolitionists, ἐπανάλαβεν ὁ πρῶτος, θὰ ἦτο σωτήριον πρᾶγμα, διότι θὰ ἐμείναμεν ἥσυχοι.

Ἡ τελευταία αὕτη φράσις εἶναι ἀδιακόπως εἰς τὰ χεῖλη τῶν κατοίκων τῶν νοτιῶν ἐπαρχιῶν. — Ἄρετέ μας ἡσύχους, λέγουσιν οὗτοι εἰς τοὺς τοῦ βορρᾶ, νὰ καταγινώμεθα εἰς τὰ ἔργα μας, ἀφοῦ ἡμεῖς δὲν ἀπαιτοῦμεν τίποτε ἀπὸ σᾶς.

— Ποτὲ δὲν θὰ σᾶς ἀφίσωμεν ἡσύχους, ἀπαντῶσιν οἱ ἄλλοι, ἐὰν δὲν καταργήσετε τὴν δουλείαν. προξενοῦσαν αἴσχος εἰς τὸν αἰῶνά μας.

Ἐραῖον βεβαίως τὸ ἐπιχείρημα ἐὰν ἐλέγγοτο εὐλικρινῶς. Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα. Καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτὰς τοῦ βορρᾶ, ἐν αἷς ὑπάρχουσι πολλαὶ χιλιάδες ἐλευθέρων μαύρων, ἢ ἐπιμίσχια τούτων μετὰ τῶν λευκῶν εἶναι αὐστηρῶς ἀπηγορευμένη· διότι οὕτε εἰς τὰς κητὰς ἐκκλησίας μετὰ τοὺς λευκοὺς προσέρχονται, οὕτε εἰς ἀμαζῶν ἢ εἰς τράπεζαν ἐπιτρέπεται νὰ συγκαθίσωσι μετὰ λευκῶν· ἐνῶ εἰς τὰς μεσημβρινὰς ταυῦται διακρίσεις δὲν ὑπάρχουσιν.

Ὅτι ἢ ἰσότης τῶν δύο φυλῶν τὴν ὁποίαν οἱ abolitionists ἀξιοῦσιν, ζητεῖται διὰ μόνων λόγων, ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω ἐν μόνον παράδειγμα.

Εἰς μίαν τῶν σημαντικωτέρων ἐκκλησιῶν τοῦ Νεοβόρακου, ἧς ὁ ἐφημέριος, ἀνὴρ πολυμαθὴς καὶ διακρινόμενος διὰ τὰς φιλελευθέρους ἰδέας του, ἀπήγγελλε λόγον ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος κατὰ τῆς δουλείας, προσπαθὼν δι' ἰσχυρῶν ἐπιχειρημάτων ν' ἀποδείξῃ ὅτι καὶ ὁ μαύρος καὶ ὁ λευκὸς εἶσι πλάσματα τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἢ διαφορά τοῦ χρώματος τῆς ἐπιδερμίδος δὲν σημαίνει τίποτε, καὶ ὅτι εἶναι κατὰ πάντα ὅμοιοι, εἰσῆλθεν ἄγγλος τις μετὰ τῆς συζύγου του συνοδευόμενος ὑπὸ μαύρου ὑπρέτου, καθήσαντος ἀπισθῆν τῶν κυρίων του.

Ἀλλὰ μόλις ἐκλήθη καὶ ὀπιστάτης τῆς ἐκκλησίας τῷ ἀνήγγειλεν ὅτι δὲν ἐσυγχωρεῖτο νὰ καθῆσθαι μετὰ τῶν λευκῶν, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ ὑπερῶν τῆς ἐκκλησίας, ὅπου ἦτο ἐπιτετραμμένον εἰς τοὺς μαύρους νὰ εἰσέρχωνται.

Ὁ ἄγγλος ἐπέμεινεν ὅτι θέλει νὰ ἔχῃ τὸν ὑπρέτην πλησίον του· ἀλλ' ὁ ὀπιστάτης ἦτο ἀκαμπτος. Ὁ ἄγγλος τότε ἐξῆλθε τῆς ἐκκλησίας, δημοσιεύσας τὴν ἐπιστολάν διὰ τοῦ τύπου τὸ περιστατικόν, μαρτυροῦν ὅτι οἱ λόγοι καὶ αἱ πράξεις τῶν abolitionists δὲν συμφωνοῦσιν.

Εἰς τῶν τελευταίων τούτων ἐφίλονε καὶ ἐσχάτως μετὰ τινος δουλοκράτοχου, λέγων ὅτι οἱ μαύροι ἦσαν ἀπαράλλακτοι μετὰ τοὺς λευκοὺς.

— Καθ' ὅλα; ἠρώτησεν ὁ δουλοκράτοχος.

— Καθ' ὅλα.

— Διατί λοιπόν δὲν νυμφεύετε τὰς θυγατέρας σας μετὰ μαύρους;

Ὁ abolitionist ἔμεινεν ἀναπολόγητος, καὶ ἢ φιλοναϊκία κατέπαυσεν.

Ἡ ἀτμάμαξα ἐν τούτοις ἔβαινε μετὰ ταχύτητα, καὶ μετ' ὀλίγας ὥρας εἰσῆλθον ἐν τὴν ἐπαρχίαν τῆς βορείου Καρολίνας. Ὁ σιδηρόδρομος διήρχετο δι' ἀπεράντων πεδιάδων κεκαλλυμένων ἀπὸ βαμβακοφυτείας· ἀπειροὶ μαύροι κατεγίνοντο εἰς συγκομιδὴν τοῦ βαμβακίου. Αἱ βαμβακοσφόροι γαῖαι εἰς τοιαύτην τοῦ χρόνου ἐποχὴν εἶναι κατὰλευκοί, ὥστε νομίζεις ὅτι βλέπεις ὀμαλωτάτην πεδιάδα σκεπασμένην ἀπὸ χιόνια.

Οὐδὲν περιστατικόν διέκοψε τὴν μονοτονίαν τῆς ὁδοπορίας ἡμῶν. Προχωρήσαντες δι' ὅλης τῆς νωκτὸς εὐρέθημεν τὴν πρῶτὴν εἰς Φλωρεντίαν, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς νοτιοῦ Καρολίνας. Προσθέτω τὴν διασάρισιν ταύτην, διότι ἐν ταῖς ἠνωμέναις ἐπαρχίαις ὑπάρχουσι πολλαὶ πόλεις φέρουσαι ὀνόματα ὡς τὰ τῶν σημαντικωτέρων μεγαλοπόλεων τῆς Εὐρώπης. Ὑπάρχουσι τοῦλάχιστον δέκα ἄθνηαι, δὲν ἐνθυμοῦμαι πόσαι Σπάρται, Οἴθαι, Κόρινθοι, Ρώμαι, Παρίσιοι, Λονδίνα, Βιέννη, κτλ. Ἐὰν εἰς τὰς ἐπιστολάς τὰς ὁποίας στέλλω εἰς Ἀθήνας, λησημονήσω νὰ προσθέσω τὴν λέξιν Greece ὑπὸ τὴν λέξιν Athens, καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ τοῦ ἀτμοπλοίου δι' οὗ στέλλονται, ἀντὶ νὰ διαβῶσι τὸν Ἀτλαντικόν, θέλουσι ταξιδεύσει 800 μίλια ἀντιθέτως εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀμερικῆς.

Εἰς Φλωρεντίαν λοιπόν ἐστάθη ἢ ἀτμάμαξα ὅπως προγευθῶσιν οἱ ἐπιβάται. Ἐνῶ δὲ ἠτομαζόμεθα νὰ ἀναχωρήσωμεν εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀμαζῶν μικρὸν γερόντιον, ὅπερ δίνεμεν εἰς ὅλους τοὺς ἐπιβάτας φυλλάδια, χωρὶς νὰ προξερῇ λέξιν. Λαβῶν δὲ καὶ ἐγὼ ἐν ἐξ αὐτῶν, εἶδον ὅτι περιεῖχε θρησκευτικὰς παραινέσεις, ἐκδιδομένας ὑπὸ τῆς περιφήμου θρησκευτικῆς Ἐταιρίας, American Tract Society.

Ἐν Ἑλλάδι αἱ τοιαῦται θρησκευτικαὶ Ἐταιρίαι εἶναι ἀγνωστοί· ἀλλ' ἐν ταῖς ἠνωμέναις ἐπαρχίαις ἀπολαύουσι πολλῆς τιμῆς, καὶ ἐνεργοῦσι μεγίστην ἐπιρροὴν διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς ἐπιτυχίας μετ' ἧς διεθύνονται. Τὰ μέλη αὐτῶν εἶναι πολυάριθμα, αἱ συνεδριάσεις συνεχεῖς, ἔχουσιν ἴδια ὀκοδομήματα ἀποκλειστικῶς πρὸς τοῦτο, καὶ οἱ παρ' αὐταῖς ἐργαζόμενοι, οἷον γραμματεῖς καὶ ταμῖαι κτλ. εἶναι καὶ ὑπουργεῖο ὑπαλλήλων πολυαριθμότεροι.

Τὰ ἐνιαῖσια αὐτῶν ἐσοδα ἤθελον ἴσως θεωρηθῆ ἀπίστευτα ἐν Ἑλλάδι, ἐνθα οἱ ἡμέτεροι κληροῖ μόλις δύνανται νὰ ζῶσιν ἐκ τῶν εὐτελῶν ἀποδοχῶν των. Πρὸς περιέργειαν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Παρθώρας παραθέτω τὰ ἐσοδα τῶν κυριωτέρων ἑταιριῶν κατὰ τὸ ἔτος 1858—1859, παραλείπων τὰς μικροτέρου λόγου ἀξίας.

American board of foreign missions	» 214,872
American Home Missionary Society	» 185,216
American Seamen's friend Society	» 72,640
American and foreign Christian Union	» 57,000
American and foreign Bible Union	» 35,860
New York State Colonisation Society	» 34,409
American Anti-Slavery Society	» 14,237
Society for the amelioration of the Jews	» 12,783
Young men's Christian Association	» 2,600

Δίστηλα 4,592,637,

ἧτοι δέκα περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν, διδομένων ἐτησίως ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἑταιρίας, εἴτε διὰ διαθήκης τῶν ἀποθησκόντων, εἴτε ἐξ ἐκούσιων προσφορῶν, κυρίως ὅμως συναζομένων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐνθα ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ὁ ἱερεὺς προτρέπει τοὺς πιστοὺς νὰ συνεισφέρωσι γενναίως πρὸς διάδοσιν θρησκευτικῆς διδασκαλίας. Δύνατο τότε τῶν ἐνοριτῶν προσέρχονται εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους κρατοῦντες εἰς χεῖρας δίσκον, ὅστις μετ' ἀξιοπαίνου προθυμίας καλύπτεται ἐν ἀκαρεῖ ὑπὸ τραπεζικῶν γραμματίων, ὡς εἶδον τοῦτο πολλαὶς ἰδίως ὀφθαλμοῖς.

Ὁ κύριος σκοπὸς τῶν ἑταιριῶν εἶναι ἢ διάδοσις χριστιανικῆς διδασκαλίας εἰς ὅλην τὴν ὑψηλίαν. Καίτινες μὲν ἐξ αὐτῶν περιορίζουσι τὰς ἐνεργείας των μόνον ἐν τῇ ἀμερικανικῇ ἡπείρῃ, ἀλλὰ δὲ ἐπεκτείνουσι ταύτας καὶ εἰς τὰς ἀπωτάτας τῆς ὑψηλοῦ γωνίας. Ὁ σκοπὸς οὗτος ἐπιτυγχάνεται διττῶς, εἴτε διὰ τῆς κυκλοφορίας ἐντύπων θρησκευτικῶν παραινέσεων, εἴτε διὰ τῆς ἀποστολῆς ἱεραποστόλων, οἵτινες ἀποστελλόμενοι ἐπίτηδες εἰς τὰ ξένα μέρη, κηρύττουσι τὴν Βίβλον ἐρμηνεύοντες αὐτήν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' ἔτος δημοσιευμένων θρησκευτικῶν φυλλαδίων ὑπὸ τῆς American Tract Society εἶναι ἀπίστευτος. Τὸ ἔτος 1859—1860 ἀνέβη κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐκθεσιν τοῦ Γραμματέως τῆς ἑταιρίας, εἰς 731,700 τόμους, διηρημένους εἰς 41,047,400 φυλλάδια, ἀπαρτιζόμενα 238,876,800 σελίδας. Ἡ ἑταιρία αὕτη εἶναι συστημένη πρὸ 35 ἐτῶν, καθ' ἢ ἐδημοσίευσεν 15,778,529 τόμους, διηρημένους εἰς 226,582,305 φυλλάδια, ἧτοι 5,596,287,434 σελίδας!

Ἡ μεγάλη αὕτη κυκλοφορία τῶν φυλλαδίων τούτων προέρχεται κυρίως ἐκ τῆς μικροτάτης τιμῆς εἰς ἢ πωλοῦνται, μόλις ἐπαρκούσης εἰς τὰ ἐξοδα τῆς τυπώσεως. Ἀλλὰ μέγα μέρος τούτων, ὡς εἶπον, διανέμεται δωρεάν. Κατὰ τὴν ἐκθεσιν τῆς ἑταιρίας διανεμήθησαν δωρεάν, τὸ ἔτος 1859—1860, 55,043,632 σελίδες.

Πολλάκις ἰστάμενος εἰς τὰς βαθυτάτας τῆς ἐν Νεοβόρακῳ κατωκίας μου κατὰ τὰς θερινὰς ἐσπέρας, εἶδον προσερχομένην πρὸς με νεάνιδα, οὐχὶ τυχαίως ὀραϊότητος, καὶ ἠτομαζόμεν νὰ τὴν ἐρωτήσω τίνα ζητεῖ. Ἀλλὰ πρὶν ἢ λάβω καιρὸν νὰ πράξω τοῦτο, μοὶ ἔδωκε μετὰ μειδιάματος ἐντυπὸν τι, μ' ἐχαίρεισε μετὰ ἀκρίαν κοσμιότητα, καὶ ἀπεσφόρη χωρὶς νὰ προξερῇ λέξιν. Εἶναι περιττὸν νὰ εἶπω ὅτι τὸ ἐντυ-

American Bible Society.	Δίστηλα 435,956
American Tract Society.	» 377,318
American Sunday School Union	» 311,764
Methodian board of foreign missions	» 237,982

τον εκείνο ἢ το θρησκευτικὴ παραίνεσις παρὰ τῆς American Tract Society.

Αἱ ἐταιρίαι αἱ πέμπουσαι ἱεραποστόλους εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν δὲν εἶναι ὀλιγώτερον σημαντικαί· διότι ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ δημοσιευθέντος ἤδη πίνακος, αἱ εἰσπράξεις δὴ εἰς αὐτῶν κατὰ τὸ ἔτος 1859—1860 ἀνέβησαν εἰς 450,000 περίπου διττῶν. Ὁρατέω χάριν δικαιοσύνης ν' ἀναφέρω, ὅτι ἐν γένει, πλὴν τινῶν ἐξαιρέσεων, οἱ ἁμερικανοὶ ἱεραποστόλοι εἶναι ἄνδρες ἐνάρετοι καὶ πεπαιδευμένοι, χρησιμεύοντες ὡς παράδειγμα τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς τὴν ὁποίαν κηρύττουσιν ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος. Ἀφίων κατὰ μέρος τὸ ζήτημα τοῦ προτεσταντισμοῦ, τὸν ἐπιπλέον φυσικῶ τῷ λόγῳ προσπαθοῦσι νὰ διαδώσωσιν εἰς τὰ μέρη ἐνθα ἀποπέλλονται, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι συντείνουσι τὰ μέγιστα εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς βραβάρους χώρας, ἐνθα διακινεῖται ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Ἡ Τουρκία ἐσχάτως ἐπέλαυσε τὴν προσοχὴν των, καὶ κατὰ τὰ δημοσιευόμενα εἰς τὰς θρησκευτικὰς των ἐφημερίδας ὁ προτεσταντισμὸς ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ προοδεῖ γιγαντιαίως βήμασι, κυρίως μεταξὺ τῶν Ἀρμενίων καὶ κατὰ δεύτερον λόγον μεταξὺ τῶν Τούρκων. Ὁ ζήλος των ὅμως φέρει αὐτοὺς ἐνίοτε εἰς ὑπερβολὰς, ὡς δύνανται νὰ κρίνωσιν οἱ ἀναγνώσται τῆς Πανδώρας ἐκ τοῦ ἐξῆς περιστατικοῦ. Πρὸ δύο ἐτῶν μία τῶν σημαντικωτέρων καὶ σοβαρωτέρων ἐφημερίδων τοῦ Νεοβοράκου ἐδημοσίωσεν ἀλλήλογραφίαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ᾗ ἀνεφέρετο πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅτι τοσαύτη εἶναι ἡ ἡδὴ γενομένη πρόοδος τοῦ προτεσταντισμοῦ ἐν Τουρκίᾳ, ὥστε καὶ ὁ Σουλτάνος αὐτὸς διετάξε νὰ τῶ ἀναγνώσκωσιν ἐν κεφάλαιον τῆς Βίβλου ἀνὰ πᾶσαν πρωίαν.

Βεβαίως ἡ τελευταία αὕτη περίοδος θέλει κινήσει εἰς γέλωτα τοὺς ὀπισθοὺν γνωρίζοντας τὰ περὶ Τουρκίας ἐνταῦθα ὅμως δὲν ἐθεωρήθη διόλου ὑπερβολικῆ.

Τὸ τῆς θρησκείας κεφάλαιον εἶναι ἀρεστὰ περὶ ἕνα ἐν ταῖς ἠνωμέναις Ἐπαρχίαις. Ὁ κλήρος, δὲν ἐξασκεῖ μὲν τὴν ἄμεινον καὶ καταθλιπτικὴν καὶ ὀχληρὰν ἐξουσίαν τοῦ Καθολικοῦ κλήρου πρὸς τοὺς τοῦ Ἀυτικοῦ δόγματος ὀπαδοὺς, οὐχ ἦσαν ὅμως ἔχει μεγάλην βαρῦτητα ἐπενεργῶν ἐμμέσως μὲν, ἀλλὰ δραστηρίως. Διὰ νὰ γείνη τις μέλος ἢ ἐνορίτης εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πεντήκοντα ἰσως διαφορετικὰς ἐκκλησίας τῆς αἰρέσεως τῆς Διακρυτομένης θρησκείας, οὐραίνει νὰ προσαγάγῃ πιστοποιητικὰ καλῆς διαγωγῆς, ἢ τῆς ἐκκλησίας εἰς ἣν ἀνήκε πρότερον, ἢ ἂν οὐδέτερον τούτων ἔχη, νὰ υποβληθῇ εἰς ἐξετάσεις αὐστηράς. Σημειωτέον ὅτι ἐν Ἀμερικῇ σημαίνει πολὺ τὸ νὰ ἦναι τις τακτικὸν μέλος μιᾶς ἐκκλησίας.

Οἱ ἱερεῖς ἐν Ἀμερικῇ εἶναι οἱ μακαριώτεροι κάτοικοι τῆς ὑψηλοῦ. Ἐπειδὴ ἐορτὰς οἱ Διακρυτομένοι δὲν ἔχουσιν, ὅλα των τὰ καθήκοντα συνίστανται εἰς τὴν ἐκφώνησιν διδασχῆς ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος κατὰ τὰς 52 Κυριακὰς τοῦ ἔτους. Ἀντὶ δὲ τούτου μισθοδοτοῦνται ἀπὸ 3,000 μέχρι 7,000 διττῶν κατ' ἔτος, ἔχουσι δωρεὰν μεγαλοπρεπῆ κατοικίαν με' ὅλας τὰς δυνατάς ἀναπαύσεις, καὶ τινες μάλιστα καὶ ἰδίαν

ἀμαζαν. Οἱ ἐνορίται των, ὁμολογοῦσι πρὸς αὐτοὺς ἀπερίοριστον σέβας· καὶ ἐὰν ἡ ὑγεία των δείξῃ τὸ ἐλάχιστον κακὸν σημεῖον, συνεισφέρουσι προθύμως ἐξακόσια ἢ καὶ χίλια διττῶν, τὰ ὁποῖα δίδουσιν εἰς τὸν ἐφημέριόν των, ὅπως μεταβῇ ἐπὶ τρεῖς μῆνας εἰς Εὐρώπην πρὸς ἀνάρρωσιν τῶν φυσικῶν καὶ διανοητικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, καὶ ὡς ἐλάχιστον δῆγμα τῆς πρὸς αὐτὸν ὑπολήψεώς των. Κατὰ τὸ θέρος τοῦτο, ἕκαστον εἰς Εὐρώπην ἀποπέλει ἀτμόπλοιοι κομίζει πλείστους τοιοῦτους ἱερεῖς, μεταβαίνοντας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ἡ πρώτη ἐγκαθίδρυσις ἱερέως εἰς τὴν ἐνορίαν του, παρέχει ἕτερον δῆγμα τῆς πρὸς τὸ ἱερατεῖον διαθέσεως τῶν ἁμερικανῶν. Ἐπειδὴ, ὡς εἶπον, ἡ κατοικία δίδεται εἰς τὸν ἱερέα δωρεὰν παρὰ τῶν ἐνοριτῶν, οὐ μόνον ἐπιπλα καὶ σκευὴ τοποθετοῦσιν εἰς αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀποθήκας τῆς γεμίζουσι με' τὰ ἀναγκαϊότερα διὰ μίαν οἰκογένειαν, ἢτοι ἄλευρον, σάκχαρι, καφὲν, ὀρύζιον, τῆσον κτλ. Ταῦτα δὲ συνοδεύονται συχνάκις καὶ διὰ χρηματικῶν τινος δώρου 300 μέχρι 500 διττῶν. Τὸ τοιοῦτον ὀνομάζεται surprise party, διότι ὁ ἱερεὺς φαίνεται πάντοτε ὅτι ἀγνοεῖ ταῦτα.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐφθάσαμεν εἰς Λυγούσταν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Columbiis τῆς ἐπαρχίας Γεωργίας, ἐνθα ἀναγκασθέντες νὰ περιμεινωμεν ἐπὶ τινὰς ὥρας τὴν προσεχῆ ἀτμάμαζαν, ἐξήλθομεν ὅπως περιέλθωμεν τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Προχωρήσαντες δὲ ὀλίγον ἤλθομεν ἀπέναντι οἰκοδομήματος ὅπου ἰκανὸν πλῆθος ἦτο συνηγμένον ἐξωθεν, διότι ὡς ἐπληροποιήθημεν ἐντὸς αὐτοῦ ἐγένετο δημοπρασία μαύρων δούλων.

Εἰσελθόντες καὶ ἡμεῖς εἶδομεν 50—60 μαύρους πάσης ἡλικίας, ἀνήκοντες εἰς τινὰ πλούσιον κτηματῆαν, ὅστις πωλήσας τὰς γαίας του, ἐπώλει ἤδη καὶ τοὺς δούλους πρὸς ἐκκαθάρισιν τῶν λογαριασμῶν του. Ὁ πωλούμενος δούλος ἴστατο ἐπὶ τινος θρανίου ὅπως ἦ καταφανῆς, καὶ ἡ δημοπρασία διευθίνετο ὑπὸ δύο λευκῶν, ὧν ὁ εἷς ἐξέθετε τὰς καλὰς ιδιότητας τοῦ δούλου στενωρεῖα τῆ φωνῆ. Ἀλλὰ καὶ οἱ δούλοι αὐτοὶ ἐξέθετον οἱ ἴδιοι τὰ προτερήματά των, καὶ ὁσάκις ξένος τις ἐπλησίαζε τὸν πρεσβύτου νὰ τὸν ἀγοράσῃ.

— Ἀρέντη, ἀγόρασε μένα. Ἐμένα καλὸ μάγερα· Ἐγὼ καλὸ περβολάρη.

— Ἀρέντη πάρε ἔμένα. Ἐμένα δουλευτὴ καλὸ. Αἱ οἰκογένειαι ἐπωλοῦντο πάντοτε ὁμοῦ. Μία οἰκογένεια συγκειμένη ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, τῆς γυναίκος καὶ τεσσάρων τέκνων, ἐπωλήθη ἀντὶ ἐξ χιλιάδων διττῶν. Δύο γυναῖκες ἐπωλήθησαν ὁμοῦ ἀντὶ χιλίων διττῶν, καὶ ἄνδρες ῥωμαεῖοι ἐπληρώθησαν μέχρι χιλίων ἐπτακοσίων διττῶν ἕκαστος.

Ἡ δημοπρασία ἐτελείωσε μετ' ὀλίγον, πωληθέντων εὐκρίμων δούλων, οἱ δὲ λοιποὶ ἔμειναν δι' ἑλπιῖν ἀγοραστῶν. Καὶ οἱ μὲν ἀγορασθέντες ἀπῆρχοντο φαιδρῶ μετὰ τῶν νέων κυριῶν των, οἱ δὲ ἄλλοι, ὡς μὴ δυναθέντες ν' ἀλλάξωσι κύριον, ἐπέστρεφον εἰς τὰ ἴδια μελαγχολικοί.

Διελθόντες τὴν Γεωργίαν καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μήκος, εἰσήλθομεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀλαβάμα, διαβρεχομένην ὑπὸ τοῦ ὀμωμένου ποταμοῦ, καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς τρίτης ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκ Νεοβοράκου ἀναχώρησιν ἡμῶν ἐφθάσαμεν εἰς Montgomery, πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας, καταλύσαντες εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Montgomery Hall. Ἡ πόλις αὕτη ἔχει 40,000 κατοικῶν καὶ εἶναι κτισμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀλαβάμα. Τὸ καπιτώλιον ἐνθα συνεδριάζουσι τὰ νομοθετικὰ σώματα τῆς ἐπαρχίας, εἶναι ὠραῖον οἰκοδόμημα, ἔχων περιστήλιον εἰς σχῆμα ἑλληνικοῦ ναοῦ. Οὐδὲν ἕτερον κτίριον ἐκλύει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ξένου. Ὁ λαὸς ἐφαίνεται εἰρηνικῶς ἀσχολούμενος εἰς τὰ ἔργα του. Οἱ μαῦροι, φαιδρῶ καὶ τραγωδοῦντες, ἐκύλιον τὰ ὀγκώδη τοῦ βυβαζίου δέματα ἐκ τῆς προκυμαίας εἰς τὸ ἀτμόπλοιοι ἀΒελεψις, ἔπερ ἐμελλε νὰ μᾶς μεταφέρει εἰς Mobile.

Ἐπέδημεν εἰς τὸ ἀτμόπλοιο τὴν δευτέραν μετὰ μεσημβρίαν ὥραν. Τὰ ἀτμόπλοια τῶν ποταμῶν τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ὡς ἄλλα παλάτια, ἔχοντα μήκος διακοσίων μέχρι τριακοσίων ὀδοῦντα ποδῶν, ἢτοι μεγαλείτερα κατὰ τὸ μήκος καὶ τοῦ μεγίστου τρικρότου, καὶ χωροῦσιν ἐπιπέδους μέχρις 600 με' ὅλα των τὰ ἀναγκαῖα. Ἡ ἀποσκευὴ αὐτῶν εἶναι πολυτελεστάτη, οὐ μόνον ἡ τῆς μεγάλης αἰθούσης, ἢς τὸ μὲν ἔδαφος εἶναι κεκαλυμμένον ὑπὸ πλουσιωτάτου μπλακοῦ τάπητος, αἱ δὲ πλευραὶ στολισμέναι με' κεχρυσωμένα κάτοπτρα καὶ με' ἀνακαυτικὰ ἀνακλιτήρια, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ἰδιαιτέρων θαλάμων. Ἰστάμενος τις εἰς τὸ ἐν ἄκρον τῆς ἀπερᾶντου ταύτης αἰθούσης φωτιζομένης ὑπὸ ἀναρτημάτων θυρίδων, ὅθεν τὸ φῶς εἰσέρχεται διὰ χρωματιστῶν ὑέλων, καὶ θεωρῶν τὸ πλῆθος τῶν κομψῶς ἐνδεδυμένων κυριῶν, ἀκροαζόμενος τὴν μουσικὴν τοῦ κλειδοκυμβάλου καὶ τὰς ὀμιλίαις τῶν περιστατικῶν, λησμονεῖ ὅτι εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καθ' ὅσον μάλιστα οὐδ' ἐλάχιστος σάλος εἶναι ἐπαίσθητός.

Δ. Ν. ΜΠΟΤΑΣΗΣ.

(* Ἐπειτα τὸ τέλος.)

ΑΙ ΔΥΟ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΣΙΚΕΛΙΑΣ.

1848 καὶ 1860 (α).

—ooo—

Β'.

Διηγηθέντες ἐν συντόμῳ τὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848 ἔτους, σκοπὸν εἶχόμεν νὰ διευκολύνω-

(α) Ζήτει τὸ 1' ἄρθρον εἰς φυλλάδ. 249, σελ. 2' 4.

μεν διὰ τῶν παρελθόντων παραδειγμάτων τὰ συμπεράσματα εἰς ὅσα δίδουσιν ἀφορμὴν τὰ σήμερον γινόμενα ἐν Σικελίᾳ, ὅμοια κατ' οὐσίαν πρὸς τὰ τοῦ πρώτου ἐκείνου ἐπιχειρήματος. Τὰ αὐτὰ πάθη, οἱ αὐτοὶ τρόποι παρουσιάζονται καὶ κατὰ τὸ ἐνεστώδες δράμα. Ἀλλὰ τίς ὁ ἀληθὴς σκοπὸς καὶ ποῖον ἔσεται τὸ τέλος; ἡ λύσις βεβαίως δὲν ἀπέχει πολὺ. Ἐν τοσοῦτῳ ἄς ἴδωμεν πῶς ἀπέβησαν τὰ πράγματα τοῦ 1848 ἔτους, πῶς ἔπεσεν ἡ ἐλευθερία ἐν Νεαπόλει, καὶ πῶς κατηργήθη τὸ σικελικὸν Σύνταγμα τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς συνεδριάσεως τῶν Βουλῶν.

Κατηγορήθησαν τότε οἱ φιλελεύθεροι Νεαπολιτῶν, ὅτι προέτειναν ἀξιώσεις ὑπερβολικὰς, πέραν τῶν καθιερωθέντων συνταγματικῶν δικαιωμάτων. Καὶ δικαίως μὲν ἴσως ὑποπτεύοντο τὸν ἡγεμόνα· οὗτος ὅμως ἔμενον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς νομιμότητος. Ἡγωνίζοντο νὰ γίνωσι κύριοι αὐτοῦ ὑποκαθιστῶντες νόμους δημοκρατικούς εἰς τοὺς παρ' ἐκείνου ψηφισθέντας· ἡ ἀλοκασιχὴ τοῦ τύπου ἦτο μεγίστη, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐφοβεῖτο καθάρσεις.

Βιασθεὶς ὑπὸ γενικῆς κατακραυγῆς καὶ ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων αὐτοῦ ὑπουργῶν, ἔστειλε στρατὸν εἰς Πάδον ἵνα συμπράξῃ πρὸς ἀπελευθερωσιν τῆς Ἰταλίας. Τὴν Σικελίαν, ἔλεγον αὐτῷ, θέλεις ἀνακτήσει ἐν Λομβαρδίᾳ. Ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἤθελε νὰ κηρύξῃ πόλεμον πρὸς τὴν Αὐστρίαν. Δυσχεραίνων ἄρα ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ πρὸς τὴν ἀρκτῶν Ἰταλίαν 40,000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Πέπεν· ἀλλὰ μόνον 15,000 ἀπέστειλε· διότι οὐ μόνον δὲν ἠγάπα ἀλλὰ καὶ ἐμίσει τὴν ἰταλικὴν ἀνεξαρτησίαν, ὡς συνεχομένην μετὰ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ νεαπολίτης στρατὸς δὲν ἐπεθύμει ν' ἀντιταχθῇ πρὸς τὸν τῆς Αὐστρίας, οὔτε ἠγάπα τὸ Σύνταγμα· ἐξήρτητο δὲ ὅλως ἀπὸ τῶν νευμάτων τοῦ βασιλέως, ὅστις εἶχε φροντίσει νὰ ἐλεύσῃ τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ διὰ συγκαταβάσεων ἐξευτελιστικῶν. Πλὴν τούτου ἦσαν καὶ τάγματα ἑλβετικὰ ἐν Νεαπόλει, ἔτοιμα νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος τὸν ὁποῖον ἠγάπων, καὶ κατὰ τοῦ λαοῦ ὃν κατεφρόνον.

Τὴν 15 Μαΐου συνελθόντες οἱ βουλευταί, συνεζήτησαν τὰ περὶ τοῦ ὅρκου τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ὀμώσωσιν ὑπὲρ τοῦ καθεστώτος Συντάγματος· ἡ πλειοψηφία ἐζήτηε νὰ τροπολογήσῃ αὐτὸν ἐπὶ τὸ δημοκρατικώτερον. Οἱ μᾶλλον ἐνθερμοὶ, βοηθούμενοι ὑπὸ τε τῶν λεσχῶν καὶ τοῦ δημογραφικοῦ τύπου, εἶχον διαταράξει τὴν πόλιν. Ἐνοπλιος ὁ λαὸς διατάφρυσσε (α) τὰς ὁδοὺς καὶ ἐφύλασσαν αὐτάς. Οἱ ἑλβετοὶ καὶ ὁ ἄλλος στρατὸς ἔμενον ἐτοιμοὶ ἐντὸς τῶν στρατώνων, καὶ ὁ κίνδυνος τῆς συμπλοκῆς ἐφαίνετο ἐπικείμενος. Τὸ σημεῖον δὲ αὐτῆς ἐδόθη, ἀγνοεῖται ὑπὸ τίνος, διὰ πυροβολήσεως, καὶ ἔκτοτε τρομερὰ πάλιν ἤρξατο μεταξὺ λαοῦ

(α) Barricader. Ὁ Πλοῦταρχος λέγει ἐν Βίβῳ Πομπηίου· «Ὁλην ἀνέσκαψε τὴν πόλιν καὶ διατάφρυσσε καὶ σκολόπων ἐπέπλησε τοὺς στενωπούς.»

καὶ Ἑλβετῶν, βοηθοικένων καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων στρατευμάτων. Καταβλήθειστος τῆς ἐπαναστάσεως μετὰ ὀκτώρων μάχην κατὰ τὰς ὁδοὺς, οἱ στρατιῶται ἐτραπίσαν ἀγαλίνωτοι εἰς δὴώσεις καὶ σφαγὰς καὶ εἰς πᾶν ἄλλο εἶδος ἀπανθρωπίας καὶ κακώσεως.

Διπτάζουσι τινες νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ὁ Φερδινάνδος προὔπεθαλψε τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ἄλλ' ὀπωσδήποτε, ἦτο βέβαιος περὶ τῆς νίκης, μετ' ἣν κατήργησεν ἀμέσως τοὺς ἐλευθέρους θεσμούς. Ἡ συνταγματικὴ μερὶς ἦτο εὐαριθμὸς, οἱ Νεαπολίται ἐραίνοντο ἀδιάφοροι, καὶ ὁ ὄγκος ἡγάπα τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Τὸ καθ' ἑμᾶς, τὸ συνταγματικὸν πολιτεῖμα τότε μόνον θέλει στερεωθῆ ἔν Νεαπόλει, ὅταν ἡ ἐξουσία, ἀνωτέρα τοῦ λαοῦ κατὰ τὰ φῶτα, ἐφαρμόσῃ εὐλακρινῶς αὐτό. Ὁ Φερδινάνδος ὅμως, ὡν ἐχθρὸς τοῦ συντάγματος, ἐπανελαβε τὸ καταπιστικὸν σύστημα, καθ' ὃ πάντες οἱ νόμοι καὶ πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ ὑπετάσσοντο εἰς αὐθαίρετον καὶ τυραννικὴν ἀστυνομίαν. Οἱ συνταγματικοὶ ὑπουργοὶ καταδικάσθησαν εἰς δεσμὰ καὶ συνεδέθησαν διὰ τῶν αὐτῶν ἀλύσεων μετὰ κακούργων. Τισαύτη ὑπῆρξεν ἡ τύχη τοῦ Ποερίου, τοῦ Ἀρχιεπίσκοπῆ καὶ τῶσιν ἄλλων, οἵτινες μέγχιος ἐσχάτων ἦσαν ἐξόριστοι ἢ ἐπτενάζον δεσμοί.

Ὁ βασιλεὺς ἐσπευσε συγγρόνως νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἰταλικὸν ἀγῶνα, οὗτινος ἦτο ἐχθρὸς ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀνακαλέσας τὰ παρὰ τὸν Πάδον στρατεύματα, ὡς ἔχων ἀνάγκην αὐτῶν ἵνα καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Σικελίας. Εἰ καὶ πάντες ἦσαν πεπεισμένοι περὶ τῆς δολιότητος αὐτοῦ κατὰ τὰ συμβῆντα τῆς 15 Μαΐου, ἡ πρόφασις ὅμως εἰς ἣν κατέφυγε σήμερον συντελεῖ εἰς ἐλάττωσιν τῆς ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῶν Σικελῶν δόξης. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τινα χρόνον, τὸν Αὐγούστον τοῦ 1848 ἔτους, ὁ μὲν Κάρολος Ἀλβέρτος ἠττηθεὶς παρὰ τὸν Μίγκιον, ἠναγκάσθη ν' ἀφῆσῃ τὰ Μεδιόλανα, ἡ δὲ Αὐστρία ἀνάκτησε τὴν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐξουσίαν αὐτῆς, ὁ Φερδινάνδος ἐχαιρεν ἐπὶ τοῖς γινομένοις, καὶ ἐνεκαρτέρει ἐτι μᾶλλον ἐν τῷ συστήματι αὐτοῦ. Ἰπελείπετο δὲ μόνη ἡ ἀνάγκη τῆς Σικελίας, καὶ ἡ ὑποταγὴ αὐτῆς εἰς τὸν ζυγὸν ἀνευ παραχωρήσεων.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου τοῦ 1848 ἔτους, ὁ στρατηγὸς Φιλαγγιέρης ἀποσταλεὶς περὶ τὴν Μεσσήνην, ὤρμησε μετὰ διςμυρίων ἀνδρῶν κατὰ τῆς πόλεως ἵνα κατακτῆσῃ αὐτὴν καὶ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῆς πολιορκίας τὸν ἐν τοῖς φρουρίοις στρατόν. Ἰ: εἶπομεν, οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐξουσιάζον αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως, ὄχυρῶσαντες διὰ χαρακωμάτων καὶ πυροβολοστασίων τὰς ὁδοὺς πρὸ τοῦ τείχους. Ἡ Μεσσήνη εἶναι ὡς τις ἀκρὰ γεφυρὰς ζευγυρούσης τὴν νῆσον μετὰ τῆς ἡπείρου ὅθεν οἱ Νεαπολίται κυριεύοντες αὐτὴν ἤθελον γενεὴ κύριοι καὶ τοῦ πορθμοῦ. Ἐὰν οἱ Σικελοὶ εἶχον ἐμπειρίαν πολεμικὴν καὶ πεπαιδευμένους ἀξιωματικούς, ἔπρεπε νὰ πολιορκήσωσιν ἐξῶθεν τὴν ἀκρόπολιν, ν' ἀνοίξωσι τάφρους πρὸς με-

σμοδίαν, καὶ ἔπειτα, πλησιάζοντες εἰς τὸν προμαχῶνα Δὸν Βλάσκον ὑπὸ τὴν σκέπη τῶν τάφρων, νὰ διαβῶσι τὸ πεδῖον τῆς Νέας Γῆς, καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς τὰ προχώματα ἔντευθεν δὲ νὰ διαρρήξωσι διὰ τῶν πυροβόλων τὸ ἐξωτερικὸν τεῖχος, νὰ κυριεύσωσιν αὐτό, καὶ δι' αὐτοῦ νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν.

Μετὰ μάχην αἱματηρὰν καὶ πεισματώδη ἐκτέρωσιν, οἱ Νεαπολίται ἐκυριεύσαν τὴν πόλιν, καὶ τρομερὰς διεπράξαντο κακώσεις. Μέγα μέρος τῆς πόλεως καταστραφῆ, καὶ πολλὰ τῶν ἐρειπίων σώζονται ἐτι καὶ σήμερον. Εἰς μάτην οἱ ναύαρχοι τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ἐμείψτευσαν ὅπως ἀναστειλῶσι τὰς σφαγὰς καὶ τὴν ἐρήμωσιν ὁ Φιλαγγιέρης ὑπῆρξεν ἀκαμπτος. Ἀλλ' οἱ ἐν Νεαπόλει πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, παραστήσαντες τὴν θρηωδίαν τῶν ἐν Μεσσήνῃ γινομένων, παρενέβησαν ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπότητος (α), καὶ τῆ συμπτῶσει αὐτῶν συνεφωνήθη τὴν 10 Ὀκτωβρίου ἀναχωρῆ, πέντε μῆνας διαρκέσασα. Ὁ χρόνος ὑπῆρξεν ὁ ἰσχυρότερος βοηθὸς τῶν Σικελῶν ἄλλ' ὠφελήθησαν ἄρα ἀπ' αὐτοῦ ἡ ἐν Πανόρμῳ κυβέρνησις καὶ αἱ Βουλαι ὅπως παρασκευασθῶσιν εἰς τὸν καιρὸν ἀγῶνα, τὸν ὅποιον προεμήνυν ἡ ἄλωσις τῆς Μεσσήνης.

Ἡ Σικελία, κατοικουμένη ὑπὸ δύο ἑκατομμυρίων καὶ τριακοσίων χιλιάδων ψυχῶν, εὐκόλως εἶδε πεντακισμυρίους καὶ ἐπέκεινα στρατιώτας καὶ ὅμως εἶχε δακαπέντε μόνον χιλιάδας. Αἱ Βουλαι, ἐρίζουσι ὡς ἐν Εὐρώπῃ περὶ ἀλλαγῆς ὑπουργῶν, ἐλησμόνησαν ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἦτο πρὸ τῶν πυλῶν, καὶ ἐτρέφοντο ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ὅτι αἱ ξένη Δυνάμεις ἤθελον ἀναγνωρίσει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς νήσου, ἐκ τούτων μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν ἀγῶνων τῶν Σικελῶν προσδοκῶσαι τὴν ἐλευθερίαν. Κατὰ τὴν πεντάμηνον ἀναχωρῆν ἔπρεπε νὰ διοργανώσωσι τὸν στρατὸν καὶ νὰ εὐρωσι πόρους, πάντα τὰ ἄλλα ζητήματα παρορῶντες ἄλλ' ἀντὶ τούτων συνεζήτησαν θεωρίας περὶ Συντάγματος. Τὰς Βουλὰς διήρουν μερὶς δεξιά, καὶ μερὶς ἀριστερά, καὶ κέντρον, καὶ ἀντιπολίτευσις, καὶ ὑπουργοὶ διεδέχοντο ὑπουργούς ἢ δὲ κυβέρνησις, καταναλισκομένη εἰς συζητήσεις βουλευτικάς, δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ συνενώσῃ τὰ διεστῶτα. Ἐὰν οἱ κομματικοὶ οὗτοι διαπληκτισμοὶ παραλύουσι καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης τὰς κυβερνήσεις, εὐκόλον νὰ ἐνοήσωμεν ὅποιον ὄλεθρον ἐπιφέρουσιν ἐν ὄρα πολέμου.

Αἱ Βουλαι μετερῆρθησαν τὸ Σύνταγμα τοῦ 1812 ἔτους ἐπὶ τὸ δημοκρατικώτερον. Καὶ ἐτήρησαν μὲν τὰς δύο Βουλὰς, μετέβαλον ὅμως τοὺς πατρικίους εἰς γερουσιαστὰς ἐκλεκτούς, τὸ ὅποιον δυσηρέστησε καὶ τὸν κληρὸν καὶ τοὺς εὐγενεῖς. Διεκήρυξαν τὴν ἡγεμονίαν τοῦ λαοῦ, ἐψήφισαν ὅτι

(α) Ἡ ἀνθρωπότης, ὡς φαίνεται, δὲν ἔχει πανταχοῦ τὰ αὐτὰ δικαιώματα: διότι, ὅτι ἐγένετο ὑπὲρ αὐτῆς ἐν Σικελίᾳ, καὶ τοι μὴ παθούσης ὅσα κατ' αὐτὰς ἡ Συρία, δὲν ἐνεκρίθη νὰ γίνῃ εἰς τὴν πολυσύμφορον ταύτην χώραν.

ὁ βασιλεὺς δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα οὔτε νὰ διαλύσῃ οὔτε νὰ ἀναβάλῃ τὰς Βουλὰς, οὔτε τὴν ἐθνικὴν αὐτὴν φρουρὰν ν' ἀπολύσῃ ἢ ἀλλοθῆ κατέστησαν τὴν βασιλείαν ἀπλήν σιάν. Καὶ οὕτω κατέστρεψαν τὰς ἀρχαίας παραδόσεις τοῦ λαοῦ, μὴ ἐννοοῦντος τὰς νεωτέρας ἐλευθερίας, καὶ ἐπαναστατήσαντος μόνον καὶ μόνον ἐν ἀποδιώξῃ τοῖς Νεαπολίταις τοὺς ὁποίους ἐμίσει.

Προέτειναν δὲ καὶ τὴν καθάρισιν τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἐκλεξάντες ἡγεμόνα τὴν 10 Ἰουλίου 1848 τὸν δούκα τῆς Γενοῦης, καὶ ἀποστείλαντες πρέσβεις πρὸς Κάρολον Ἀλβέρτον ἵνα αἰτήσωσι τὴν παραδοχὴν. Ἀλλ' οὗτος ἠττηθεὶς πρὸ μικροῦ καὶ βικσθεὶς νὰ κενώσῃ τὴν Λομβαρδίαν, δὲν ἐδέχθη τὸν προπροεβήντα τῷ υἱῷ αὐτοῦ θρόνον.

Αἱ Βουλαι ὑπέθεσαν ὅτι ἀναγορεύουσαι βασιλέα ἤθελον παρακινήσει τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς νήσου ἄλλ' ἠπατώντο διότι ἡ ἐκλογὴ ἡγεμόνος δὲν μετέβαλε τὰ πράγματα. Μετεβάλλοντο δὲ ἴσως ἐὰν ὁ ἀναγορευθεὶς ἐδέχετο διότι τότε αἱ Δυνάμεις ἤθελον εὐρεθῆ κατέναντι τετελεσμένου γεγονότος καὶ πάλιν, ἴσως ἤθελον διαστᾶσι ἐνεκα τῶν τότε δεινῶν τῆς Ἰταλίας περισπασμῶν.

Μὴ δεχθέντος τοῦ ἡγεμόνος ἀπεδόθη ἡ εὐθύνη εἰς τὸ ὑπουργεῖον, τὸ ὅποιον παρητήθη διὰ τοῦτο διωρίσθη δὲ ἄλλο, τὸ ἕκτον μετὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἀλλὰ καὶ αὐτό, ἀναγκασθὲν νὰ καταγίνεται εἰς βουλευτικὰς συζητήσεις, καθ' ἃς αἱ μερίδες ἀμιλλώμεναι περὶ φιλοπατρίας παρημέλουν τὸ καιριώτατον τῶν ζητημάτων, τὸ τοῦ ἀγῶνος, οὐδὲν ἐπραξε περὶ τοῦ πολέμου.

Ἐν τοσούτῳ ἡ λῆξις τῆς ἀναχωρῆς ἤγγιζε (19 Μαρτίου 1849), καὶ ὁ Φιλαγγιέρης, δικαίων 16,000 στρατιωτῶν ἐστρατοπεδευμένων ἐν Μεσσήνῃ καὶ περὶ αὐτῆς, ἦτο ἐτοιμος εἰς μάχην. Ὁ Φερδινάνδος ἦτο ἀνυπόμονος νὰ ἀνακτῆσῃ τὸ Πανόρμον, διότι αἱ ἐξωτερικαὶ πολιτικαὶ περιστάσεις ἐβόηθον αὐτόν. Ὁ Κάρολος Ἀλβέρτος εἶχεν ἀποχωρήσει εἰς τὰ ὄρια αὐτοῦ οἱ Αὐστριακοὶ εἶχον ἀναλάβει ἄλλην τὴν χώραν τὴν κατακτηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὁ δούξ τῆς Τυρρηνίας καθιδρύετο ἐκ νέου εἰς τὸν ἴδιον θρόνον μετὰ τοῦ ἀπολύτου συστήματος ὁ Πάπας κατέφρευεν εἰς Γαέταν, καὶ οἱ Γάλλοι ἐπολιόρκουν τὴν Ρώμην, ὅπου ὁ Ματζίνης εἶχε καταστῆσει δημοκρατίαν.

Ὅτε οἱ Νεαπολίται ἐξεστράτευσαν κατὰ τοῦ Πανόρμου, μέγας θόρυβος μεμιγμένος μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐξερρήθη εἰς τὴν πόλιν αἱ Βουλαι συνεταράσσοντο, διότι οἱ μὲν ἐπέμενον ζητοῦντες αἰσυμνησίαν (δικτατορίαν) καὶ κατάργησιν τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ τῶν Βουλῶν καὶ τοῦ δικαίουματος τῆς συναθροίσεως, ὡς τῶντι ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐξ ἀρχῆς, ὅπως ἐγένετο μετὰ ταῦτα τὸ 1859, καὶ ὅπως ἐπραξε σήμερον ὁ Γαριβάλδης οἱ δὲ ἤξιον νὰ καταστῆ τὸ πολιτεῖμα ὅσον ἐνεστι δημοκρατικώτερον. Ἐντευθεν προέκυψαν δύο ἀντιπολιτεύσεις, ἐξ ὧν ἡ ἀριστοκρατικὴ ἦτο ἡ ἰσχυρότερα. Ἐσπ-

θεῖτο δὲ αὐτὴ ὑπὸ μέρος τινὸς τῆς ἐθνικῆς φρουρᾶς: κατηγόρει τοὺς ὑπουργούς ὡς μὴ καταστῆλ- λοντας τὸς παραχὰς καὶ μὴ συμβιβάζομένους μετὰ τῆς Νεαπόλεως, καὶ ἐζήτει τὴν κατάργησιν τῶν ἀταξίῶν τῆς ἐπαναστάσεως, τῶν προφυλακίσεων καὶ τῶν στρατοδικείων. Τὸ δὲ ἕκτον ὑπουργεῖον, μετὰ τὴν ἀναρχίαν καὶ αἰσυμνησίαν, προεκάλεσε ψηφοφορίαν ἐμπιστοσύνης, καθ' ἣν ἠττηθὲν ὑπὸ 76 ψήφων κατὰ 33, ἀπεχώρησεν. Ἐκτοτε δὲν συνεκροτήθη πλέον ὑπουργεῖον, ἀλλὰ κυβέρνησις προσωρινῆς τριμελῆς, προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ γέροντος ναυάρχου, τοῦ Ρουγγιέρου Σέττιμου.

Οἱ Νεαπολίται ἐστράτευσαν ἐν πρώτοις πρὸς τὴν Κατάνην, τὴν δευτέραν ταύτην πόλιν τῆς Σικελίας. Ὁ Μιεραλώσκης, ἀρχιστράτηγος τῶν σικελικῶν ὀπλων, μόλις ἔχων 6,000 ἀνδρῶν, ἐνίκηθη κατὰ κράτος. Ὁ δὲ Φιλαγγιέρης κυριεύσας τὴν Κατάνην διέβη δι' ὅλης τῆς νήσου ἵνα φθάσῃ εἰς Πανόρμον. Ὁ στρατηγὸς Ἰλλόα μέμφεται αὐτόν ὡς διελθόντα διὰ τῶν ὁρέων, ὅπου ἦτο πιθανὸν νὰ ἀπαντήσῃ ἐπικρατῆς ἢ καὶ νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ ἀλώσεως τῆς ὄχυρωτάτης θέσεως Καστρογιδοάνη, τοσούτω γνωστής κατὰ τοὺς μεταξὺ Νορμανῶν καὶ Σαρακηνῶν πολέμους. Ὁ Φιλαγγιέρης ὅμως, γινώσκων ὅτι δὲν ὑπῆρχε στρατὸς σικελικὸς δεόντως συγκεκροτημένος, ἐνόμισεν ἀβλαβές, ὡς καὶ ἐγένετο, νὰ διευθυνθῆ θάρραλέως εἰς Πανόρμον.

Ἐνταῦθα πάντα ἦσαν ἐν ἀταξίᾳ ἡ κυβέρνησις: εἶχε διαλυθῆ πρὶν ἐτι φανῶσιν οἱ Νεαπολίται δι- ακόσιοι πολῖται ἐκ τῶν μᾶλλον ἀσπασθέντων τὴν ἐπανάστασιν εἶχον ἀναχωρήσει, καὶ ὁ στρατηγὸς Σέττιμος κατέφυγεν εἰς Μελίτην.

Τὴν 26 Ἀπριλίου ὁ Φιλαγγιέρης ἐφάνη πρὸ τῶν πυλῶν, καὶ ἑνδεκα πλοῖα πολεμικὰ εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμὲνα φέροντα στρατόν. Εἰς δὲ τὴν πόλιν ὁ θόρυβος ἐκορυφώθη οἱ μὲν ἐκραζον ζητοῦντες εἰρήνην, οἱ δὲ πόλεμον, καὶ ἄλλοι ἤθελον ἐπὶ πίνακος τὴν κερφαλὴν τῶν προδοτῶν. Ἡ ἐθνικὴ φρουρὰ προέτεινε συμβιβασμὸν πρὸς τὸν στρατηγόν, ὁ δὲ λαὸς ἀνα- ναικτῆτας ἐβίασεν αὐτὴν νὰ διαλυθῆ, κατέλαβε τὰ πυροβολοστασία, ἠνάγκασε καννοβολῶν τὰ πλοῖα νὰ μακρυνθῶσι, καὶ συνεπλάκη μετὰ τῶν ἐναν- τίων τὴν 5 Μαΐου. Τισαύτην ἰδὼν σταθερότητα ὁ Φιλαγγιέρης, συνήνεσεν, ἀντὶ ἀπολύτου ὑποταγῆς τὴν ὅποιον πρὸ μικροῦ ἐζήτει, εἰς συνθηκολόγη- σιν, δι' ἧς συνωμολογεῖτο γενικὴ ἀμνηστία, τετα- ράκοντα καὶ τριῶν μόνον ἐξαιρουμένων, καὶ ἄδεια πρὸς τοὺς ξένους ἐβαλοντὰς καὶ τοὺς Νεαπολίτας λειποτάκτας νὰ ἐπιβῶσιν εἰς οὐδέτερα πλοῖα.

Ἄπορον πῶς μετ' ἀνεξαρτησίαν 14 μινῶν, καὶ ἐν χωρᾷ ὑπὸ δύο καὶ ἐπίκεινα ἑκατομμυρίων κατοικουμένη, μόνον 15 ἢ 20 χιλ. ἀνδρῶν ἤρκεσαν εἰς τὸ νὰ καθυποτάξωσι τοὺς Σικελούς, καὶ τοι γεν- νίους, φιλοπατρίας καὶ φιλελευθέρους. Ἐπαθον ὅμως διότι ἤλπισαν ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὰς ξένας Δυ- νάμεις, καὶ ἰδίως εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, νομίζοντες ὅτι οὗτοι ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ ὑποστηρίξωσι τὸ Σύν- ταγμα τοῦ 1812 ἔτους.

Ἡ Σικελία ἔχει δίκαιον ἐπαναστατοῦσα καὶ ζητοῦσα ἀνεξαρτησίαν, διότι δὲν διοικεῖται ἀλλὰ πιέζεται ὑπὸ τῆς Νεαπόλεως· ταύτης δὲ τῆς τυραννίας μόνην θεραπείαν φρονεῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν. Ἐὰν ὁμῶς εἰλικρινῶς κατασταθῇ ἐν Νεαπόλει πολίτευμα φιλελεύθερον, εἶναι ἄρα ὀρθὸν νὰ μονοθῶσιν οἱ Σικελοὶ;

Ἄλλ' ἰδοὺ κυρίως οἱ λόγοι δι' οὓς οὗτοι νομίζουσιν ὅτι ἡ ἔνωσις τῆς Σικελίας μετὰ τῆς Νεαπόλεως ἀναχαιτίζει, καὶ ἀνευ τῶν ἐλαττωμάτων τῆς κυβερνήσεως, τὴν εὐδαιμονίαν τῆς νήσου. Ἐν τῷ διαστήματι τοῦ δεκατοῦς αὐτῆς χωρισμοῦ, ἀπὸ τοῦ 1806 μέχρι τοῦ 1816, ἡ Σικελία ἀπῆλθεν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, ἐκτάκτου καὶ ὅλως ἐξαιρετικῆς εὐδαιμονίας· διότι ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἐκεῖ 18 χιλ. ἀνδρῶν, ἐμίσθου τὸν σικελικὸν στρατόν, καὶ αὐτὴν τὴν Αὐλὴν καταφυγοῦσαν εἰς Πάνορμον. Ὁ στόλος ὁ πολιορκῶν τὴν Τουλόνην ἐπορίζετο ἐκ Σικελίας μέγα μέρος τῶν ἐφοδίων αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδιάκοπος παρουσία τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν ἀπέναντι ἡπειρὸν ἀπῆται τὴν ἐπισκευὴν τῶν φρουρίων. Οἱ Ἀγγλοὶ ἐδαπάνησαν πρὸς τοῦτο πλέον τῶν 30 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, συγκροτήσαντες καὶ τέσσαρα ἐγχώρια συντάγματα, τῶν ὁποίων ἡ ἀποσκευὴ κατεσκευάζετο ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ. Φανερόν ἄρα ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐπὶ δέκα ἔτη ἐδαπάνησε μὲν πολλὰ ἐν Σικελίᾳ, εἰσέπραξε δὲ μόνους τοὺς νενομισμένους φόρους.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἀγαθὰ προσεγένοντο· τὸ ἡπειρωτικὸν σύστημα τοῦ Ναπολέοντος κατέστησε τὴν Μελίτην καὶ τὴν Σικελίαν τὸ μέγα ἐμπορεῖον τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὴν Μεσόγειον, τὴν Ἀδριατικὴν καὶ τὴν Ἀνατολήν· ἐντεῦθεν δὲ εἰσῆγοντο τὰ ἐμπορεύματα εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ τοὶ ἀντιπράκτοντες τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ Σικελία ἐδίδεν ἐφόδια καὶ εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, οἱ κάτοικοι αὐτῆς μετήρχοντο ἐπικερδῶς τὴν ἐμπορίαν, καὶ ὁ πλοῦτος διενέμετο εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας.

Ἀλλὰ πρόσκαιρος καὶ βραχεῖα ἦτο ἡ κατάστασις αὕτη· διότι ἐπανελθούσης τῆς Αὐλῆς εἰς Νεάπολιν, καὶ ἀναχωρήσαντος τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ, ἡ ἐμπορία ἐπανελάβε τὴν πρώτην αὐτῆς πορείαν, ἀφαιρέσης τῆς νήσου εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις, ἀνικάνους νὰ διαγωνισθῶσι πρὸς τὰς τῆς Μελίτης.

Τὴν πρόσκαιρον ἐκείνην κατάστασιν, προελθοῦσαν ἐκ περιστάσεων μὴ ἐπανερχομένων πλέον, ἐνθυμούμενοι οἱ Σικελοὶ, ζητοῦσι τὸν ἀπὸ τῆς Νεαπόλεως χωρισμὸν, καὶ ὅταν αὕτη μεταβάλλῃ πολίτευμα.

Ἡ Σικελία ἀνῆκεν ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ 1713 μέχρι τοῦ 1720, εἰς τοὺς δούκας τῆς Σαβαυδίας· μετὰ δὲ ταῦτα ἐδόθη εἰς ἀνάλαγμὰ ἀντὶ τῆς Σαρδηνίας ἀνηκούσης εἰς τὴν Αὐστρίαν· δι' ἧς καὶ οἱ ἄλλοτε δούκες τῆς Σαβαυδίας ἀνομάσθησαν βασιλεῖς.

Ἀλλὰ καὶ τὰ σήμερον γινόμενα ἀποδεικνύουσιν ὅτι οἱ Σικελοὶ ζητοῦσι τελείαν ἀνεξαρτησίαν. Θέλουσιν ἄρα ἐπιτύχει αὐτήν; τὸ ἀποτέλεσμα δὲν θέλει βεβαίως βραδύνει.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Ο ΑΝΘΩΠΩΛΗΣ.

Ἐυμορφά μου κοπελοῦδια,
θέλετε χλωρὰ λουλούδια;
πάρετε, πουλῶ.

Σιγαλὰ, μὴ γίνουρ λάθη.
Μὲ τὸ χέρι 'ς τὸ καλάθι
ὑποῖαν βρῶ, γιλιῶ.

—οοο—

Διέτ' ἐδῶ τί ὠραιότης!
Αὐτὸ εἶν' ἡ ἀθωότης,
τ' ἄσπρη ριασονμί.
Γ' ἀγοράετε; διὰ πόσο;
Χάρηρ λέτε τὰ τὸ δῶσω;
χάρηρ; κ' ἄς τὰ μὴ!

—οοο—

*Ἐγα ρόδορ! Τῶρ ἐρώτωρ
εἶν' ἐρήθημα τὸ πρῶτωρ.
*Ἐχει δυὸ γιλιῶ.

Μιὰ μικρὴ μὲ τὸ ἀρπάξει,
μιὰ μικρὴ, ποῦ ἄσπρη μοιάζει
τριαταγυλλιῶ.

—οοο—

Τὸ γαρόφαλλο, ποῦ λέγει
πῶς μιὰν κάποιαν καρδιὰν φέλλει
πάθος δυνατόρ,
ποιὰ τὸ θέλει; ποιὰ τὸ πέρρει;
μιὰ πενήντα γιλιῶ φέρρει,
κ' ἄλλη ἑκατόρ.

—οοο—

*Ἐδῶ ἔχω ἄνθος βάτωρ
λέγουρ πῶς ἡ ἔρροιά του
εἶν' ἡ ἡδογη.

Μὴ, προσέχετε, μὴ βία!
ἔχ' ἀγκάθια, κ' εἶν' ἀχρεῖα,
κ' ἔπειτα πορεῖ.

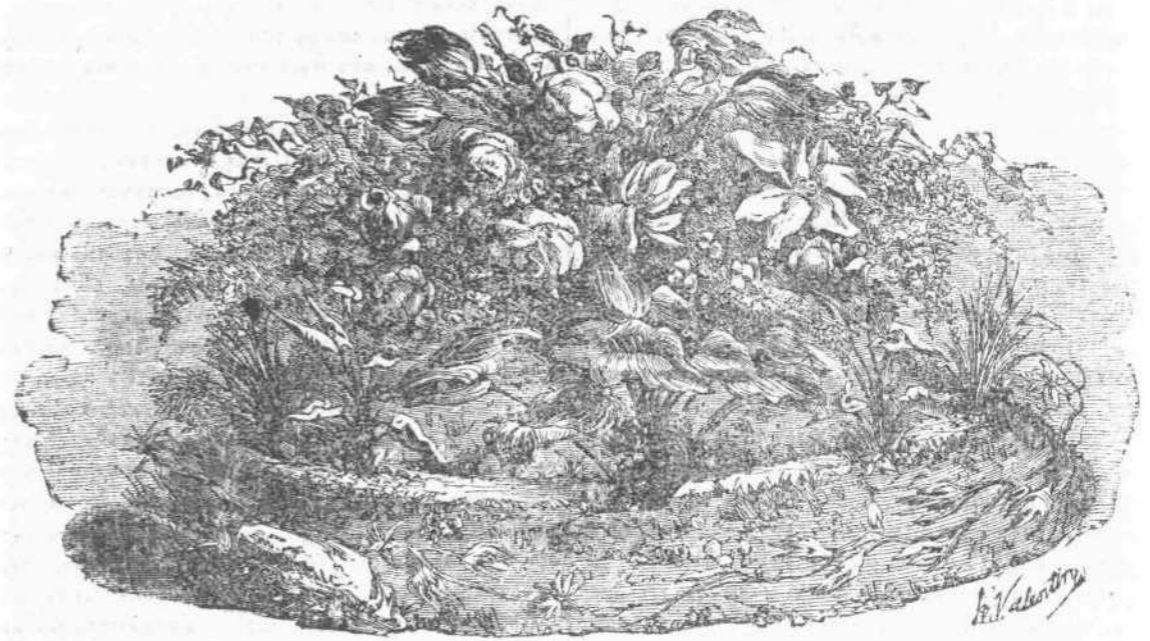
—οοο—

Βλέπετ', ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι,
τὸν ἀέρα βαλοσαμόρει
κ' ἡ πορτοκαλιῶ.

Ξεῦρετε τί χάρηρ ἔχει,
καὶ ἡ γύμφη πῶς τὴν πλέχει
'ς τὰ χρυσὰ μαλλιῶ.

—οοο—

*Α! τὸ ξεῦρετε! Μὴ τρέλλαις,
μὴ ξεσχίξεσθε, κοπέλλαις,
ἔχει ἀρκετόν.

*Αρθη.

*Ἐχει διὰ μικραῖς μεγάλαις,
δι' ἄλλαις τρεῖς φοραῖς, καὶ δι' ἄλλαις
εἶναι περιττόν.

—οοο—

Κληματίδα ποῖα θέλει;
Αὕτη πίστιν παραγγέλλει·
*Ὅλοι τὴν πουλοῦν.

Πῶς; δὲν τὴν ζητεῖ κάμμιῶ σας;
Τὴν χαρίζω.—Χάρισμά σας,
λέγουρ καὶ γελοῦν.

(Ἐκ τῶν τοῦ Ἀ. Ρ. Ἐραγκασῆ.)

ΕΥΓΕΝΙΟΣ Ο ΒΟΥΓΑΡΗΣ.

—οοο—

Εἰς παρεσθαρμένον χειρόγραφον, περὶ οὗ ἐξηγοῦμεθα κατ' ἑκτασιν εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ ἁγίου Λιτσᾶς καὶ Ἀγράφων Κυρίου Νεκταρίου, εὕρισκονται καὶ τὰ δύο ἐπόμενα ἀντίγραφα ἐπιστολῶν τοῦ ἀειμνήστου Εὐγενίου Βουλγάρεως (ἀνεκδότων καθ' ὅσον γνωρίζω). Ὡς παράρτημα λοιπὸν τῆς βιογραφίας τοῦ σοφωτάτου αὐτοῦ ἀνδρός, ἦν καὶ ὁ Βενθότης, καὶ ὁ Κούμας, καὶ ὁ Α. Βρετὸς, καὶ ἄλλοι, ἐν ἐκτάσει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον συνέταξαν, ἀντέγραψα αὐτὰς εἰς δημοσίευσιν ὡς λόγου ἀξίας, διότι ἔχουσι τὸ ἐνδιαφέρον καὶ περιστρέφονται εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ περικλεῆς ἐκεῖνος εὐεργέτης, καὶ ἀτρόμητος ἀναμορφωτῆς τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ὑπέστη τοῦ φθόνου καὶ τῆς μαχθηρίας

πολλὰς καὶ σκληρὰς προσβολὰς, καὶ δεινὸν παθήματα, ἅτινα συνήθως οἱ τοιοῦτοι ἀναμορφωταὶ καὶ ἐνάρτεοι ἄνδρες ὑφίστανται. Συνοδεύω δὲ ταύτας καὶ διὰ τινῶν σημειώσεών μου, σαφηνίζουσῶν ἐν μέρει τὰ ἐν αὐταῖς διαλαμβανόμενα.

Α'. « Τὴν Ἰμετέραν Πανιερότητα (1) μετὰ δουλικῆς ὑποκλίσεως ταπεινῶς προσκυνῶν, τὴν πανίερρον αὐτῆς δεξιὰν πανευλαβῶς ἀσπάζομαι.

» Τὸ προσκυνητὸν γράμμα τῆς Υ. Π. ἐν Θεσσαλονικῇ ἤδη εὕρισκόμενος ἐδεξάμην, ἐν ᾧ εἶδον καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ Σχολείου, διὰ τὰ συμβάντα ἐν αὐτῷ, σαλευομένην θλίψιν, ἣν εἰκότως δοκιμάζει ἡ μεγάλη καὶ φιλόκαλος αὐτῆς ψυχὴ, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ τὴν καλοκαγαθίαν καὶ δεσποτικὴν εὐνοίαν καθ' ἣν ὑπόσχεται εἰς τὸν ταπεινὸν αὐτῆς δούλον ἐμὲ, ἐτοίμη τε καὶ πρόθυμον τὴν προστασίαν, μᾶλλον δὲ οὐχὶ εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ δίκαιον, τὸ ὁποῖον δὲν ὑποφέρει νὰ ἐπηρεάζεται καὶ νὰ πάσχη. Ἀποκρισιν οὖν εἰς ἐκεῖνο, μὴ τυγῶν μέσον ἕως τοῦ νῦν, δὲν ἐγραψα, συλλογίζόμενος ἄλλως, ὅτι τὰ δύο γράμματά μου ἔπρωτα ἄπεσταλα τῇ Ἰμετέρᾳ Πανιερότητι, ἦσαν ἱκανὰ εἰς δόλωσιν τῶν κατ' ἐμὲ· ἀλλ' ὁ θεοφιλέστατος καὶ λογιώτατος Ἅγιος Λιτσᾶς καὶ Ἀγράφων, ἀνὴρ, ὅς πάντοτε φέρει εἰς τὸ στόμα τὸ ὄνομα (2), καθὼς

(1) Ἡ ἐπιστολὴ διεσθῆναι πρὸς τὸν τότε ἅγιον Νικομηθεῖας Κυρίου Γαβριὴλ, ἄνδρα διαπρέψαντα μετὰ τῶν συγκρονητῶν συνοδικῶν τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου ἐπὶ παιδείᾳ, φιλογενεῖα καὶ συνέσει, ὅστις ἐκτιμήσας τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρός, ἀνεδέχθη τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ συνηγορίαν καὶ προστασίαν, καὶ ἀκολούθως οὐκ ὀλίγον συνέπρεξεν, ἵνα προσκληθῇ ὁ αἰδύμιος Εὐγένιος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ τῷ καταλαβεῖν τὴν ἐν τῇ τοῦ γένους σχολῇ ἔδραν τῶν ἐπιστημῶν.

(2) Νέκταρ δὲ, διότι Νεκτάριος ἑκαλεῖτο ὁ περὶ οὗ ὁ

εις την καρδίαν τὸ υποκείμενον τῆς ἡμετέρας Πανιερότητας, τυχὸν ἐνταῦθα κατὰ πάροδον, ἐδώκε μοι κατ' ἔρσειν τὴν εὐκαιρίαν νὰ σημειώσω καὶ τοῦτο τὸ εὐτελές, ἅμα μὲν, κατὰ τὸ ἐμοὶ ὀρεϊλό-μενον προσκυνῶν αὐτήν, ἅμα δὲ καὶ παρακαλῶν νὰ ἐνεργήσῃ ὅσον δύναται (δύναται δὲ εὐ οἶδα εἴ-περ τις ἄλλος), διὰ νὰ λάβω τὸ πρᾶγμα μου ἀπὸ τὸ ὄρος, τὸ ὁποῖον χειροδίκαι τινος γενόμενοι οἱ ἐκεῖ (3) σὺν οὐδενὶ λόγῳ κατακρατοῦσιν. Ἰσως ἄ-χει τῆς παρούσης ὥρας, καθ' ἣν τὰ παρὸν σημειῶ, ἢ κατ' ἐμοῦ ὑπόθεσις ἔλαθε τέλος, καὶ τοῦ λοιποῦ αἱ παρ' ἐμοῦ ἀπολογίαι εἶναι περισσᾶί. Πλὴν ἰ-δοὺ στέλλω εἰς χεῖρας τῆς Ἰ. Π. τὸ ἴσον τοῦ περι-μαχίτου ἐκείνου γράμματος τῶν μαθητῶν (4), περὶ οὗ ἐκινήθη ἡ τοιαύτη κατ' ἐμοῦ στάσις. Ἡ ἀκρι-βὴς καὶ μεγάλη σύνεσις αὐτῆς ἐκ τούτου θέλει κα-ταλάβει καὶ θέλει κάμει καὶ ἄλλους νὰ καταλά-θωσιν, ὅτι οἱ μαθηταὶ μου ὅταν κρίνωσιν ἀφ' ἐ-αυτῶν ἀπαραβιάστως μὲ ἐπαινοῦσιν, ὅταν δὲ γρά-φωσιν ἀναφορὰς, κινούμενοι καὶ καταδυναστεύμε-νοι παρ' ἄλλων, μὲ ψέγουσιν (5). Οἱ αὐτοὶ κατή-γοροὶ μου ἐν τῇ ἀναφορᾷ, ἐν τούτῳ τῷ γράμματι φαίνονται ἐμοὶ λαμπροὶ τε καὶ περιττοὶ ἐπαινε-ται. Ταῦτα προσκνητῶς, τὰ δὲ ἔτη τῆς Ἰ. Π. εἴη-σαν παναίσια μετὰ μακροβιότητος, εἰς πολλῶν, καὶ ἐμοῦ ἐξαιρέτως, προστασίαν καὶ καύχημα.

» Τῆς θεοπροβλήτου Πανιερότητας
ὑποκλινέστατος δούλος
» ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΣ.

» Ἐκ Θεσσαλονίκης
ἰδ' Μαρτίου αψφθ. » (6)

Β'. α Τῷ Παναγιωτάτῳ, ἁγιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ

λόγος ἀρχιερεῖ, ὅστις ἦδη διὰ Θεσσαλονίκης μετέβαιεν εἰς τὴν Βασιλεύσαν, ἀδεία τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἐν τῇ βιογραφίᾳ αὐτοῦ διαληφθήσεται.

(3) Αἰνίττεται τὸν πρῶτον Κωνσταντινουπόλεως Κυρ. Κυ-ρίλλον, ὅστις προσηγήθη φωτοσεστικῶς καὶ δυσμενέστατα κατὰ τοῦ φιλοσόφου καὶ πολυμαθεστάτου ἀνδρός. (Ἴδε τὴν βιο-γραφίαν αὐτοῦ παρὰ τοῦ Κυρίου Γ. Αἰνιάνου, σελ. 54—64.)

(4) Ὁ Εὐγένιος ἀναφέρει εἰς τὴν πρὸς τὸν μνησθέντα Κ. Κυρίλλον ἀπολογητικὴν τοῦ ἐπιστολῆν, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος γράμμα τῶν μαθητῶν του, καὶ τοὺς λόγους δι' οὓς κατέστη περιμάχητος (αὐτόθι σελ. 58.)

(5) Ὁ προμνησθεὶς Π. Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως ὑποδι-καιώσῃ τῆς ἀθαιρεσίας καὶ τὴν κατὰ τοῦ Εὐγενίου καταφορὰν, μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τούτου κατηνάγκασε τοὺς μαθητὰς νὰ ὑπογράψωσιν ἀναφορὰς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, κατηγορούσας καὶ συκοφαντούσας τὸν διδασκαλόν, ὡς προτιθέμενον τὴν διαίθη-ρὰν καὶ ἀσέβειαν τῶν μαθητῶν. (αὐτόθι σελ. 58.)

(6) Ἐκ τῆς χρονολογίας τῶν δῶν τούτων ὑπομνημάτων ἐξάγεται, ὅτι ὁ Εὐγένιος ἐγκατελίπε τὴν σχολὴν κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1739, καὶ ἐκ τῆς βεβαιώσεως αὐτοῦ, (τῆς ἐν τῷ προλόγῳ τῆς λογικῆς του) γνωρίζοντες, ὅτι ἐδίδαξε πεν-ταετιαν ὄλην καὶ πρὸς, ἐξαγομὴν θετικῶς ὅτι ἡ Ἄδωνιάς σχολὴ ἤρξατο κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1733 ἔτους. Ἐκ τοῦ πρώτου δὲ ἔτους τῆς συστάσεως τῆς σχολῆς, παρατηροῦμεν ἐξ ἐπι-στολῆς τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ, Σεργίου τοῦ Μακρταίου, ἀπευθυ-νομένης πρὸς τὸν προμνησθέντα Νεκταρίου, ὅτι συνέβησαν

πρῶτον οἰκουμένικῳ Πατριάρχῳ, ἡμετέρῳ δὲ σεβα-σμιωτάτῳ πατρὶ καὶ φιλοστόργῳ κηδεμόνι, Κυρίῳ Κυρ. Κυρίλλῳ, τὴν δουλικὴν καὶ ἐδαφιαίαν μετὰ θαυρῶν προσκύνειν.

» Τολμηρὸν πάντως καὶ αὐθαδαίως ἀνάμεστον πα-ρουσιάζεσθαι τῇ ἡμετέρῃ Παναγιότητι τὴν εὐτέλειαν· ἀλλὰ γὰρ πείθει καὶ ἄλλοντα; θαρρόσαι, καὶ τι τολμησῶσι τῆς ἡμετέρας εὐτεχνίας νεανικώτερον, τοῦτο μὲν ἡ χριστομίμητος αὐτῆς πρότης καὶ ἡ πρὸς ἡμᾶς πατρικὴ στοργή. τοῦτο δὲ, φλόξ τις, καὶ αὐτὰ ἡμῶν τὰ σπλάγγνα καταβόσκουσα, καὶ τοὺς μυελοὺς τῶν ὀστέων ἐξερπνίσαι ἐπαπειλοῦσα, ὅσα ἡμῖν μετὰ τασούτων καὶ τηλικούτων πόνων τε καὶ ἰδρώτων ἐπωκοδόμηται ἀνατρέψουσα, καὶ ἐλε-εινὰ ἐρείπει. μηδενὸς ἄλλου ἀναδημήσασθαι ἔξον-τος, ἐπαφείσα, ἢ τοῦ καθηγεμόνος ἡμῶν καὶ φι-λοστόργου πατρὸς ἐντεῦθεν μελετωμένη ὅσον οὐπω ἀποδημία, τὸ καὶ μέχρι αὐτοῦ ἀκούσματος ἀπα-σιν ἡμῖν ἀφόρητον. Τί γὰρ τοῦτο δεινότερον, ὅτε, ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὄπωροφυλάκιον ἐν συ-κνηλάτῳ τὸ γραφικόν ἐκεῖνο καταλειφθήσεσθαι μέλλομεν; Πῶς γοῦν μὴ τὰ καιρία πεισόμεθα, τοιοῦτου ἀπορραφισθέντος πατρὸς καὶ καθηγεμόνος, ἀρετῆ τε εἰς καὶ λόγων τελειότητι εἴπερ τις ἄλ-λος, ἐκτρέφοντες καὶ ὅσον ὄπωρο τελείους ἄνδρας ἀναδείξαντες; Εἰς κενὸν ἄρα ὦ Παναγιώτατε δέ-σποτα! ὁ τοσοῦτος καὶ τοιοῦτος ὑπὲρ τοῦ Σχολείου, ὃν ἀνέλαβεν, ἐκ τοσοῦτου, ζῆλος καὶ ἐπιμέλεια ἢ Ἰ. Παναγιότης; ὁ τοσοῦτος ὃν κατέβαλε πόνος, ἢ τοσαύτη δαπάνη, ἢ ἐλπίς τῆς τῶν καρπῶν αὐτοῦ ἀπολαύσεως; Φρουδοὶ τέλος πάντων οἱ τοσοῦτοι παρ' ἡμῶν γυθίντες ἰδρώτες, ἀέρος δραξαμένων ψιλοῦ, ἀντὶ τοῦ σπουδαζομένου θηράματος! Καὶ δὴ τοιαύτη καταπλαγέντες ὀδύνη καὶ τοσαύτη ἀ-θυμία κατενεχθέντες, καὶ οἷον ἀπογνώσει καταχε-θέντες παντελεῖ, ποῦ ἂν προσφύγοιμεν τὸ ἡμέτε-ρον ἔλκος ἀποκαλύψαντες, εἰμὴ τοῖς παιωνίαις φαρ-μάκοις τῆς ἡμετέρας πατρικῆς Παναγιότητος; Ποῦ ἂν προσορμισθῶμεν δεινῶς χειμαζόμενοι εἰμὴ τῷ ἀκυμάντῳ λιμένι τῆς πατρικῆς αὐτῆς φιλοστορ-

πληθῶς φοιτητῶν. Ἰδοὺ δὲ ἡ περὶ τούτου τοῦ ἀντικειμένου περιεκτικὴ τῆς ἐπιστολῆς, ἣτις καταχωρήθηται εἰς τὴν βιο-γραφίαν τοῦ ῥηθέντος Σεργίου. . . . » Πολλὰ γὰρ ἐνταῦθα « καρποῦμαι τὴν ἐπίδοσιν Μεταφυσικῆς ἀκροάμενος τοῦ θαυμα-« σιωτάτου συστήματος τοῦ σοφωτάτου μου καθηγεμόνος Κ. Εὐ-« γενίου. Τὰ τῆς σχολῆς ἀεὶ ἐπὶ τα πρόσω χωρεῖ, πανταχό-« ρην συβρέοντων τῶν μαθητῶν. Εἰσι δὲ ἐπέκεινα τοῦ τρις δεκά « κς πεντάκις (150) ἀριθμοῦ. Ὁ τῶν φιλοσόφων θίασος πλη-« ροῦται ἀνδράσι, μίγα ἐπὶ σοφίᾳ ἐπιδιδούσιν, ὡσεὶ εἰκοσιτέσ-« σαρς, οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ Καλλιμάγου στρατιώται. . . » Πα-ρατηρήσειν δὲ οἱ μεταξὺ τῶν 35 μαθητῶν, ὁσίνες ὑπέγρα-ψαν τὴν ἰκετήριον αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ Εὐγενίου ὡς φοιτηταὶ τῆς φιλοσοφίας, οὐδεὶς Ἰωαννίτης φαίνεται οὔτε κληρικὸς, οὔτε λαϊκός. Πόθεν δὲ τούτο; Ἰσως διότι ἐν Ἰωαννίνοις ἤρουντο ἑλλειπῶς μὲν, ἀλλ' ἀναπαυτικώτερον τῆς ὑψηλοτέρας παιδείας τὰ νάματα, ἢ διότι οἱ τότε σχολαρχοῦντες ἐκείσε ἐκ τῆς πρὸς τὸν Εὐγένιον ἀντιζηλίας καὶ φθόνου, ἀπέτρεπον τοὺς μαθητιῶν-τας, διασπείροντες κατ' αὐτοῦ καὶ ἐκτοθεύοντες, ἕσα τὸ παρὸς τῆς ἔχθρας ἐμποιοῦ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

γίας; — Ἐπιδραττόμεθα τοῖνον τῶν παναγίων αὐ-τῆς κρασπέδων, καὶ γονόμενοι, τὰς παναγίας χεῖ-ρας καὶ ποδας κατασπαζόμεθα, τοῦ παναγίου αὐ-τῆς τροχίλου ἐξερτάμεθα δεόμενοι καὶ ἐκλιπερῶν-τες, ὅπως καθ' ὃν εἶδε τρόπον ἢ μεγαλεπίβολος καὶ θεοδῶρητος φρόνησις, πείσασα στριζὴν μείναι ἐν ᾧ ἐκλήθη παρὰ Θεοῦ ὁ καθηγεμῶν καὶ πατὴρ, διαπαντός ἀσάλευτος, ὁ ἡμέτερος, χρησαμένη πρὸς αὐτὸν εἴτε ταῖς παναγίαις αὐταῖς εὐχαῖς καὶ εὐλο-γίαις, εἴτε καὶ ἀραις, δεήσαν, αὐταῖς, αἷς οὐδεὶς ἂν μὴ πεισθῆναι τολμησῆι. — Ναί, παναγιώτατε δέσποτα! κἀμφητι πρὸς τὴν μετὰ θαυρῶν ἡμῶν ἰκεσίαν, καὶ μὴ παρίδης ἐγκυλινδουμένους ἡμᾶς πρὸ τῶν παναγίων αὐτῆς ποδῶν, καὶ αἰτοῦντας ὁ χαρίσασθαι ἐχει ἀναντιρρήτως, χρησαμένη μόνῳ τὸ βούλεσθαι. Πεισθήσεται γὰρ, πεπεισμεθα, ὁ καθηγε-μῶν τῇ Ἰ. Παναγιότητι, τόγε νῦν ἔχον, πρόσω-πον πρὸς πρόσωπον διαλεγομένη, πολλῶ μᾶλλον ἢ, ὅτι ἀπόντα ἰωαννίθηθεν (7) μετεκαλέσαντο εἰς τὴν βρατιλεύσαν. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς παράκλησιν καὶ ἰκεσίαν, Παναγιώτατε δέσποτα! αἱ δὲ θεοπει-θεῖς εὐχαὶ καὶ εὐλογίαι τῆς Ἰ. Παναγιότητος εἴη-σαν μεθ' ἡμῶν διὰ βίου (*).

» αψφθ'. Ἰανουαρίου 8.

- Χρυσάνθος ἱερομόναχος ἐξ Ἁγίας Μαύρης.
- Ἰερεμίας » Κρής.
- Ανανίας » Ἄνδριος.
- Γαβριὴλ ἱεροδιάκονος Ἰθακήσιος.
- Διονύσιος » Σάμιος.
- Μακάριος » ὁ ἐκ Καστελορρίζου.
- Κυριακὸς Μοναχὸς Σέρβος.
- Πάσιος » ἐκ Μουντανίας.
- Θεόδουλος »
- Χριστόδουλος ὁ ἐξ Ἄρτης.
- Κωνσταντῖνος Βραχωρίτης.
- Ἰωάννης ὁ Ζακύνθιος.
- Βασίλειος ὁ ἐκ Ραψάνης.
- Βενέδικτος ἱερομόναχος Πελοποννησίου.
- Ἰγνάτιος ἱεροδιάκονος Ἐπιδαύριος.
- Κωνσταντῖνος » ἐκ Δεμινίκου.
- Ταράσιος » ὁ ἐξ Ἁγ. Μαύρας.
- Κωνσταντῖνος Πελοποννησίου.
- Γεώργιος ὁ ἐξ Ἀγράφων.
- Παλαιολόγος ὁ ἐκ τῆς Ἁγ. Σιών.
- Σέργιος ὁ ἐξ Ἀγράφων.

(7) Διατὶ ὁ συντάξας τὴν ἀναφορὰν ἐκτίθησιν, ὅτι ἐξ Ἰ-ωαννίνων προσεκληθὴ ὁ Εὐγένιος εἰς Κωνσταντινουπόλιν, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς Κοζάνης, ὡς ὁ Κομάς, Γ. Αἰνιάν καὶ ἄλλοι ἀνα-φέρουσι; Τοῦτο γεννᾷ διστασιάζοντινα περὶ τῆς εἰς Κοζάνην ἀ-ποκαταστάσεως τοῦ φιλοσόφου. — Ἐάν δὲ ἐξ ἀγνοίας τῶν συν-ταξάντων καὶ ὑπογραψάντων τὴν ἀναφορὰν, ἐγένετο τοιαύτη παραδρομή, τότε δικαιοδοῦται καθ' ὀλοκληρίαν τὸ παρὰ τοῦ Κ. Αἰνιάνου (σελ. 58) ἀναφερόμενον, ὅτι τὴν ἀναφορὰν ταύτην ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Εὐγενίου συνέταξαν οἱ τῆς φιλοσοφίας μαθηταί. (*) ΕΗΜ. ΠΑΝ. Τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς τὸ πρῶτον ἐσφαλ-μένον κατάβηλον δημοσιεύσαμεν ὁμοίως αὐτὴν ὅπως ἐστάλη ἡμῖν.

- Ἠλίας Ἐπιδαύριος.
- Γεώργιος ὁ Ζαγοραῖος.
- Γεώργιος Κρής.
- Πάσιος ἱεροδιάκονος ὁ ἀνεψ. τοῦ Ἁγ. Μιτυλ. Διονύσιος ἱεροδιάκονος Ἀνδριος.
- Νικόδημος »
- Μιχαὴλ ἀπὸ Μολδαβοίας.
- Ὁ ἐκ τῆς τῶν Ξηρομ. Εὐστάθιος.
- Θωμᾶς ὁ ἐκ Καστορίας.
- Εὐγένιος Πελοποννησίου.
- Κωνσταντῖνος ὁ ἐκ Μοσχόπολεως.
- Ἰάκωβος ἱεροδιάκονος Ἀγιάωτης.
- Βασίλειος μοναχὸς ὁ Ἰθακήσιος.

ΡΟΒΕΡΤΟΣ ΕΜΜΕΤ.

(Συνέχ. Ἴδε φυλλάδ. 235 — 249.)

— 000 —

Ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς δίκης ὁ διευθυντὴς τῆς φυλακῆς περιπολῶν, εἰσῆλθεν ἀποτόμως εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Ἐμμετ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὄλωσ σύνουον καὶ ἥθος ἔχοντα πάντη ξένον, ἐζήτησε συγγνώμην διὰ τὴν ὀχληρὰν ἐμφάνισίν του. Ἐπὶ τῆς μικρᾶς τραπέζης ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐγεύετο, ὑπῆρχε βόστρυχος ἡμίπλεκτος εἰς μικρὰν καρφίδα προσηρημένος. « Βλέπετε, εἶπεν ὁ Ροβέρτος, πόσον ἀθῶως κατανα-λίσκω τὸν καιρὸν μου· τὰ μαλλία ταῦτα ἀνήκου-σιν εἰς ὑποκείμενον φίλτατον, καὶ καταγινομαι νὰ τὰ πλέξω ὅπως τὰ φέρω ἐπάνω μου τὴν ἡμέραν τῆς ἀποκεφαλίστέως μου » (1). Τὴν ἡμέραν τοῦ θά-νάτου αὐτοῦ, εὔρον ἐπὶ τῆς τραπέζης ἰδιόχειρον αὐτοῦ σχεδιασμα θαυματίου ἐργασίας, ὅπερ ἀπει-κόνιζεν ἀκριβέστατα τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μορφήν· ἢ κε-φαλή ἦτο κερωρισμένη τοῦ σώματος, ἐξηπλωμένου ἐκεῖ πλησίον, παρὰ τὴν λαίμητόμον, τὸν πέλεκυν καὶ τὰ λοιπὰ ἐργαλεῖα τὰ χρησιμεύοντα εἰς κατα-τομίαν τῶν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ κατηγορουμένων.

Διηγοῦνται ὅτι ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς δίκης, ἢ νῆα Κύρβαν κατώρθωσεν νὰ ἐπανίδῃ τὸ τελευταῖον ἐκείνον τὸν ὁποῖον ἤγαπα. Ὁ Ροβέρτος ἴστατο ὁρ-θισον τῆς φυλακῆς, καὶ εἰς θλιβεροῦς διαλογισμοῦς βεδυθισμένος, ὅτε στραφεῖς εἶδε τὴν νῆαν ἀκίνητον ἐπὶ τοῦ κατωφλίου (2). Οὐδόλως δὲ ἐξεπλάγη ἰδὼν αὐτήν· ἀλλὰ προχωρήσας τὴν ἐνηγκαλίσθη.

(1) Τὰ ἐνδύματα τὰ ὁποῖα ὁ Ροβέρτος ἐφόρει τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του παρελάβετε τῶν φίλων του. Ἄλλ' ἐπειτὴ ἀπω-θνήσκων δὲν ἐφρόντισεν, ὡς φαίνεται, περὶ αὐτῶν, ὀλίγα ἔτη μετὰ ταῦτα, ἐπεδείχθη εἰς τινα δημοπρασίαν πρὸς τοὺς πε-ριέρχους τὸ ἱμάτιον, ἐν ᾧ ἐφαίνετο ἔτι ὁ βόστρυχος τῆς μακρῆς κόμης τῆς νῆας Κύρβαν.

(2) Ταῦτα διηγήθη ὁ δεσποφύλαξ, ὅστις εἶχεν εὐκελίαν τὴν συνεντεύειν.

περιπαθῶς, χωρίς κἄν λέξιν νὰ προσφέρῃ. Μόνος ὁ ἦχος τῆς φωνῆς του ἐπρόδιδε τὴν ταραχὴν του, ὅτε τὴν παρεκάλει νὰ μὴ τὸν λησμονήσῃ, νὰ τὸν ἐνθυμῆται ὡσὰκι βλέπῃ τοὺς τόπους ὅσοι ἐγένοντο μάρτυρες τῆς παρελθούσης αὐτῶν εὐτυχίας, ὅπου διήλθον αἱ ἡμέραι τῆς νεότητός των· πρὸ πάντων δὲ τὴν καθικεύτουσε νὰ μὴ συγχωρήσῃ ποτὲ, ὥστε ἐνώπιον αὐτῆς νὰ λέγῃσι τὸ ὄνομά του μετὰ περιφρονησεως. Ἐδείχθη δὲ μᾶλλον γλυκὺς ἢ περιπαθῆς· μὴ θέλων δὲ νὰ παρατείνῃ τὴν ὀδύνην τοῦ τελευταίου ἀποχαιρετισμοῦ, ὠδήγησε μέχρι τῆς θύρας τὴν τλαλίπυρον νέαν σιωπηλὴν καὶ τρέμουσαν· καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἐχωρίσθησαν, ἡ κόρη ἔρριψε πρὸς αὐτὸν βλέμμα ἐρμηνεύον τὴν ἀγάπην τῆς· ἡ θύρα ἐκλείσθη, καὶ ἐχωρίσθησαν διὰ παντός.

Ἄρθρον τῆς ἐφημερίδος *Oi Times* (Δεκέμβριος 1841), ἐπιγραφόμενον *Robert Emmet and the gaoler of Kilmeinhams*, ἀναφέρει ὅτι ἀπόπειρα χάριν δραπετεύσεως τοῦ Ροβέρτου Ἐμμετ (*that ill fated but deeply interesting young man*), ἐγένετο ἐν τῷ διαστήματι τῷ μεταξὺ τῆς φυλακίσεως καὶ τῆς δίκης αὐτοῦ. Τοῦτο μὲν ἐπὶ ἐλπίδα ἐπιτυχίας. Ἐπρόκειτο δὲ νὰ τὸν φυγαδεύσῃ εἰς τὴν Ἀμερικὴν· χίλια λίραι ἐμελλον νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν δεσμοφύλακα διὰ τοῦ δόκτωρος Τρέβορ, ὃν ὁ Μάδδεν ἀποκαλεῖ ἱεροδίκην τῆς φυλακῆς, ὑποσχόμενον νὰ βοηθήσῃ διὰ παντός τρόπου τὴν δραπετεύσειν. Ἄμα δοθέντων τῶν χρημάτων, ὁ δόκτωρ κατήγγειλε τὰ πάντα εἰς τὴν ἀστυνομίαν. Μετὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ ἄρθρου τούτου ἐδημοσιεύθη ἀνώνυμος ἐπιστολὴ ἐν ἣ ἀνταποκριτὴς τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος σεμνυνόμενος, ὁμολογεῖ ὅτι συνέτρεξε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν δραπετεύσειν τοῦ Ροβέρτου.

Τέλος ἐφθασεν ἡ μεγάλη ἡμέρα, ἣν ἐπερίμενε τὸ κοινὸν μετὰ τοσαύτης ἀγωνίας. Ὁ Ροβέρτος παρεστάθη τῇ 15 Σεπτεμβρίου, ἐνώπιον εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, πρόεδρον ἔχουσης τὸν λόρδον Νόρβουρ, δικαστὰς τὸν βαρῶνον Γεώργιον καὶ τὸν βαρῶνον Ἀλφ, καὶ εἰσαγγελεῖς τοὺς ΚΚ. Standish O' Grady καὶ Πλούγκετ· δικηγόρους δὲ τοῦ κατηγορουμένου εἶχον ὀνομάσει τοὺς ΚΚ. Βυρόδς καὶ Μάκ Νέλυ. Ἴνα ἐνοήσωμεν τὴν τῶν κομμάτων θέσιν, πρέπει νὰ μάθωμεν ὅτι ὁ λόρδος Νόρβουρ ἦτο ἐκ τῶν δικαιοτέρων κατηγορηθέντων, διὰ τὴν σκληρότητα τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ τὸ 1798· τὸν εἶχον ἐπονομάσει *the hanging judge* (δήμιον), γινώσκοντες ὅτι οὐδεὶς κατηγορούμενος ἐξήρχετο ζῶν ἐκ τῶν χειρῶν του. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Κ. Τολερ, εἶχε καταδώσει τὰ τέκνα τοῦ λόρδου Φίτζ Γεράλδου, ζητήσας ὥστε καὶ τὰ κτήματα αὐτῶν νὰ δημευθῶσιν, ὡς ἐάν ὁ πατὴρ των, ὁ ἐν τῇ φυλακῇ τελευτήσας, εἶχεν ὑποστῆ κεφαλικὴν ποινήν. Ὁ Κ. Πλούγκετ, μετὰ ταῦτα λόρδος Πλούγκετ, ὑπῆρξε μέγας ρήτωρ τῆς πατριωτικῆς ἀντιπολιτευσεως ἐν τῷ ἀρχαίῳ Παρλαμέντῳ τῆς Ἰρλανδίας. Διὰ τῆς ἐντόνου καὶ πειστικῆς εὐγλωττίας του καταγόητευσεν ἰδιαζόντως τοὺς ἀκοραστάς του. Προσέτι ὑπῆρξε φίλος τοῦ Θωμᾶ Ἀδδθ Ἐμμετ, ἂν καὶ δὲν συμμε-

τεῖχεν ὅλων τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ. Κατὰ τὰς συζητήσεις τῆς περὶ ἐνώσεως πράξεως οὐδὲν ἐφοδῆθη νὰ διακηρύξῃ ἀπὸ τοῦ βήματος, ὅτι ἡ ἀντίστασις κατέστη χρέος, καὶ ὅτι ἡ ἐπανάστασις δὲν ἦτο πλέον διὰ τὴν Ἰρλανδίαν ζήτημα δικαίωματος, ἀλλὰ φρονήσεως. «Τὸ κατ' ἐμὲ, ἀνέκραξε, θέλω ἀντισταθῆ μέχρι τῆς ἐσχάτης ῥανίδος τοῦ αἱματός μου, καὶ ὅταν αἰσθανθῶ πλησιάζουσαν τὴν ὥραν τῆς διαλύσεώς μου, θέλω ὀδηγήσει, ὡς ὁ πατὴρ τοῦ Ἀννίθα, τὰ τέκνα μου εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ θέλω προσκαλέσει αὐτὰ νὰ ὁμώσωσιν αἰώνιον πόλεμον κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος των. Σᾶς ἀπαγορεύω τὴν κατὰ τοῦ συντάγματος ἐπιβουλήν, καὶ, ἂν πράξετε τοῦτο, διακηρύττω ὅτι οὐδεὶς ἐν Ἰρλανδίᾳ εἶναι ὑπόχρεως νὰ σᾶς ὑπακούσῃ.» Τρία ἔτη ἤρκεσαν ὅπως καταπραῦνῃσι τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Πλούγκετ, διορισθέντος μετὰ τὸ σύντομον τοῦτο χρονικὸν διάστημα εἰσαγγελέως. Λησμονήσας τὰς εὐγλωττίας αὐτοῦ ὕβρεις, ἡ μᾶλλον ἐπιθυμῶν νὰ τὰς λησμονήσῃσι, κατέτρεξε τὸν ἀτυχῆ νέον, ὅστις εἶχεν ἐκλάβει ὡς σπουδαίους τοὺς λόγους ἐκείνους, μετὰ σκληρότητος καὶ ὀρμῆς, αἰτινες ἐκίνησαν τὴν ἀγανάκτησιν τῶν παρευρισκομένων (1). Ὁ Μάδδεν παραθέτει εἰρωνικῶς, ἵνα ἀποδείξῃ τὴν ἀντίθεσιν, τὰ μέρη τοῦ λόγου εἰς ᾧ ὁ κύριος Πλούγκετ στιγματίζει τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1803, πρὸς τὰ τεμάχια ἐκείνων δι' ὧν αὐτὸς εἶχεν ὠθήσει τοὺς ἀποστάτας. Αἱ παλιμβουλῆαι αὗται δὲν γίνονται εἰς μόνον τὴν Ἰρλανδίαν· εὐρίσκαι τις πολλὰ παραδείγματα καὶ εἰς ἄλλους καιροὺς καὶ τόπους.

Ὅτε ὁ Ροβέρτος ἐξῆλθε τῆς φυλακῆς ἵνα μεταβῇ εἰς τὸ δικαστήριον, ἀντήλλαξε λόγους τινὰς διὰ τῶν κηλικίδων μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του *Saint-John Mason*, φυλακισμένου ὄντος καὶ τούτου. Εἰς ἀπάν-

(1) Μετὰ τινὰ ἔτη ὁ λόρδος Πλούγκετ ἐκίνησε δίκην κατὰ τῶν συγγραφέων βιβλίου τινὸς ἐπιγραφόμενου *Sketches of history, politics, and manners in Ireland*, ἐν ᾧ ἐπεπλήττετο μετὰ πικρίας διὰ τὴν διαγωγὴν του κατὰ τὴν δίκην τοῦ Ροβέρτου Ἐμμετ. Ὁ συγγραφεὺς ἐφερρίζετο ὡς πᾶς· «Οἱ εἰσαγγελεῖς ὑπῆρξαν ἀνάκαθ' ἐκ τῆς φυλῆς τῶν κυνηγετικῶν κινῶν, σπανίως ἐγκρατεῖς τὴν θήραν των λόγῳ ἐγνωμοσύνης καὶ φιλανθρωπίας. Τούτου παράδειγμα ἔχομεν τὴν δίκην τοῦ λόρδου Ἐσσεξ, ἐν ἣ ὁ περίφημος Στραγιδοφύλαξ Bacon κατέδωκε τὸν εὐεργέτην καὶ φίλον του. Ὁ Κ. Πλούγκετ, εἰσαγγελεὺς τῆς Ἰρλανδίας, εἶναι μέγας ῥήτωρ δικαστικὸς καὶ βουλευτικὸς· ἀλλ' ἡ διαγωγὴ του κατὰ τὴν δίκην τοῦ Ροβέρτου Ἐμμετ ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, λαβοῦσα χώραν πρὸ ἐπτά περὶ τοῦ ἐτῶν, ἀπεδοκιμάσθη παρὰ πάντων. Διὰ τοσαύτης βίας καὶ γολῆς κατέδωκε τὸν ἀτυχῆ ἐκείνον νέον, ὥστε ἐξέπληξε καὶ ἐσκανδαλίσε τοὺς γνωρίζοντας ὅσας ὑποχρεώσεις εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ τὴν οἰκονομίαν του νέου. Οὐδέποτε ἐγένετο γνωστὸν τὸ αἶτιον τῆς διαγωγῆς ταύτης, ἣτις ἐστέρησεν αὐτὸν τῆς συμπαθείας τῶν τιμῶν ἀνθρώπων.»

Μετὰ τινος δὲ ἀμνηχανίας δικαιολογεῖται ὁ λόρδος Πλούγκετ. Καὶ δὲν ἐδυσκολεύθη μὲν νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἔλαβεν, ὡς λέγεται, προσωπικὰς ὑπηρεσίας παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ Ροβέρτου Ἐμμετ, καὶ μάλιστα ὅτι οὐδὲ τὸν ἐγνώριζεν· εἶναι ὅμως ἀληθές, ὅτι ὑπῆρξε φίλος ἐκ παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Θωμᾶ Ἀδδθ Ἐμμετ.

τησιν δὲ τινῶν παρατηρήσεων τοῦ Κ. Mason, τὸν ἤκουσαν προφέροντα τοὺς τελευταίους τούτους λόγους «*in utrumque paratus*.» Ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἦτο μελανά ἐνδεδυμένος, ἐφερε λαίμοδετὴν ἐκ μαύρου μεταξωτοῦ καὶ ὑποδήματα γυρισμένα πρὸς τὰ ἔξω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Τὴν δεκάτην ὥραν τῆς πρωίας ἤρχισεν ἡ δίκη. Τὸ πλῆθος ἦτο ἄπειρον, καὶ σμήνος στρατιωτικῶν διαταχθέντων ἐπὶ τούτῳ συνέρρυσαν εἰς τὸ δικαστήριον· μόνον στολὰς στρατιωτικῆς ἐβλεπέ τις, τὸ δὲ ἀληθές δημόσιον ἀπωθούμενον πανταχόθεν, συνεπέζετο πρὸ τῶν θυρῶν. Ὁ Ροβέρτος ἔμμετ καθίσε ἐν τῷ θρανίῳ τῶν κατηγορουμένων καὶ θειε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Κ. Burrowes, ὃν εἶχεν ὀνομάσει δικηγόρον του, εἶπεν· «Ἀγαπητέ μοι φίλε, δὲν θέλεις μὲ ὑπερασπισθῆ; γνωρίζω καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ θάρρος σου, ἀλλὰ σήμερον οὐδὲν τούτων θέλει χραισμεύσει ὑπὲρ ἐμοῦ.» Ἡ συνεδρίασις ἤρξατο διὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ κατηγορητηρίου, κατὰ τοῦ Κ. Ροβέρτου Ἐμμετ, εὐπηχοῦ τοῦ κυρίου Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ δαίμονος παρακινηθεὶς, συνώμοσεν ἐπιβούλως κατὰ τοῦ νομίμου αὐτοῦ βασιλέως, εἰς ὃν χρεωστῆ, ὡς καὶ πᾶς πιστὸς ὑπήκοος, ἀγάπην καὶ ὑποταγὴν, διετάραξε τὴν ἡσυχίαν τοῦ βασιλείου καὶ ἠθέλησε νὰ ἀφαιρέσῃ, ἀπὸ τὸν κύριόν μας καὶ νόμιμον βασιλέα, τὴν κυβερνήσεως τοῦ τόπου τούτου κτλ. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κατηγορητηρίου ἠρώτησαν τὸν κατηγορούμενον ἐάν θέλῃ νὰ δικασθῆ ἄς ἔνοχος ἢ ὡς μὴ ἔνοχος. Ὁ Ροβέρτος ἀπεκρίθη ἐντόνως· «ὄχι ὡς ἔνοχος.» Ὁ εἰσαγγελεὺς Standish O' Grady, ἔλαβε τότε τὸν λόγον. Ἡ ὁμιλία αὐτοῦ ὑπῆρξε διεξοδική, ἐλλειπτικὴς ζωρότητος καὶ σχημάτων ἀλλὰ σεβαρὰ καὶ εὐσχημος, δεικνύουσα ἄνδρα τίμιον καὶ συνείδησιν ἔχοντα. Ὁ λόγος αὐτοῦ ἐμπνέει εἴδω, ἂν καὶ τὸ ἀντικείμενον ἀναγκάζει τὸν ῥήτορα νὰ μεταχειρίζεται πολλάκις φράσει τραχυσίαν. Μετὰ ἐκταταμένον καὶ ἐμφαντικὸν ἐπαινον τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ἐκ τῆς διοικήσεώς της ἐν Ἰρλανδίᾳ ἀγαθῶν, διηγεῖται συντόμως τὴν ἐπανάστασιν, ἀξίαν περιφρονησεως διὰ τὴν μηδαμινότητα, εἰ καὶ ἀπάνθρωπον διὰ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, ἐξυφανθεῖσαν διὰ συνωμοσίας βδελυρᾶς ἅμα δὲ καὶ γελοίας. Σμικρύνει ὅσον ἐνεστι τὸ ἐπιχείρημα, καὶ τέλος λέγει ὅτι, ἡ εὐχαρίστησις τοῦ νὰ ἐνδύθῃ τὴν στολὴν τοῦ ἀποστάτου στρατιώτου ἐκίνησε βεβήως τὸν βραχίονα ἀνδρὸς τοσοῦτο νέου. Καὶ ὅμως ἡ συνωμοσία ἐχρησίμευσεν ὅπως καλλίτερον ἀποδείξῃ τὴν ἀγάπην τοῦ Ἰρλανδικοῦ λαοῦ πρὸς τὸν νόμιμον αὐτοῦ βασιλέα. «Δὲν φέρομεν σήμερον εἰς τὸ δικαστικὸν βῆμα ἄνδρα παρασυρθέντα ἢ πλανηθέντα ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ κύριον ὃν πᾶς τις δύναται νὰ θεωρήσῃ ὡς τὸν πρωτοεργόν, τὴν ζῶν καὶ τὴν ψυχὴν τῆς ἀποστασίας. Ἡ μετὰ τῆς Γαλλίας συν-

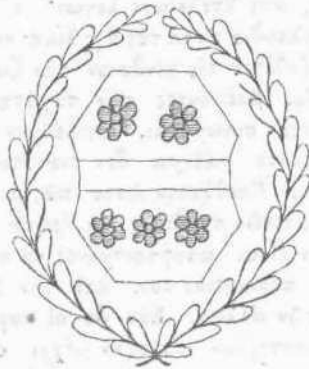
ἐνόησις αὐτοῦ καὶ ἡ πρόθεσις του ὅπως φέρῃ ξένους εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος του, εἶναι ἀδιὰ φιλονεικῆτος.» Ἐνταῦθα ἐξεικονίσας ζοφερῶς τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν, «τὴν μάστιγα ταύτην τοῦ κόσμου καὶ τῶν πεπολιτισμένων κοινωνιῶν,» ἀνέγνωσε τὸ σχέδιον τῆς ἀτελοῦς ἐπιστολῆς, τῆς εὐρεθείτης παρὰ τῷ Ροβέρτῳ τὴν ἡμέραν τῆς συλλήψεώς του, καὶ ἐτελείωσε λέγων· «Τίς ὁ συνωμνύων ἐν Ἰρλανδίᾳ κατὰ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ἀγνοεῖ ὅτι ἐκθέτει εἰς κίνδυνον τὴν ζῶν αὐτοῦ; Καὶ ἀληθῶς, βλέποντες τὴν ταχύτητα μεθ' ἧς τινες γίνονται συνωμῆται, ἀπορούμεν πῶς ἐτι τὸ σωτήριον τοῦτο μάθημα δὲν ἐνετυπώθη εἰς τὴν κεφαλὴν των. Ἐπεθύμουν ὥστε πᾶς μετέχων τοιούτων προδοτικῶν σχεδίων, νὰ ἠρώτα σπουδαίως ἑαυτὸν, ἐάν εἶναι ἀποφασισμένος νὰ στερηθῇ τὴν ζῶν, τὴν περιουσίαν του, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπόληψιν τῶν ἄλλων. Ἐάν δὲ οἱ παρασταθέντες ἐνώπιον δικαστηρίων ὑπῆρξαν μέχρι σήμερον ἄνθρωποι ἀφανεῖς, μεμονωμένοι καὶ ἀκατονόμαστοι οἰκτεῖρω εἰλικρινῶς τὸν ὑπόδικον. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι ἡ ἐντολὴ ἡμῶν, δὲν θέλει τελεῖσθαι, πρὶν ἢ προσφέρῃ παραδείγματα τινὰ τῆς δικαιοσύνης αὐτῆς, ἐκλελεγμένα μεταξὺ τῶν ἐπισημοτέρων τάξεων τῆς κοινωνίας. Εἶναι δὲ μᾶλλον ἀναγκαῖον νὰ τιμωρῶνται οἱ ἀρχηγοὶ τῆς συνωμοσίας, ἢ τὰ ὄργανα αὐτῶν· εἶναι ὅμως ἐπίσης καὶ ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ τιμωρῶνται καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι. Διότι ἐάν βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν ἦθελον ὑπάρχει ἀποστασία ἄνευ συνωμοτῶν, ἐνίστε βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν ἠθελον ὑπάρχει συνωμοτῆται, ἐάν δὲν εὐρίσκοντο ὄργανα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς φιλοδοξίας αὐτῶν. Διὰ τοῦτο παραδείγματα ἀσπράς δικαιοσύνης εἰσὶν ἀναγκαῖα εἰς τὰς μικρὰς, ὡς καὶ εἰς τὰς ὑψηλὰς τάξεις τῆς κοινωνίας. Ἀναγνωρίζω ὅμως ὅτι οἱ ἔνοχοι οὗτοι ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τῆς λαίμητόμου μετ' ἐπιθυμίας ὀλως ἀντίθετα· ὁ ἔνοχοποίησας τὴν ζῶν τῶν ἄλλων εἶναι διττῶς ἔνοχος, καὶ χρεωστῆ νὰ δώσῃ λόγον εἰς τὸν Θεὸν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεγάλης ἀνταμοιότητος.» Ὁ εἰσαγγελεὺς καταλείπει τὸν λόγον συνιστῶν εἰς τοὺς ἐνόχους νὰ μὴ παρασυρθῶσι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἀπὸ ἀδίκου οἰκτον, νὰ λησμονήσῃσι πᾶν ὅ,τι τυχόν ἤκουσαν περὶ τοῦ φυλακισμένου πρὸ τῆς δίκης αὐτοῦ, καὶ νὰ μὴ λάβωσι ποσῶς ὑπ' ὄψιν τὴν προλαβοῦσαν διαγωγὴν καὶ φήμην αὐτοῦ. Πᾶς τις ἐννοεῖ ἐνταῦθα ποῖος ἦτο ὁ σκοπὸς τῆς συστάσεως ταύτης, ἣτις συνήθως γίνεται ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου· ἡ φήμη καὶ ἡ διαγωγὴ τοῦ Ροβέρτου Ἐμμετ συνηγοροῦν ἰδιαζόντως ὑπὲρ αὐτοῦ. Σ.

(Ἐπιτελεῖται συνέχεια.)

ΟΙΚΟΣΗΜΑ.

—οοο—

Ἐκ τῶν παρατιθεμένων οἰκοσήμων τὸ μὲν ὑπὸ στοιχ. Α ἀνήκει τῇ οἰκογενεῖᾳ Λορεδάνου (Loredano), τὸ δὲ ὑπὸ στοιχ. Β τῇ τοῦ Πραν-

A.

B.

τούνα (Pranduna). Ἀμφότεραι δὲ ἔλκουσι τὸ γένος ἐξ Ἰταλίας· ἀλλ' ἡ τελευταία μόνη σώζεται ἐν Νάξῳ.

Ι. ΔΕ ΚΙΤΑΛΛΑΣ.

κ βί θ:

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ.

—οοοβ—

Ἀνὴρ σοφός, ἀγαθὸς καὶ κλέος τῆς Ελλάδος, « ἐκπροσωπῶν διὰ τῆς δημοκρατίας αὐτοῦ ὅλον τὸ ἔθνος του (α) ἐν ὀπαρχίας τῶν καθ' ἡμᾶς φι-

(α) Λόγος Π. Βράϊλα Ἀρμένης εἰς τὸν θάνατον Α. Μουστοῦ-θου. — Ἀρμένως ἐπακαλυμμένον καὶ κηλιδῶν τὴν αὐτὴν τοῦ ἐπισήμου βήτορος, διότι, ὅτε πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν ἀπεδοκιμάσαμεν τὸν ἐκδοτὴν τῶν τραγηδιῶν τοῦ φεμνήστου Χαμπέλιου ὡς προσβῆντα εἰς τὸ ὄνομα τούτου καὶ τὸ τοπικὸν «Λευ-

κολόγων ΑΝΔΡΕΑΣ ὁ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΗΣ, ἀπέθανεν ἐν Κερκύρα τὴν 47 τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου. Ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἀπώλεσε μέγαν ἀληθῶς εὐεργέτην, ὅστις διὰ συντονιστῶν ἐρευνῶν καὶ βαθυτάτης κρίσεως καὶ ἀπαραμίλλου φιλοπατρίας, ἀνασκαλεύσας τὰ κεκονιαμένα καὶ ἐν τῷ σκότει κείμενα ἀρχεῖα τῆς κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἡμετέρας ἱστορίας, ἀνέδειξε τὴν εὐφυΐαν, τὴν ἀκατάσχετον βροχὴν πρὸς τὴν πρόοδον, τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν πατρίδα τῶν Ἑλλήνων καὶ μεταξὺ τῆς συγγεωτέρας βαρβαρότητος καὶ τυραννίας. Ὁ ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΗΣ καὶ ὡς φιλόλογος καὶ ὡς ἱστορικὸς ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ἀγῶνα πολλῶ δυσχερέστερον τοῦ διὰ τῶν ὀπλων, τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιστήμης. Ἡ πατρὶς ἀμείβει αὐτὸν σήμερον διὰ πένθους ἔθνικου, ἡμεῖς δὲ ἰδίως θέλομεν φροντίσει νὰ διαϊωνίσωμεν καὶ τὸ ἀσπαστὸν αὐτοῦ ἀφομοίωμα ἐν τῇ Πανδῶρα, δημοσιεύοντες καὶ τὸν βίον αὐτοῦ, ἐάν ὁ φίλος παρ' οὐ ἐζητήσαμεν τινὰς σημειώσεις εὐαρεστητῆ νὰ ἐπιστείλῃ αὐτάς. Λυπούμεθα δὲ ὅτι δι' ἑλλειψίν τόπου δὲν δημοσιεύομεν σήμερον τὸν εὐγλωττον ἄμα δὲ καὶ κατανυκτικὸν ἐπικηδεῖον λόγον, ὃν ἀπήγγειλεν ὁ γνωστὸς τῷ πανελληνίῳ Π. Βράϊλας Ἀρμένης, ἐκ τῶν ἀγλαῶν ἐπίσης βλαστῶν τῆς ἑλληνικῆς χώρας.

ΠΑΡΟΡΑΜΑ.

—οοο—

φυλλάδ. 249, σελ. 210, στήλ. 2. Ἄντι « ἤθη τοῦ Ρασίν » γράφε « ἔπη τοῦ Ρασίν. »

κάδιος, » φίλος τις ἐκ τῶν οικειοτέρων δεινῶς ἐκάκισεν ἡμᾶς. Ἐάν τὴν ἀποδοκιμασίαν ταύτην δὲν δικαιολογήσῃ ἀπογνώστως αἱ ἀρχαὶ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἐμφύλιοι ἐρίδες καὶ τῆς Ἰταλίας αἱ ἐγγῶροι ἀντιζηλίαι, αἵτινες καὶ ταύτην καὶ ἐκεῖνας διαμελίσασαι ὀδυνήρας ὑπεδοῦλωσαν, ἐπικαλούμεθα εἰς βοήθειαν τῆς γνώμης ἡμῶν τὰ ἔτι καὶ σήμερον ἐν Ἑλλάδι γινόμενα, ὅτε, προκειμένου διορισμοῦ ὑπουργῶν, προέδρων, ἀντιπροέδρων, γραμματέων τῆς Γερουσίας καὶ τῆς Βουλῆς, καὶ ἄλλων δημοσίων λειτουργῶν, γίνονται φροντίς νὰ διανεμηθῶσι κατ' ἀναλογίαν αἱ θέσεις, οὐχὶ εἰς τοὺς ἐμπειροτέρους, ἀλλ' εἰς Ἑλλοποννησίους, νησιώτας καὶ στερεοελλαδίτας. Ὁπωσδήποτε ὅμως ὅσακ' ἡ γνώμη δὲν εἶναι ὑβριστικὴ (ὑβρις δὲ οὐδέποτε ἐμόλυνε τὰ χεῖλη ἢ τὸν κάλαμον ἡμῶν), συζητεῖται· ἀλλ' ὡς φαίνεται, ἡ καθ' ἡμῶν καταφορά προήλθεν ἐκ τῆς λέξεως « μίσος » ἣν μετεχειρίσθημεν εἰπόντες· « μισοῦμεν ἀπὸ καρδίας τὴν διάκρισιν, τὴν ὅποιαν πολλοὶ ἐπιζητοῦσι προσεργόντες εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα κατὰ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως αὐτῶν. » Ἐάν ἀληθὲς τοῦτο, λυπούμεθα διὰ τὴν παρεξήγησιν· διότι μισοῦντες τὴν πρᾶξιν δὲν εἶναι μισοῦμεν καὶ τὸν πράττοντα. Ὁ γράφων, π. χ. τὴν παρούσαν σημείωσιν οὐ μόνον μισεῖ, οὐ μόνον ἀποτροπιάζεται, ἀλλὰ καὶ ἐδολύσεται τὴν νικησιαντίν, τὸ παίξει χροῖα καὶ τὴν ἀνοσοσίαν· δὲν εἶναι ὅμως ἐπὶ τοσοῦτον μωρὸς ὥστε νὰ βδελύσσεται καὶ τοὺς κινῶντας, καὶ τοὺς αἰνοποιοῦντας· καθ' ὅτις χαρακτηρίζεται· διότι τότε ἔπρεπε ν' ἀποστραφῆ ἄλλοθεν καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος, πρὸς τοῦτο· δὲ καὶ αὐτὸν αὐτῷ τῷ κινήσει. Ἀταλαίπωρος ἀρα ἡ κρίσις καὶ ἄδικος ἡ καταχρηστικὴ